

ΑΙ Ω Δ Α Ι Σ Ο Λ Ο Μ Ω Ν Τ Ο Σ *

(Εἰσαγωγή - Κείμενον - Ἑρμηνεία)

Υ Π Ο

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΤΣΑΚΩΝΑ

Ἑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ω Δ Η 23η

1. Χαρά ἀνήκει εἰς τοὺς ἁγίους! Καὶ τίς θὰ περιβληθῇ αὐτήν, εἰμὴ αὐτοὶ μόνοι;
2. Χάρις ἀνήκει εἰς τοὺς ἐκλεκτούς! καὶ τίς θὰ λάβῃ αὐτήν, ἐκτὸς ἐκείνων, οἵτινες πεποιθήσιν ἐπ' αὐτήν ἐξ ἀρχῆς;
3. Ἡ ἀγάπη ἀνήκει εἰς τοὺς ἐκλεκτούς! καὶ τίς θὰ περιβληθῇ αὐτήν, ἐκτὸς ἐκείνων, οἵτινες κατέχουν αὐτήν ἐξ ἀρχῆς;
4. Περιπατήσατε εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Ὑψίστου, πλουσίως· εἰς τὴν ἀγαλλίασίν Του καὶ εἰς τὴν τελειότητα τῆς γνώσεώς Του.
5. Καὶ ἡ βουλή Του ἦτο ὡς ἐπιστολή. Τὸ θέλημά Του κατῆλθεν ἐξ ὕψους καὶ ἐστάλη ὡς βέλος μετὰ δυνάμεως ἐξακοντιζόμενον ἐκ τοῦ τόξου·
6. καὶ πολλαὶ χεῖρες ἔσπευσαν πρὸς τὴν ἐπιστολήν, διὰ νὰ κρατήσουν αὐτήν καὶ νὰ λάβουν καὶ μελετήσουν αὐτήν·
7. καὶ αὐτὴ διέφυγε τῶν χειρῶν των καὶ αὐτοὶ ἐφοβήθησαν αὐτήν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς σφραγίδα.
8. Διότι δὲν ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς νὰ ἀνοίξωσι τὴν σφραγίδα της· διότι ἡ δύναμις ἐπὶ τῆς σφραγίδος ἦτο μείζων τῆς δυνάμεώς των.
9. Ἄλλ' οἱ ἰδόντες αὐτήν ἠκολούθησαν τὴν ἐπιστολήν, ὥστε νὰ γνωρίσουν ποῦ αὐτὴ θὰ κατῆρχετο καὶ τίς θὰ ἀνεγίνωσκεν αὐτήν καὶ τίς θὰ ἤκουεν αὐτήν.
10. Ἄλλ' εἷς τροχὸς ἐδέχθη αὐτήν καὶ αὐτὴ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοῦ·

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 346 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

11. καὶ ἐν σῆμα ἦτο μετ' αὐτοῦ κυριαρχίας καὶ ἐξουσίας.
12. Καὶ πᾶν ὄτι ἐσάλευε τὸν τροχόν, αὐτὸ (τὸ σημεῖον) μετεκίνει καὶ ἔκοπτε (κατέρριπτε).
13. Καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀντιθέτων δυνάμεων αὐτὸς (ὁ τροχὸς) ὑπερσεκέλιζε καὶ ἀνέκοψε ποταμούς καὶ διέβη αὐτούς καὶ ἐξερρίζωσε πολλοὺς θάμνους καὶ ἤνοιξεν ὁδόν.
14. Ἡ κεφαλὴ κατήλθεν εἰς τοὺς πόδας, διότι κάτω εἰς τοὺς πόδας ἔτρεχεν ὁ τροχὸς καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοῦ.
15. Ἡ ἐπιστολὴ ἦτο ἐπιστολὴ ἐντολῆς, διότι ἐν αὐτῇ περιεκλείοντο ὄλαι αἱ περιοχαί.
16. καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς, ἡ ὁποία ἀπεκαλύφθη, ἐφάνη ὁ Υἱὸς τῆς Ἀληθείας, ἐκ τοῦ Ὑψίστου Πατρὸς.
17. καὶ Αὐτὸς ἐκληρονόμησε καὶ κατέλαβε πάντα καὶ ἡ σκέψις τῶν πολλῶν ἐξεμηδενίσθη
18. καὶ πάντες οἱ ἀποστάται ἔσπευσαν καὶ ἔφυγον μακρὰν. Καὶ οἱ διώκται καὶ οἱ ἐξωρισμένοι ἐξηφανίσθησαν.
19. Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἦτο εἰς πίναξ, ἐξ ὀλοκλήρου γεγραμμένος διὰ τοῦ δακτύλου τοῦ Θεοῦ.
20. καὶ ἦτο ἐπ' αὐτῆς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἵνα ἐξουσιάζουν διὰ παντός.
- Ἀλληλουῖα.

Ἡ Ὁδὴ αὕτη ἀποτελεῖ ἐν ἀίνιγμα, λόγῳ τοῦ συμβολισμοῦ τῆς, παράλληλος τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθῆ. Ὁ συμβολισμὸς οὗτος εἰσέρχεται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἀποκαλυπτικῆς γραμματείας, ἐν ἣ αἱ ζωηραὶ εἰκόνες προσλαμβάνουν μυθολογικὸν χαρακτῆρα καὶ ζητοῦν νὰ ἐκφράσουν τὸν τρόπον τῆς μεταβιβάσεως ὑπερβατικῶν καὶ ἀποκεκαλυμμένων ἀληθειῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀνθρωπίνης πραγματικότητος.

Παρὰ τὸν συμβολισμόν τῆς ὁμως, τὰ διάφορα στοιχεῖα τοῦ ὁποίου θὰ ἴδωμεν εἰς τὴν ἐπὶ μέρους ἀνάλυσιν, ἡ Ὁδὴ εἶναι πλουσία εἰς βιβλικὸν περιεχόμενον, τονίζουσα κυρίως τοὺς καρπούς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οἵτινες ἀποτελοῦν κτῆμα τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Κυρίου. Ἐπίσης διαζωγραφεῖ τὸ ἔργον τῆς ἐν τῷ

κόσμῳ στρατευομένης Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐξαπλωθῇ ἐφ' ὅλης τῆς οἰκουμένης, ἀσχέτως τῶν δυσχερειῶν καὶ ἀντιξοοτήτων, αἵτινες θέλουν παρουσιασθῆ. Ἀξίον δὲ ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ, τῇ φερούσῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν νέαν ἐντολήν, ὑπάρχει σαφῆς μαρτυρία καὶ μνεία τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἦτοι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μαρτυρία, ἣτις βεβαιοῖ τὸ Τριαδικὸν τῆς Θεότητος κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ μηδεμίαν ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀκολουθίαν, τὴν μνημονευομένην εἰς τὸ Ματθ. 28:19. Τοῦτο βεβαίως δὲν σημαίνει καὶ τὸν βαπτιστικὸν χαρακτῆρα τῆς ᾠδῆς, ὡς δέχεται ὁ Bernard ("Ενθ' ἄν., σ. 98), ἀναφέρεται ὅμως εἰς μίαν ἐποχὴν ἀποκρυσταλλώσεως τῶν Τριαδικῶν ὁμολογιῶν, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Ματθ. 28:19. Ἡ Τριαδικὴ αὕτη ὁμολογία εἶναι σημαντικὴ ἐνταῦθα. Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν ᾠδῶν ἡ μαρτυρία αὕτη ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν Τριαδικῶν ὁμολογιῶν πολὺ ἐνωρίτερον ἢ ὅσον τινὲς τῶν ἐρευνητῶν δέχονται. Τὸ γεγονός δέ, ὅτι αἱ ὁμολογίαι αὗται ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ εἰς τὴν λατρευτικὴν αὐτῆς ζωὴν, προσδίδει ἰσχυρὸν ἔρεισμα εἰς τὴν ἐκδοχὴν ὡς πρὸς τὴν χριστιανικὴν προέλευσιν τῶν ᾠδῶν.

Στίχ. 1-3. Οἱ τρεῖς οὗτοι στίχοι ὀμιλοῦν περὶ τριῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, ἀποτελουσῶν κατὰ παγίαν βιβλικὴν παράδοσιν καρποὺς τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ συνέπειαν τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως (Γαλ. 5:22. Ἰωάν. 1:17). Οἱ τρεῖς οὗτοι καρποί, ἦτοι *χ α ρ ἁ - χ ἄ ρ ι ς - ἄ γ ἄ π η*, εἶναι γνῶρισμα τῶν ἀναγεγεννημένων ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, οἵτινες καλοῦνται ἐνταῦθα *ἄ γ ι ο ι* (στίχ. 1) καὶ *ἐ κ λ ε κ τ ο ἰ* (στίχ. 2,3) καὶ ὡς τοιοῦτοι δικαιοῦνται καὶ εἶναι προωρισμένοι νὰ ἐνδυσθῶσιν αὐτάς. Οἱ στίχ. 2 καὶ 3 ὑπαινίσσονται ἐν εἶδος προορισμοῦ καὶ προκαθορισμοῦ τῶν πάντων ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως ἀναφέρεται εἰς τινὰ ἀπόλυτον προορισμόν, ἀλλ' ἀπλῶς μαρτυρεῖ, ὅτι τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐσχατολογικῆς ἐποχῆς εἶναι ἡτοιμασμένα πρὸ καταβολῆς κόσμου διὰ τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Κύριον (Α' Κορ. 2:9).

Στίχ. 4. Οἱ πιστοὶ προτρέπονται εἰς τὸ νὰ περιπατήσουν καὶ ζήσουν συμφῶνως πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς θείας γνώσεως, ἦτοι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Ὑψίστου. Ὡσαύτως παρακελεύονται εἰς τὴν ἐγκόλπωσιν τῆς ἀγαλλιᾶσεως τοῦ Κυρίου καὶ τῆς τελειότητος τῆς γνώσεώς Του, ἦτοι τῆς τελείας γνώσεώς Του, ἣτις καθιστᾷ αὐτοὺς πλήρεις χαρίτων καὶ τελείους ἐν πᾶσι. Ἡ γνῶσις τοῦ Ὑψίστου δὲν ἀποτελεῖ σκοπὸν ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ μέσον πρὸς ἠθικὴν ὀλοκληρίαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἰς τὸν στίχ. τοῦτον βλέπομεν μίαν κλιμάκωσιν τῆς χριστιανικῆς προόδου. Εἰς τὴν ἀποψὶν μας ταύτην, ἣτις ἐνισχύεται ἐκ τοῦ προσανατολισμοῦ ὅλων τῶν ᾠδῶν, ἔρχεται συνεπίκουρος καὶ ἡ γραφὴ τοῦ πρώτου ἡμιστιχίου, ὅπερ εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, τὸ γνωστὸν ὡς Nitrian Collection, τὸ ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ Burkitt (Ber-

n a r d, "Ενθ' ἄν., σ. 2) ἔχει ὡς ἐξῆς «... εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Ὑψίστου καὶ θὰ γνωρίσητε τὴν χάριν τοῦ Κυρίου». Εὐρισκόμεθα λοιπὸν ἐνώπιον μιᾶς χριστιανικῆς προόδου, ἀρχομένης διὰ τῆς γνώσεως τοῦ Ὑψίστου, φεροῦσης εἰς τὴν ἐν Κυρίῳ ἀγαλλίασιν καὶ καταληγούσης εἰς τὴν τελειότητα, ἥτις συνεπάγεται τὴν θεϊαν υἰοθεσίαν καὶ τὴν ἐν τῷ φωτὶ τῆς χάριτος ἐνοίκησιν τοῦ πιστοῦ. Προφανῆς εἶναι ἡ βιβλικὴ ὁρολογία τόσον τοῦ στίχ. τούτου, ὅσον καὶ τῶν ἄλλων προηγουμένων στίχων. Ἡ γνῶσις τοῦ Ὑψίστου δὲν ἀποτελεῖ σκοπὸν μόνον τῶν Γνωστικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μελῶν τόσον τῆς Ἰουδαϊκῆς, ὅσον καὶ τῆς χριστιανικῆς κοινότητος.

Στίχ. 5. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἀσυνήθους συμβολισμοῦ, ἐξικνουμένου μέχρι τοῦ τέλους τῆς Ὁδῆς. Πρόκειται περὶ τοῦ συμβολισμοῦ μιᾶς ἐπιστολῆς κατελθούσης ἐκ τῶν ἄνω καὶ περὶ τοῦ συμβολισμοῦ ἐνὸς τροχοῦ, ὅστις ἔφερεν αὐτὴν εἰς τὰ διάφορα μέρη, συμπαρασύρων πᾶν ἐμπόδιον, ὅπερ ὠρθοῦτο εἰς τὸν δρόμον του. Ὁ συμβολισμὸς τῆς ἐπιστολῆς δὲν εἶναι ἄγνωστος εἰς τὴν πρώτην χριστιανικὴν γραμματείαν, ὀρθόδοξον καὶ γνωστικὴν. Οὕτως εἰς τὸν Ποιμένα τοῦ Ἐρμᾶ ("Ὁρασ. 2,1) γίνεται λόγος περὶ βιβλιδίου δοθέντος εἰς τὸν Ἐρμᾶ ὑπὸ τινος πρεσβυτέρου, ὅστις μετέγραψεν αὐτὸ εἰς γράμμα, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον ἀναπτύσσεται εἰς τὴν συνέχαιαν ("Ὁρασ. 2,2). Ἐτερος λόγος περὶ ἐπιστολῆς γίνεται εἰς τὰς Πράξεις τοῦ Θωμᾶ, ἀπόκρυφον κείμενον, γραφὴν εἰς τὴν συριακὴν καὶ ἐκπροσωποῦν τὸν χριστιανισμὸν τῆς Ἐδέσσης. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὰς Πράξεις τοῦ Θωμᾶ 110-111. Μὴ ὄντος ἀκριβῶς γνωστοῦ τοῦ χρόνου συγγραφῆς τοῦ ἔργου τούτου, δὲν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν τὸν βαθμὸν ἐξαρτήσεως τῶν δύο τούτων κειμένων, ἀρκούμενοι ἀπλῶς εἰς τὴν διαπίστωσιν τοῦ ὑπομνηματίσαντος τὸ ἔργον τοῦτο A. F. J. Klij n, ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ συμβολισμοῦ τῆς ἐπιστολῆς ἀναφέρεται εἰς Ἰουδαϊκὰς πηγὰς καὶ βραδύτερον υἰοθετήθη ὑπὸ χριστιανικῶν συγγραφέων²³. Ὡσαύτως λόγος περὶ συμβολισμοῦ ἐπιστολῆς γίνεται εἰς Μανιχαϊκὰς πηγὰς (πρβλ. C. Schmidt - H. Ibscher, *Kephalaia, Manichäische Handschriften der Staatlichen Museen Berlin*, Band I, Stuttgart 1940, σ. 182, 2...). Ὑψίσταται ὁμως διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἐν τῇ προκειμένῃ Ὁδῇ συμβολισμοῦ καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς καὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν Πράξεων τοῦ Θωμᾶ, πρὸς τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἐπιχειροῦν νὰ συγκρίνουν τὴν Ὁδὴν ταύτην.

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ὁδῆς εἶναι ἡ ἐν τ ο λ ῆ (στίχ. 15) ἡ, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ στίχ. τούτου, εἶναι ἡ β ο υ λ ῆ καὶ τὸ θ έ λ η μ α τοῦ Ὑψίστου, περὶ ὧν ὁ ποιητὴς ἐπανειλημμένως ὀμιλεῖ ἐν ταῖς Ὁδαῖς. Τὸ θέλημα κατέρχεται ἐξ ὕψους καὶ ἀστραπιαίως, ὡς βέλος ἐξακοντιζόμενον μετὰ πολλῆς δυνάμεως.

²³ A. F. J. Klij n, *The Acts of Thomas, Supplements to N.T.V.*, Leiden, 1962, σ. 281.

Στίχ. 6-8. Ἡ κάθοδος τῆς ἐπιστολῆς προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν, οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ κρατήσουν, λάβουν καὶ μελετήσουν αὐτήν. Ποῖοι εἶναι οἱ πολλοὶ οὗτοι δὲν καθίσταται γνωστὸν ἐκ τοῦ στίχ. 6. Ὁ στίχ. 7 ὁμιλεῖ περὶ διαφυγῆς τῆς ἐπιστολῆς ἐκ τῶν χειρῶν τῶν πολλῶν, ὅπερ σημαίνει, ὅτι οὗτοι ἦσαν περίτρομοι καὶ ἀνίκανοι νὰ κρατήσουν αὐτήν καὶ συνεπῶς ἀπροετοίμαστοι δι' αὐτήν, ὡς ἐξηγεῖ ὁ στίχ. 8, καθ' ὃν δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς νὰ τὴν ἀνοίξουν, διότι ἡ δύναμις τῆς ἤτο μείζων τῆς δυνάμεώς των. Περιωρισμένως λοιπὸν εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποδεκτῶν αὐτῆς.

Στίχ. 9. Ἡ ἐπιστολὴ ἀκολουθεῖται ὑπὸ τῶν ἰδόντων αὐτήν, οἵτινες ζωηρῶς ἐπεθύμουν νὰ μάθουν, ποῦ θὰ κατήρχετο αὕτη, τίς θὰ ἀνεγίνωσκεν αὐτήν καὶ τίς θὰ ἤκουε τὸ περιεχόμενον τῆς.

Στίχ. 10-14. Ἡ ἐπιστολὴ ἐπιπίπτει ἐπὶ τινος τροχοῦ, ὅστις ἐδέχθη αὐτήν. Ἐνταῦθα γεννᾶται τὸ πρόβλημα τοῦ συμβολισμοῦ τοῦ τροχοῦ, ἐφ' οὗ ἐκάθισεν ἡ ἐπιστολὴ καὶ ὑφ' οὗ ἐφέρετο αὕτη. Ἀναμφιβόλως ὁ τροχὸς συμβολίζει τι τὸ συγκεκριμένον καὶ οὐσιαστικόν. Ὁ στίχ. 11 ὁμιλεῖ περὶ σημείου κυριαρχίας καὶ ἐξουσίας, ὅπερ εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ τροχοῦ, καὶ ἄρα πρόκειται περὶ κυριαρχοῦντος καὶ ἐξουσιάζοντος τροχοῦ. Ὁ Bernard, στηριζόμενος εἰς παράλληλα χωρία τῆς Π.Δ. καὶ ἐρμηνείας αὐτῶν ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (Ἰεζ. 1:1 ἐξ. Ἡσ. 41:15. Ψαλμ. 76(77):19) ἐκλαμβάνει τὸν τροχόν, ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἐρμηνευτῶν, ὡς συμβολίζοντα τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς φ ο ρ έ α καὶ δ ι α γ γ ε λ έ α τῆς ἐντολῆς καὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ (Ἐνθ. ἀν., σ. 100-1), τὸ δὲ σημεῖον τῆς κυριαρχίας καὶ ἐξουσίας ὡς συμβολίζον τὸν Σταυρόν. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη τοῦλάχιστον κατὰ τὸ πρῶτον μέρος τῆς, ὡς συμβολίζουσα τὴν Ἐκκλησίαν, εὐσταθεῖ. Ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.

Ὁ στίχ. 12 ἐμφανίζει ἐλαφρὰν ἀπόκλισιν. Ἀντὶ τοῦ «μετεκίνει» ἄλλαι μεταφράσεις, στηριζόμεναι εἰς διάφορον κείμενον ἔχουν «ἐθέριζεν» ῥῆμα, ὅπερ προσαρμόζεται καλλίτερον πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἔργου τοῦ τροχοῦ καὶ πρὸς τὸ ἀκολουθοῦν ῥῆμα («ατέριπτε»). Πρόκειται προφανῶς περὶ τῆς ἄρσεως καὶ ἐκριζώσεως παντὸς ἐμποδίου, ὀρθομένου εἰς τὴν πορείαν τοῦ τροχοῦ. Ἡ ἔννοια τοῦ στίχ. τούτου καθίσταται σαφεστέρα ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος στίχ. 13, ὅστις, κατὰ π ρ ο σ θ ε τ ι κ ὸ ν π α ρ α λ λ η λ ι σ μ ὸ ν τονίζει τὸ ἔργον τοῦ τροχοῦ.

Στίχ. 13. Ἡ πορεία τοῦ τροχοῦ, ἣτοι τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἤτο ἄνευ ἐμποδίων, ἀλλ' ἡ κυριαρχία καὶ ἡ ἐξουσία, δι' ὧν οὗτος ἤτο ἐξωπλισμένος, καθίστων αὐτὸν ἱκανὸν νὰ ὑπερκελίξῃ τὰς ἐναντίας δυνάμεις, νὰ ἀνακόπη ποταμούς, νὰ ἐκριζοῖ θάμνους, ἢ, κατ' ἄλλην γραφήν, λαοὺς καὶ νὰ ἀνοίγῃ ὁδὸν πρὸς τὰ ἐμπρός. Ὁ στίχ. οὗτος, βεβαιούμενος καὶ ὑπὸ τῆς ἱστορίας, ἀπεικονίζει τὸ τεράστιον ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν διὰ μέσου πολλῶν ἐμποδίων προέλασιν αὐτῆς. Ἱστορικῶς ὁ στίχ. δέον νὰ τοποθετηθῇ εἰς περίοδον ἀκμῆς τῆς Ἐκκλη-

σίας και τῆς χριστιανικῆς ὑποθέσεως μετὰ προηγηθεῖσαν λυσσαλέαν ἐπίθεσιν κατ' αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀντιθέτων δυνάμεων, αἰτινες δέον νὰ τοποθετηθῶσιν εἰς τὸν χῶρον τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος και οὐχι εἰς περιοχὴν ὑπερφυσικῶν ἀντιξοοτήτων. Καὶ τοιαῦται περίοδοι κρατερῶν ἀγώνων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι γνωσταὶ ἀπ' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπὶ γῆς θεμελιώσεως αὐτῆς. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ πάλης τῆς Ἐκκλησίας (πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους...) (Ἐφεσ. 6:12. πρβλ. Α' Πέτρ. 5:8-9). Ἀκάθεκτος ἦτο ἡ πορεία τοῦ τροχοῦ ἐν τε τῇ ὁμαδικῇ και ἀτομικῇ ζωῇ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς φανεροῖ και ὁ στίχ. 14, ὅστις ἐντονώτερον περιγράφει τὸν θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας και τῆς λευτρωμένης ἀνθρωπότητος ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐντολῆς.

Στίχ. 15. Ἐνταῦθα περιγράφεται τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς, ὡς εἰς στίχ. 5, και ὁ προορισμὸς της, ὅστις εἶναι ἀπεριόριστος, περιλαμβάνων πάσας τὰς περιοχάς. Πρόκειται περὶ τῆς καινῆς ἐντολῆς και περὶ τῆς παγκοσμιότητος τοῦ κηρύγματος, ἕπερ ἀπευθύνεται εἰς πάντας, κατὰ ῥητὴν ἐντολὴν τῆς Κ.Δ. (Ματθ. 28:19. Λουκ. 24:47. Πράξ. 1:8).

Στίχ. 16. Κεφαλὴ αὐτῆς τῆς ἐντολῆς εἶναι ὁ Υἱὸς τῆς ἀληθείας, ὁ ἐλθὼν ἐκ τοῦ Ὑψίστου Πατρός, ἦτοι ὁ Χριστός, "Ὅστις ἀποτελεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾧ ὁ Πατὴρ ἠδύοκῆσεν ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα, τὰ ἐν οὐρανῷ και τὰ ἐπὶ γῆς (Ἐφεσ. 1:10).

Στίχ. 17. Ὁ Υἱὸς τῆς ἀληθείας κατέστη κληρονόμος και κάτοχος πάντων. Περὶ τοῦ Υἱοῦ κληρονόμου πάντων, πρβλ. Ἐβρ. 1:2. Περὶ δὲ τῆς παγκοσμίου κυριότητος αὐτοῦ ὁμιλεῖ πολλάκις ἡ Κ.Δ. (Ρωμ. 14:9. Φιλιπ. 2:9-11).

Τὸ δεῦτερον ἡμιστίχιον ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀστοχίας τῆς σκέψεως τῶν πολλῶν, οἵτινες δὲν κατεῖχον τὴν ἀλήθειαν (πρβλ. Ρωμ. 1:21-22. Ἐφεσ. 4:17-18). Προφανῶς ὁ συγγραφεὺς ἐπιτίθεται ἐναντίον γνωστικῶν τάσεων τῆς πρώτης Ἐκκλησίας ἡ και ἐκτὸς αὐτῆς.

Στίχ. 18. Ὁ στίχ. ὁμιλεῖ περὶ ἀποστατῶν και διωκτῶν, οἵτινες ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ προσώπου τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀληθείας. Ἡ μνεία ἀποστασίας προϋποθέτει τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας και τὴν δημιουργίαν ἐσωεκκλησιαστικῆς κρίσεως. Ἡ κρίσις αὕτη δὲν συνεπάγεται τὴν συγγραφὴν τῶν Ὠδῶν εἰς τὸ 2ον ἡμισυ τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ B e r n a r d ("Ἐνθ' ἀν., σ. 10). Ἡ ἀποστασία ἀπασχολεῖ τὴν Ἐκκλησίαν πολὺ ἐνωρίτερον. Περὶ αὐτῆς και περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας ὁμιλοῦν τὰ βιβλία τῆς Κ.Δ., ἰδίαι αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰωάννου (Α' Ἰωάν. 2:18-19, 22, 23. Β' Ἰωάν. 7. πρβλ. Β' Θεσσ. 2:3). Ὡσαύτως και οἱ διωγμοὶ ἐνέσκηψαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν λίαν ἐνωρίς, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων. Συνεπῶς ὁ χρόνος συγγραφῆς τῶν Ὠδῶν δὲν δύναται νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς ἐκ τῶν δύο τούτων συμβάντων ἡ δύναται μᾶλλον νὰ προσδιορισθῇ ἐντὸς ἕμως εὐρυτάτων ὀρίων. Γεγονὸς πάντως παρα-

μένει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετωπίζει ἐσωτερικούς καὶ ἐξωτερικούς κινδύνους καὶ μᾶλλον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συγγραφῆς τῶν Ὁδῶν διέρχεται περίοδον ἐπιτυχοῦς ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν. Πότε πρέπει νὰ τοποθετηθῇ αὐτὴ ἡ περίοδος εἶναι δύσκολον νὰ λεχθῇ. Ἡ μορφή πάντως τῶν διωγμῶν πρέπει νὰ ᾖτο δεινὴ, ἐφ' ὅσον οἱ διώκται χαρακτηρίζονται καὶ ὡς ὠργισμένοι. Ἐναντι ὅμως πάντων αὐτῶν ἡ Ἐκκλησία ἐθριάμβευσεν.

Στίχ. 19. Ἡ ἐπιστολὴ ἐνταῦθα παρίσταται ὡς πίναξ, ὡς πλάξ, γεγραμμένη θείῳ δακτύλῳ (πρβλ. Ἐξῆδ. 31:18).

Στίχ. 20. Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς πλακῆς ᾗτο γεγραμμένος ὁ Τριαδικὸς Θεός, ἕνα ἐξουσιάζη διὰ παντός. Τονίζεται ἐνταῦθα ἡ Τριαδικότης τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον ὡς ὁμολογία πίστεως τῶν Βαπτιζομένων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντίβαρον ἔναντι πάσης προσβολῆς ἢ ἀρνήσεως ἐνός τῶν προσώπων τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνάγκη φανερώσεως δι' ἀποκλύψεως τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ μαρτυρεῖ τὴν ὑπαρξίν τάσεων, ἀρνούμενων ἢ τὸν Υἱὸν ἢ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ τὴν ἀμυντικὴν ἔναντι αὐτῶν στάσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ὁδὴ κλείει διὰ τοῦ «Ἀλληλούϊα».

ΩΔΗ 24η

1. Ἡ περιστερὰ ἐπέπτυ ἐπὶ τὸν Χριστόν,
διότι Αὐτός ᾗτο ἡ κεφαλὴ τῆς.
Καὶ ἔραλεν ὑπεράνω Αὐτοῦ καὶ ἠκούσθη ἡ φωνὴ τῆς·
2. καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐφοβήθησαν
καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες μετεκινήθησαν.
3. Τὰ πτηνὰ ἀφῆκαν τὰς πτέρυγας τῶν νὰ πέσουν
καὶ πάντα τὰ ἔρπετὰ ἀπέθανον εἰς τὰς φωλεάς τῶν·
καὶ αἱ ἄβυσσοι ἠροίγησαν καὶ ἐκρύβησαν
καὶ αὐταὶ ἐξήτησαν τὸν Κύριον, ὡς αἱ γυναῖκες ἐν τοκετῷ.
4. Καὶ Αὐτός δὲν ἐδόθη εἰς αὐτάς (τὰς ἄβύσσους) διὰ τροφὴν,
διότι Αὐτός δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτάς.
5. Καὶ αὐτοὶ ἐσφράγησαν τὰς ἄβύσσους διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Κυρίου.
Καὶ ἐξηφανίσθησαν, ἐν τῇ σκέψει, ἐκεῖνοι, οὔτινες ὑπῆρχον
ἐξ ἀρχαίων χρόνων·
6. διότι οὗτοι ᾗσαν διεφθαρμένοι ἐξ ἀρχῆς·
καὶ τὸ τέλος τῆς φθορᾶς τῶν ᾗτο ἡ Ζωή·

7. και πᾶς τις ἐξ αὐτῶν, ὅστις ἦτο ἀτελής, ἐξηφανίσθη·
διότι ἦτο ἀδύνατον νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς λόγον,
ὥστε νὰ ζήσουν.
8. Καὶ ὁ Κύριος κατέστρεψεν τὰς φαντασίας ὄλων αὐτῶν,
οἷτινες δὲν εἶχον τὴν ἀλήθειαν ἐν ἑαυτοῖς.
9. Διότι οἱ ἐπαρθέντες ἐν ταῖς καρδίαις των,
ὕστερον ἐν σοφίᾳ
καὶ οὕτως ἀπερρίφθησαν
διότι ἡ ἀλήθεια οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν.
10. Διότι ὁ Κύριος ἐφανέρωσε τὴν ὁδὸν Του
καὶ ἐξήπλωσε τὴν Χάριν Του·
καὶ οἱ κατανοήσαντες αὐτὴν
γνωρίζουν τὴν ἀγιότητά του.
- Ἄλληλουϊα.

Ἡ Ὡδὴ αὕτη ἄρχεται διὰ τῆς περιγραφῆς τῆς σκηνῆς τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐν Αὐτῷ καθόδου, ἐν εἴδει περιστεῶς, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐξιστορεῖ τὰς ἐκ τῆς ἐπιφοιτήσεως ταύτης ἀμέσους καὶ ἐμμέσους συνεπειὰς εἰς τε τὸν φυσικὸν καὶ τὸν ζωϊκὸν καὶ τὸν ἀνθρώπινον κόσμον. Ἡ διδασκαλία ὅμως τῆς βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ ἐξετάζεται ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐτέρας διδασκαλίας περὶ τῆς εἰς Ἄδου καθόδου Αὐτοῦ, τὰς ὁποίας διδασκαλίας ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα συσχετίζει καὶ συνδέει ὡς ἀναπόσπαστον μέρος.

Ὁ συσχετισμὸς οὗτος βαπτίσματος καὶ καθόδου εἰς Ἄδου τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ περαιτέρω θεολογικὴν ἐπεξεργασίαν καὶ σύνθεσιν τοῦ συγγραφέως τῶν Ὡδῶν καὶ καθορᾶται ἡ διπλῆ αὕτη θεολογικὴ ἀπόχρωσις ὑπὸ τὸ φῶς τῆς θεολογίας τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις, ὡς σύνδεσις τοῦ ὅλου χριστολογικοῦ προβλήματος, βλέπει ἐν τῇ σαρκώσει τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τὴν ἀπαρχὴν τῆς σωτηριολογικῆς Αὐτοῦ ἀποστολῆς, ἐξικνουμένης μέχρι τῆς λυτρώσεως ἐκ τῶν τοῦ Ἄδου ἀλύτων δεσμῶν τῶν ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένων. Οὕτως ὁ ἐπίγειος τοῦ Χριστοῦ βίος μετ' ὄλων αὐτοῦ τῶν φάσεων καθορᾶται sub specie aeternitatis πρὸς τε τὰ ὀπίσω καὶ πρὸς τὸ μέλλον, ὡς τι τὸ ἐνιαῖον καὶ ἀδιαίρετον. Ὅθεν, ὁ Χριστὸς καθίσταται τὸ ἐπίκεντρον τῆς ἱστορίας, ὡς τε παρελθόντος καὶ παρόντος καὶ μέλλοντος. Τελικὸς δὲ σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Χριστοῦ παραμένει ἡ συντριβὴ τοῦ κακοῦ καὶ τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων, ὡς καὶ ἡ πάταξις τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀτελείας διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας.

Παλαιότεροι ἐρμηνευταὶ τῆς Ὡδῆς ταύτης ἐζήτησαν νὰ ἀνεύρουν,

ἰδίως εἰς τοὺς πρώτους στίχους τῆς ᾿Ωδῆς, μίαν ἀναπαράστασιν τῆς διηγῆσεως τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτὸν συμβάντων, στηριχθέντες καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἐν τισὶ σημείοις κοινὸν λεξιλόγιον (Bernard, ᾿Ενθ' ἄν., σ. 103). Αἱ ἀνακλύπτουσαι ἕμως δυσχέρειαι ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ἐπιφέρουν ἀλλοιώσεις καὶ αὐτοῦ τοῦ κειμένου, χωρὶς ὅμως δι' αὐτῶν τῶν μεταβολῶν νὰ ἐπιτυγχάνουν τοῦ ποθομένου. Συνεπῶς ἡ ὅλη προσπάθεια συσχετίσεως ᾿Ωδῆς καὶ Κατακλυσμοῦ κρίνεται ἀνεπιτυχῆς καὶ δέον ν' ἀπορριφθῆ, ὡς δέχεται καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Bernard (᾿Ενθ' ἄν., σ. 103).

Ἐπεὶ οὖν ὁ συσχετισμὸς τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ μετ' ἐκτάκτων φυσικῶν καὶ ὑπερφυσικῶν γεγονότων καὶ μετὰ τῆς εἰς Ἄδου καθόδου αὐτοῦ ἀποτελεῖ βραδυτέραν θεολογικὴν διατύπωσιν, στηριχθεῖσαν εἰς μαρτυρίας τῆς Π.Δ. καὶ τῆς πρώτης χριστιανικῆς γραμματείας καὶ ἀναπτυχθεῖσαν ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ἕξαρσιν τοῦ γεγονότος τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς δι' αὐτοῦ συντριβῆς πασῶν τῶν καταχθονίων δυνάμεων, τῶν προσωποποιουμένων εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀβύσσου²⁴. Ἡ ἀποδοχὴ τῆς θέσεως ταύτης οὐδόλως σημαίνει, ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ βαπτιστικῆς ᾿Ωδῆς, ὡς δέχεται ὁ Bernard, οὐχὶ μόνον περὶ αὐτῆς τῆς ᾿Ωδῆς, ἀλλὰ περὶ ὅλης τῆς συλλογῆς.

Ἄπλῶς, νομίζομεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ζητεῖ νὰ τονίσῃ τὸν σωτηριολογικὸν χαρακτῆρα τῆς ἀποστολῆς τοῦ Χριστοῦ, λαμβάνων ὡς ἀρχὴν τὴν σκηνὴν τοῦ βαπτίσματος. Πρόκειται λοιπὸν περὶ καθαρῶς χριστιανικῆς ᾿Ωδῆς, διατυπώσεως βασικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, ὡς θὰ ἴδωμεν, δι' ὀρολογίως βιβλικῆς καὶ συγχρόνου τῶ συγγραφεῖ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐξαιρεῖ τὴν νίκην τοῦ Χριστοῦ ἐναντι κοσμικῶν δυνάμεων, αἵτινες ὑπέκαμον τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων πρὸς διατύπωσιν διαφόρων φαντασιώσεων, στερουμένων ἀληθείας, καὶ συνεπῶς δὲν ἀποκλείεται δι' αὐτῶν τῶν διατυπώσεων ὁ συγγραφεὺς νὰ καταπολεμῇ γνωστικὰς ἰδέας, αἵτινες ἤρχισαν νὰ ἐπικρατοῦν, μεθ' ὅλων αὐτῶν τῶν μυθικῶν στοιχείων, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος.

Στίχ. 1. Ἡ εἰκὼν εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ βαπτίσματος, καθ' ἣν τὸ πνεῦμα ἐν εἶδει περιστερᾶς κατῆλθεν ἐπὶ τὸν βαπτιζόμενον Χριστὸν (Ματθ. 3:16. Μάρκ. 1:10. Λουκ. 3:22. Ἰωάν. 1:32). Ἡ ἔκφρασις «ἐπέπη» ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν γραμματείαν τοῦ 2ου αἰῶνος, χρησιμοποιομένη εἰδικῶς διὰ τὴν πτῆσιν τῆς περιστερᾶς κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ. Οὕτω ὁ Ἰουστῖνος εἰς τὸν πρὸς Τρύφωνα Διάλογον, 88,3 ἀναφέρει σχετικῶς «...καὶ ἀναδύοντος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὕδατος ὡς περιστέρα, τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐπιπτῆναι ἐπ' αὐτὸν ἔγραψαν οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ τούτου τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν»²⁵.

24. Περὶ αὐτῆς τῆς διδασκαλίας ὅρα ἐν ἐκτάσει εἰς Bernard, ᾿Ενθ' ἄν., σ. 32-39.

25. Β.Ε.Π.Ε.Σ. τόμ. 3, σ. 292. Ὁμοίως πρβλ. Ὡριγένους, Κατὰ Κέλσου Ι, 40, 41 (Β.Ε.Π.Ε.Σ. τόμ. 9, σ. 98).

Εἰς τὸ 2ον μέρος τοῦ στίχ. ὁ συγγραφεὺς αἰτιολογεῖ τὴν πτῆσιν λέγων, ὅτι «Αὐτὸς ἦτο ἡ κεφαλὴ τῆς». Ἡ ἐκφρασις ἀναφέρεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ Χριστοῦ ὡς κεφαλῆς τῶν πάντων. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ ἡ κάθοδος τοῦ πνεύματος ἐπ' Αὐτὸν καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ βαπτίσματι περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ, ἐν ᾧ οὗτος ὁ Πατὴρ ἠυδόκησεν. Ἡ χρῆσις τοῦ ὄρου «κεφαλὴ» ἔχει τὰς ἀρχάς τῆς εἰς τὴν Κ.Δ. καὶ δὴ εἰς τὸν Παῦλον, ἔνθα ὁ Χριστὸς παρίσταται ὡς κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ σωτὴρ πάντων (Ἐφ.σ. 4:5, 5:23. Κολ. 1:18. 2:10). Εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου γίνεται λόγος περὶ φωνῆς, ἐξεληθούσης ἐκ τῆς περιστεράς καὶ ἀκουσθείσης πανταχοῦ. Πρόκειται περὶ τῆς οὐρανόθεν γενομένης φωνῆς, μαρτυρούσης Αὐτοῦ τὴν υἰοθεσίαν, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦν καὶ οἱ Εὐαγγελισταὶ (Συνοπτικοί).

Στίχ. 2. Ὁ στίχ. ἀναφέρεται εἰς τὰς συνεπείας τῆς φωνῆς, τῆς ἀκουσθείσης κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ.

Ποῖοι ὅμως εἶναι οἱ φοβηθέντες κάτοικοι καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες, οἵτινες μετεκινήθησαν; Κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς μαρτυρίας περὶ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ οὐδεμίαν μείλα φόβου ἢ μετακινήσεως ἀτόμων ἢ στοιχείων ἀναφέρεται. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ στίχου τούτου ἐπιχειρεῖται ἐν συσχετισμῷ πρὸς τοὺς Ψαλμ. 76(77):17. 113(114):3. καὶ 28(29):3, εἰς οὓς ἀναφέρονται ἑκτακτα φυσικὰ φαινόμενα κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Θεοῦ. Τὰ φαινόμενα ὅμως ταῦτα συμβαίνουν εἰς τὰ ὕδατα καὶ τὰς ἀβύσσους, ἅτινα πάντα οὐδένα μεταφυσικὸν ὑπαινιγμὸν ἐγκλείουν. "Ὅτι ὅμως ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἔχει ἐν νῷ τί πλέον τῶν φυσικῶν φαινομένων, εἶναι κατάδηλον. Τοῦτο ὑπαινίσσονται αἱ μετοχαὶ «κατοικοῦντες» καὶ «παρεπιδημοῦντες», ἀναφερόμεναι εἰς ὑπάρξεις. Τὴν κλεῖδα πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ στίχου μᾶς προσφέρει καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ στίχ. 3, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ «ἀβύσσων», αἵτινες τόσον ἐν τῇ Π.Δ. καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλυπτικῇ Γραμματείᾳ, ὅσον καὶ ἐν τῇ Κ.Δ. (Λουκ. 8:31. Ἀποκ. 9:1,2,11. 11:7. 17:18. 20:1,3. Ρωμ. 10:7) δηλοῦσι τόσον τὸν τόπον τῆς φυλακίσεως τῶν ἀπειθούντων πνευμάτων, ὅσον καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν χώραν τῶν νεκρῶν²⁶. Πρόκειται λοιπὸν ἐνταῦθα περὶ φαινομένου ἐκτάκτου, γενομένου αἰσθητοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν νεκρῶν καὶ εἰς τὰ ταμιεῖα τοῦ Ἄδου. Τὸ χωρίον τῆς Α' Πέτρ. 3:19 ὁμιλεῖ περὶ καθόδου εἰς Ἄδου τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Ἐνταῦθα ὅμως ἔχομεν σαφῆ μαρτυρίαν, ὅτι αἱ πύλαι τοῦ Ἄδου ἀνεμοχλεύθησαν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου. Ἡ ἐνταῦθα ἀναπτυσσομένη θεολογικὴ σπουδαιότης τοῦ φαινομένου τῆς βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀρχῆς λύσεως τῶν ὀδυνῶν τοῦ Ἄδου, εὔρεν εὐρυτέραν διάπτυξιν καὶ πλήρη διατύπωσιν κατὰ τὴν βαπτιστικὴν τῆς Ἐκκλησίας ὁρολογίαν τῶν μετέπειτα χρόνων. Αἱ μετοχαὶ «κατοικοῦντες» καὶ «παρεπιδημοῦντες» πιθανὸν ἀναφέ-

26. Ἐκτενέστερον περὶ τῆς ἀβύσσου, ὅρα Kittel, Th. D.N.T. (Engl. Transl.), I, 9-10.

ρονται εἰς τὰς δύο κατηγορίας τῶν δεσμιῶν τοῦ Ἄδου, ἤτοι τῶν κακῶν πνευμάτων καὶ ἐκείνων, οἵτινες θὰ ἀπεξεδέχοντο τὴν τοῦ Κυρίου παρουσίαν καὶ μετ' Αὐτοῦ θὰ συνανίσταντο.

Στίχ. 3. Ὁ στίχ. ἀναφέρεται εἰς τὸν φόβον καὶ τρόμον, οἵτινες ἐπέπεσον εἰς πᾶσαν τὴν ζωϊκὴν κτίσιν καὶ τὰς ὑποχθονίους δυνάμεις. Ὁ στίχ. ὑπενθυμίζει τὸ Γεν. 7:21, ὡς πρὸς τὸν θάνατον τῶν πτηνῶν καὶ ἐρπετιῶν, καὶ ἀκολούθως ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τῶν ἀβύσσων, εἰς ἃς ἡ ἐμφάνισις τοῦ Χριστοῦ προεκάλεσε φόβον καὶ πόνον, ἀνάλογον πρὸς τὸν πόνον τικτουσῶν γυναικῶν. Ὁ στίχος, κατὰ τὸ πρῶτον ἤμισυ, κέκτῃται ἀλληγορικὴν σημασίαν, ἀφοῦ οὐδόλως ἠλλοιώθη ἡ ζωϊκὴ κτίσις ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου. Πρόκειται μᾶλλον περὶ τοῦ τρόμου καὶ φόβου, οἵτινες κατέλαβον τὰ ἀέρια καὶ ὑποχθόνια πνεύματα (Bernard, "Ἐνθ' ἄν., σ. 105). Ὡς πρὸς τὴν ἀλλοίωσιν τῶν ἀβύσσων πρβλ. Ὡδὴ 31:1. Ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου ἀνοίγει τὰς ἀβύσσους, αἵτινες ἐμέσουσιν τοὺς ἐν αὐταῖς ἀπ' αἰῶνος κεκρυμμένους (πρβλ. Ἰωβ 37:17), οἵτινες ζητοῦν τὸν Κύριον, ὡς αἱ γυναῖκες ἐν τοκετῷ. Ἡ ἐκ τοῦ Ἄδου λύτρωσις δὲν ἦτο εὐχερής, ἀλλ' ἀπῆται πόνον καὶ ἀγῶνα. Ὁ συγγραφεὺς ἀναδεικνύεται ἐνταῦθα ἄριστος ψυχολόγος, περιγράφων τὴν λύτρωσιν ὡς στιγμὴν ἐπιπόνου τοκετοῦ, μετ' ὃν ὁμῶς ἀκολουθεῖ ἡ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις (Ἰωάν. 6:21).

Στίχ. 4. Ὁ στίχ. περιγράφει τὸ ἀδύνατον τῆς ὑπὸ τοῦ Ἄδου καταπόσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ κάθοδος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἄδην δὲν ἦτο κάθοδος μετεκλήσεως τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἄδην, διότι «οὐκ ἔστι δυνατόν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ» (Πράξ. 2:24. πρβλ. Πράξ. 2:27,31. 13:34, 35, 37). Εἰς τὰς μαρτυρίας αὐτὰς τῶν Πράξεων, ἀναγούσας τὴν ἀρχὴν των εἰς τὴν Π.Δ., νομίζομεν, ὅτι εὐρίσκειται ἡ βᾶσις καὶ ἀφετηρία ὅλης τῆς μετέπειτα διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς μὴ διαφθορᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Ἄδῃ. Ὁ στίχ. τονίζει σαφῶς τὴν κάθοδον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἄδην, ἀφοῦ ἐδόθη εἰς αὐτόν, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς βρώσιν. Τὸ δεῦτερον ἡμιστίχιον αἰτιολογεῖ τὸ ἀδύνατον τῆς διαφθορᾶς τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἄδου «διότι Αὐτὸς δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτάς». Ὁ ποιητὴς διαστέλλει τοὺς δύο κόσμους, τὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν κόσμον τῆς φθορᾶς καὶ τῆς νεκρώσεως, καὶ τονίζει τὸ ἀσυμβίβαστον αὐτῶν. Ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας στίχους, ἐξαιρεται ὁ σωτηριολογικὸς χαρακτὴρ τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Κυρίου (Α' Πέτρ. 3:19).

Στίχ. 5. Τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον εἶναι ὀλίγον ἀταφές καὶ διαφόρως ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν ἐρμηνευτῶν. Ἡ ἀπόδοσις τοῦ Burkitt «αἱ ἄβυσσοι ἐβυθίσθησαν διὰ τῆς καταδύσεως τοῦ Κυρίου» (Bernard, "Ἐνθ' ἄν., σ. 106) νομίζομεν ἀποδίδει τὸ νόημα τοῦ ἡμιστιχίου. Παρεμφερὴς εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Frankenberg ἀπόδοσις «καὶ κατενύγησαν αἱ ἄβυσσοι ὑπὸ τοῦ Κυρίου» ("Ἐνθ' ἄν., σ. 24). Ἡ ἔννοια τοῦ ἡμιστιχ. εἶναι, ὅτι ἐξηφανίσθησαν αἱ ἄβυσσοι διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Κυρίου. Ἐνταῦθα ἔχομεν σχῆμα ὑπερβολῆς, καθ' ὅσον δὲν ἐξηλείφθησαν ἐντελῶς αἱ

καταχθόνιοι δυνάμεις, ἀλλ' ἠτόνησαν καὶ κατέστησαν ἀδύνατοι νὰ τρώσουν τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς εἰς Αὐτὸν πιστεύοντας. Τὸ δεῦτερον ἡμιστίχιον ὡσαύτως τονίζει τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν ἀπ' αἰῶνος δυνάμεων τοῦ σκότους, διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Κυρίου. Ἐνταῦθα, καὶ δι' ὅλης τῆς Ὠδῆς, ἔχομεν στοιχεῖα τοῦ κοσμικοῦ Χριστοῦ, εἰς ὃν ἐκλιναν γόνυ πάντα, τὰ ἐπουράνια, τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ καταχθόνια (Φιλιπ. 2:10)²⁷.

Στίχ. 6. Ὁ στίχ. αἰτιολογεῖ τὴν ἐπενεχθεῖσαν φθορὰν καὶ τὴν ἐκ ταύτης προκύψασαν νέαν ζωὴν. Ἡ φθορὰ τῶν ἀβύσσων ἦτο ἀναγκαῖα συνέπεια, ὀφειλομένη εἰς τὸ σαθρὸν καὶ αἰολοῦν τῶν θεμελιῶν των. Ἐπὶ δὲ τῆς φθορᾶς ταύτης ἐθεμελιώθη ἡ νέα ζωὴ, ἥς φορεὺς καὶ αἴτιος ἦτο ὁ Χριστός. Οἱ ὄροι ἐνταῦθα ἀντιστρέφονται καὶ, ἀντὶ νὰ καταποθῇ ὁ Χριστός, ἐξολοθρεύεται ἡ χώρα τῆς σκιάς καὶ τοῦ θανάτου (Ματθ. 4:16. Λουκ. 1:79). Περὶ τῶν διεφθαρμένων τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν πρβ. Ἐφεσ. 4:22. Ἰουδ. 10. Α' Τιμ. 6:5. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ τοὺς ἐξ ἀρχῆς διεφθαρμένους, ἦτοι τὰς δαιμονικὰς δυνάμεις.

Στίχ. 7. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐξαφάνισιν παντὸς ἀτελοῦς καὶ ὑστεροῦντος. Αἰτιολογῶν δὲ τὴν καταστροφὴν των ὁ ποιητὴς ἀποδίδει αὐτὴν εἰς τὴν ἀδυναμίαν των νὰ δεχθοῦν τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τοῦ λόγου τούτου νὰ παραμείνουν ἐν τῇ ζωῇ. Διὰ τοῦ στίχ. τούτου ἐξαίρεται ἡ ἀρχικὴ τῶν καταχθονίων δυνάμεων διαφορὰ καὶ τὸ ἀσυμβίβαστον τῶν δύο κόσμων, τοῦ κόσμου τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων καὶ τοῦ κόσμου τῆς χάριτος καὶ ἀληθείας. Μόνον οἱ δεκτικοὶ τοῦ λόγου τῆς σωτηρίας ἦτο δυνατὸν νὰ μετασχουν τῆς νέας ζωῆς.

Στίχ. 8. Πᾶς, ὁ μὴ κατέχων τὴν ἀλήθειαν, θέτει εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς εἶδωλα φαντασίας καὶ πλάνης, ἅτινα μοιραίως τὸν φέρουν πρὸς τὴν καταστροφὴν. Αἱ φαντασιώσεις δὲ αὗται ἀπετέλουν τὸ πλήρωμα καὶ τὴν κληρονομίαν πασῶν τῶν μακρὰν τῆς ἀληθείας εὐρισκομένων δυνάμεων τοῦ σκότους, τὰς ὁποίας καταστρέφει ὁ Κύριος. Ἀντὶ «φαντασίαι» ὁ Frankenberg (Ἐνθ' ἄν., σ. 24) ἔχει «λογισμοί». Ἀμφότεροι οἱ ὄροι εἶναι δηλωτικοὶ τῶν ὑποκειμενικῶν δοξασιῶν τῶν κατόχων των. Πιθανὸν ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα νὰ ὑπαινίσσεται καὶ γνωστικὰς φαντασιώσεις, αἵτινες ἀπετέλουν αὐθαιρέτους συλλήψεις καὶ ἰδέας, στερουμένας τῆς ἀληθείας, τῆς μόνης δυνατῆς νὰ σώσῃ. Ὁ συγγραφεὺς δὲν καθορίζει τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας ἐνταῦθα. Πρόκειται ὅμως περὶ τοῦ κηρύγματος τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ὡς τοῦτο καθίσταται σαφὲς ἐκ τῶν ἐπομένων στίχων, χωρὶς νὰ ἀποκλείηται καὶ ἡ τήρησις τοῦ θείου νόμου γενικώτερον, ὡς μέρος τῆς ἀληθείας, ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς σχετικῆς τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίας, ὅτι οἱ πρὸ Χριστοῦ μετὰ λόγου βιώσαντες οὗτοι χριστιανοὶ ἐθεωρήθησαν καὶ ὅτι οἱ δίκαιοι τοῦ Ἰσραὴλ ἦσαν

27. Πρβλ. Ἡ μέτερον, Τὸ φιλολογικὸν καὶ θεολογικὸν πρόβλημα τῆς Θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἀπόστ. Παῦλον, σ. 156-167.

κάτοχοι τῆς ἀληθείας, ἔστω καὶ ἐν μέρει καὶ οὐχὶ ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἐκτάσει. Ἡ ἔλευσις ὅμως τοῦ Χριστοῦ καθαίρει λογισμοὺς καὶ φαντασιώσεις καὶ ἐνοποιεῖ τὴν κτίσιν διὰ τῆς ἐκχύσεως ἐν αὐτῇ τῆς ἀληθείας Του. Ἡ ἔναντι τῶν στοιχείων τῆς φαντασίας καὶ τῶν λογισμῶν ὑπεροχὴ τοῦ Χριστοῦ τονίζεται ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸν στίχον ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς τοὺς στίχους 3,5 καὶ 10 ἐνθα ἀποδίδεται εἰς τὸν Χριστὸν (στίχ. 1) κατὰ τὴν ἐν τοῖς καταχθονίοις δρᾶσιν του ὁ ὅρος «Κύριος» μεθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν ἰδιοτήτων, δι' ὧν τονίζεται τὸ ὑπερέχον τῆς φύσεως Αὐτοῦ καὶ ἡ θέσις του ἐν τῇ δημιουργίᾳ, ἰδίᾳ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, τὴν εἰς Ἄδου κάθοδον καὶ τὴν ὕψωσιν. Τὸ «Κύριος» ἐκφράζει ἐνταῦθα τὴν ἐν πᾶσι κυριότητα τοῦ Χριστοῦ. Εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα ἐνώπιον χριστολογικῆς διδασκαλίας, ἐχούσης τὰς ρίζας της εἰς τὴν Κ.Δ. καὶ δὴ εἰς τὸν Παῦλον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ κυριότης τοῦ Χριστοῦ ἐπεκτείνεται ἐφ' ὅλης τῆς τε ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως²⁸. Ἀναλόγους ὑψηλὰς χριστολογικὰς διατυπώσεις ἔχομεν εἰς ὅλας τὰς Ῥδάς.

Στίχ. 9. Τόσον ὁ στίχ. οὗτος, ὅσον καὶ οἱ ἀμέσως προηγούμενοι 7-8 ἀποτελοῦν τὴν ἐξαγγελίαν τῆς καταδίκης τῆς ἐπάρσεως καὶ φαντασιώσεως, αἵτινες διακρίνουν τοὺς μὴ κατέχοντας τὴν ἀλήθειαν. Κατὰ τὸν ποιητὴν ἔπαρσις ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ ἀποτελοῦν δύο ἀσυμβίβαστα πράγματα. Ἡ δὲ ἔπαρσις καὶ οἷσις θεωρεῖται ἐνταῦθα ὡς προῖον ἐλλείψεως τῆς κατὰ Θεὸν σοφίας. Ὁ στίχ. πιθανῶς νὰ ἀναφέρεται εἰς τὰς δαιμονικὰς δυνάμεις, αἵτινες ἐξ ὑπαρχῆς ἀντέστησαν εἰς τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπερρίφθησαν, ὡς στερούμεναι τῆς ἀληθείας ἢ ἐπίσης εἰς ὅλους ἐκείνους, οἵτινες διελογίσαντο ἐν ἑαυτοῖς βουλάς, ὑστέρον ὅμως κατὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ συνεπῶς ἀπερρίφθησαν διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου.

Γενικώτερον ὅμως ὁ στίχ. ἔχει ἐφαρμογὴν εἰς τὴν σχέσιν τὴν ὑφισταμένην μετὰ τῆς σοφίας τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἔπαρσις καὶ ἡ ὕψωσις τῆς καρδίας ἀποτελεῖ δεῦγμα ἀνταρσίας κατὰ τῆς θείας μεγαλειότητος καὶ δεικνύει ἔλλειψιν ἀληθοῦς σοφίας. Ἡ σοφία τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ μωρίαν διὰ τὸν Θεόν, «Ὅστις διαβεβαιοῖ, ὅτι ἀπολώ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω» (Α' Κορ. 1:19). Δι' αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος ματαιοῦται ἐν τοῖς διαλογισμοῖς του καὶ ἡ ἀσύνετος καρδία του σκοτίζεται (Ρωμ. 1:21-22). Ἡ ἔναντι τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ προβολὴ τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας ἀποτελεῖ ἀσύγγνωστον ἁμάρτημα, καθ' ὅσον ὁ Θεὸς οὐ προσίεται τοὺς ὑψηλόφρονας λογισμοὺς καὶ τὰς συντετριμμένας καρδίας οὐκ ἐξουθενοῖ. (πρβλ. Ψαλμ. 130:1-2). Ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν ὄπλον πρὸς καθάρσεις ὀχυρωμάτων καὶ λογισμῶν καὶ παντὸς ὑψώματος ἐπαιρομένου κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ (Β' Κορ. 10:5). Τὸ τέλος δὲ τῶν λογισμῶν τού-

28. Πρβλ. Ἡ μ ε τ ε ρ ο ν, Τὸ φιλολογικὸν καὶ θεολογικὸν πρόβλημα τῆς Θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἀπόστ. Παῦλον, σ. 168-176.

των και τῆς ἐπάρσεως τῆς ἀνθρωπίνης καρδιάς εἶναι ἡ ἀπόρριψις και ὁ θάνατος, κατὰ τὸν ποιητὴν μας.

Στίχ. 10. Ὁ στίχ. οὗτος αἰτιολογεῖ τὴν ἐπελθοῦσαν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀλλοίωσιν. Ἡ φανέρωσις τῆς ὁδοῦ τοῦ Κυρίου και ἡ ἔκχυσις τῆς χάριτός Του εἰς πάντα ἀποτελοῦν δεδομένην κατάστασιν, μὴ ἐπιδεχομένην ἀμφισβήτησιν. Ἡ ὁρολογία τοῦ στίχ. εἶναι βιβλικὴ («φανερῶν» «ὁδός» «χάρις» «κατανοεῖν» «ἀγιότης»). Ἡ αὐτοαποκάλυψις τοῦ Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο, «Ὅστις ἦτο «πλήρης χάριτος και ἀληθείας» (Ἰωάν. 1:14). Ἡ κατανόησις δὲ αὐτῆς τῆς νέας πραγματικότητος, τῆς πλήρους χάριτος και ἀληθείας, ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν και τὸ ἀντικείμενον φροντίδος παντὸς ἀνθρώπου, ὅστις δι' αὐτῶν ἀνάγεται εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ και τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐγκόλπωσιν αὐτῆς τῆς ἀγιότητος ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Δὲν εἶναι, λοιπὸν, θεωρητικῆς ὑφῆς ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀποτελεῖ μέσον πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῶν στοιχείων τῆς πλάνης και πρὸς μεταβίβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν σφαῖραν τῆς θείας ἀγιότητος (Ἰωάν. 8:32. Ρωμ. 6:18,22. 8:2. Γαλ. 5:1), ἅτινα ἀποτελοῦν τὸν ὑψιστον σκοπὸν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Ἡ διὰ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, λοιπὸν, ἐγκαινισθηῖσα νέα ζωὴ εἶναι ἀπηλλαγμένη φαντασιώσεων και πλανῶν, ἡ δὲ ἀποδοχὴ αὐτῆς τῆς νέας πραγματικότητος ὀδηγεῖ εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ Θεοῦ, Οὕτινος τέκνα εἶναι πάντες οἱ γνωρίζοντες τὴν ὁδὸν Του και προσοικειούμενοι τὴν χάριν Του. Οὕτως ὀλοκληροῦται και ἡ Ὁδὴ αὕτη, ἐπισφραγιζομένη διὰ τοῦ «Ἀλληλούϊα».

ΩΔΗ 25η

1. Ἐλυτρώθην ἐκ τῶν δεσμῶν μου
και εἰς Σέ, Θεέ μου, κατέφυγον'
2. διότι Σὺ εἶσαι ἡ δεξιὰ τῆς σωτηρίας μου και ὁ βοηθῶν μοι.
3. Σὺ ἀνεχαίτισας τοὺς ὑπεναντίους μου
4. και δὲν θὰ ἴδω αὐτοὺς πλέον'
διότι τὸ πρόσωπόν Σου ἦτο μετ' ἐμοῦ,
και αὐτὸ ἔσωσέ με διὰ τῆς χάριτός Σου.
5. Ἄλλ' ἤμην περιφρονημένος και ἀπερριμένος
εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πολλῶν'
και ἐθεωρήθην εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των ὡς μόνυβδος
6. και δύναμις ἐγένετό μοι παρὰ Σοῦ και βοήθεια.

7. Σὺ ἔθηκας λυχνίαν εἰς τὴν δεξιάν μου χεῖρα
καὶ εἰς τὴν ἀριστεράν μου·
καὶ ἐν ἐμοὶ οὐδὲν θὰ ὑπάρχη,
τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι φῶς.
8. Καὶ ἐνεδύθην τὸ κάλυμμα τοῦ πνεύματός Σου
καὶ Σὺ μετεκίνησας ἀπ' ἐμοῦ τὸ ἔνδυμα τῆς σαρκός·
9. διότι ἡ δεξιὰ Σου ἀνύψωσέ με καὶ ἀπεμάκρυνεν ἀδυναμίαν ἀπ' ἐμοῦ·
10. καὶ κατέστην δυνατὸς ἐν τῇ ἀληθείᾳ Σου
καὶ ἅγιος διὰ τῆς δικαιοσύνης Σου
καὶ πάντες οἱ ὑπεναντίοι μου ἐφοβήθησάν με·
11. Καὶ ἐγενόμην θαυμαστὸς διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου
καὶ ἐδικαιώθην διὰ τῆς πραότητός Του
καὶ ἡ ἀνάπαυσίς Του εἶναι διὰ παντός.
ᾠδὴ Ἀλληλουῖα.

Καὶ ἡ ᾠδὴ αὕτη εὐρέθη εἰς τὸ γνωστικὸν ἔργον «Πίστις-Σοφία» (κεφ. 69). Θέμα κύριον καὶ αὐτῆς τῆς ᾠδῆς εἶναι ἡ λύτρωσις τοῦ πιστοῦ ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ ἡ καταφυγὴ του εἰς τὸν Θεόν. Ἡ λύτρωσις τοῦ πιστοῦ ἐνταῦθα παρίσταται ὡς διπλῆ. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπαλλαγὴ ἐκ θλιβόντων τὸν πιστὸν ἐχθρῶν καὶ ἀφ' ἐτέρου λύτρωσις ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ἀμαρτίας. Οἱ θλιβόντες τὸν ποιητὴν ἐνταῦθα δὲν φαίνεται νὰ εἶναι διώκται τῆς πίστεώς του, ὡς εἰς ἄλλας περιπτώσεις συμβαίνει, ἀλλὰ μᾶλλον ἄνθρωποι, οἵτινες περιεφρόνου καὶ ἀπέρριπτον αὐτὸν λόγῳ τῆς ἠθικῆς του ἴσως ἀναπηρίας (στίχ. 5). Πιθανὸν οὗτοι νὰ ἦσαν καὶ δοκησίσοφοι ἢ γνωστικίζοντες, οἵτινες μετὰ καταφρονήσεως ἔβλεπον αὐτόν, ὡς ὑστεροῦντα ἠθικῶς κατὰ τὰς ἐκτιμήσεις των. Ἡ τῇ βοήθειᾳ τοῦ Κυρίου ἠθικὴ ἀλλοίωσις τοῦ ποιητοῦ ὅμως συντελεῖ, ὥστε οὗτος νὰ καταστῇ φοβερὸς εἰς τὰ ὄμματα τῶν μέχρι πρό τιος ἐχθρῶν, οἵτινες καὶ ἐξηφανίσθησαν (στίχ. 3-4, 10).

Στίχ. 1. Ὁ πιστὸς λυτροῦται ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ καταφεύγει εἰς τὸν Θεόν (πρβλ. ᾠδὴ 10:3). Ἐνταῦθα τονίζεται ἡ ζωηρὰ ἐπιθυμία τοῦ πιστοῦ νὰ εὔρη καταφύγιον εἰς τὸν Θεόν του.

Στίχ. 2. Ἐνταῦθα αἰτιολογεῖται ἡ λύτρωσις, ἥτις ὀφείλεται εἰς τὸν Κύριον, "Ὅστις εἶναι ἡ δεξιὰ τῆς σωτηρίας καὶ ἡ ἀδιάψευστος βοήθεια τοῦ πιστοῦ. Ἡ ἐλαφρὰ ἀπόκλισις τοῦ κοπτικοῦ κειμένου ἔχοντος «διότι ἔστης εἰς τὰ δεξιὰ μου σφύζων με καὶ βοηθῶν μοι» οὐδόλως μεταβάλλει τὴν ἔννοιαν τοῦ στίχου. Ἀμφότεραι αἱ ἐκφράσεις «ἡ δεξιὰ τῆς σωτηρίας μου» καὶ «ἔστης εἰς

τά δεξιά μου» έχουν βιβλικήν τὴν προέλευσιν. Ὁ Θεὸς εἶναι βοηθὸς τοῦ πιστοῦ (Ῥδ. 7:3. 8:7. 24:1).

Στίχ. 3-4. Ἡ σωτηρία τοῦ ποιητοῦ εἶναι διαφυγὴ ἐκ τῶν ἐχθρῶν του, οἵτινες δὲν καθορίζονται ἀκριβέστερον. Ἀντὶ τοῦ «ἀνεχάιτισας» τὸ κοπτικὸν ἔχει «ἐκώλυσας». Ἡ διαφυγὴ ἐκ τῶν ἐχθρῶν τοῦ πιστοῦ εἶναι πλήρης, ὥστε αὐτὸς νὰ διαβεβαιοῖ, ὅτι δὲν θὰ ἴδῃ αὐτοὺς πλέον ἢ, ὡς ἔχει τὸ κοπτικόν, «δὲν ἐνεφανίσθησαν πλέον». Οἱ ἐχθροὶ τοῦ ποιητοῦ εἶναι οἱ ἀγνοοῦντες ἢ μὴ δεχόμενοι τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας καί, ἐφ' ὅσον δὲν ὑφίσταται κοινωνία φωτὸς καὶ σκότους (Β' Κορ. 6:14), οἱ τὰ φαῦλα πράσσοντες μισοῦν τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχονται πρὸς τὸ φῶς (Ἰωάν. 3:20). Πρὸ τοῦ ποιητοῦ πορεύεται τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου, Ὅστις διὰ τῆς χάριτός Του ἔσωσεν αὐτόν. Ἡ προπόρευσις τοῦ Κυρίου ἔμπροσθεν τῶν ἐκλεκτῶν Του ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὴν Π.Δ. καὶ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τῆς θείας εὐνοίας (Ἰησ. Ναυῆ 1:9. Ἐξὸδ. 3:12. πρβλ. Ματθ. 28:20). Ἡ ὁδὸς, ἣν διανοίγει ὁ Κύριος, εἶναι ὁδὸς σωτηρίας καὶ οὐχὶ φθορᾶς (Ῥδὴ 22:11).

Στίχ. 5-6. Οἱ στίχ. οὔτοι περιγράφουν τὰς δύο καταστάσεις τοῦ πιστοῦ, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἦτο ἀπερριμένος καὶ περιφρονημένος εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἐχθρῶν του καὶ ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν ὡς μδλυβδος. Ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς περιφρονήσεως τοῦ δικαίου καὶ τῆς θεωρήσεως αὐτοῦ ὡς βαρέος καὶ κιβδήλου ὑπὸ τῶν ἀπίστων εἶναι παλαιοδιαθηκική. (πρβλ. Σοφ. Σολ. 2:12-16). Τὸ ἀσθενὲς ὅμως καὶ ἐξουθενημένον τοῦ κόσμου (Α' Κορ. 1:26-28) καθίσταται ἰσχυρὸν διὰ τῆς θείας βοηθείας καὶ δυνάμεως, ἧς ζῶσσην ἐμπειρίαν ἔχει ὁ πιστός.

Στίχ. 7. Ἐνταῦθα ὁ πιστὸς παρίσταται ὡς κρατῶν λυχνίαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖράς του, ὥστε νὰ καθίσταται ὅλος φῶς καὶ οὐδὲν τὸ σκοτεινὸν νὰ ὑπάρχη ἐν αὐτῷ. Ὁ Bernard ("Ἐνθ' ἀν., σ. 107) ἐρμηνεύει τὴν εἰκόνα, ὡς προερχομένην ἐκ τῆς ἐν τῷ βοπτιομοσι χρήσεως λαμπάδων, τιθεμένων εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας τῶν βαπτιζομένων, συνήθεια, ἥτις καὶ σήμερον εἰσέτι ἐπιζῆ. Ἡ εἰκὼν ὅμως ἔχει τὰς ρίζας ἰης εἰς τὴν Κ.Δ., ἐνθὰ ὁ πιστὸς παρίσταται ὡς φῶς τοῦ κόσμου καὶ ὡς λυχνία (Ματθ. 5:14,16. Λουκ. 11:35. Ἰωάν. 12:36. Ἐφεσ. 5:8. Α' Θεσσ. 5:5). Ὡσαύτως ἡ παραβολὴ τῶν δέκα Παρθένων (Ματθ. 25:1-8) ἀπηχεῖ τὴν ἰδέαν αὐτήν. Ἐκτὸς ὅμως τῶν εἰκόνων αὐτῶν, νομίζομεν, ὅτι ὁ στίχ. ἐξάγει τὴν ὅλην ὑπαρξίν τοῦ πιστοῦ, ἥτις εἶναι πλήρης φωτὸς μετὰ τὴν ἐνοίκησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῆς σωτηρίας. Ὁ πιστός, ὡς υἱὸς φωτὸς καὶ ἡμέρας, ἀντανακλᾷ φῶς καὶ οὐδὲν τὸ σκοτεινὸν ἐν αὐτῷ ὑπάρχει.

Στίχ. 8. Ἐνταῦθα περιγράφεται ἡ ἠθικὴ τελείωσις τοῦ πιστοῦ, καταστάντος πνευματοφόρου διὰ τῆς ἐνοικήσεως τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ὡς πολλάκις τονίζεται ἐν ταῖς Ῥδαῖς. Τὸ δεύτερον ἡμιστίχιον τονίζει τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ποιητοῦ ἐκ τοῦ ἐνδύματος τῆς σαρκός. Ὁ ποιητὴς ἀπεξεδύθη τὸ σαρκικὸν φρόνημα καὶ ἐνεδύθη τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ Χριστὸν ἐν πνεύματι κτισθέντα. Διὰ τῆς σαρκὸς δηλοῦται ἡ ἕδρα τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς φθορᾶς, ἅτινα

ἀπεργάζονται τὸν θάνατον, ἐκδοχή, ἣν ὑποστηρίζει κυρίως ὁ Παῦλος (Ρωμ. 7:5. 8:1,3,4-13. Β' Κορ. 7:1. Γαλ. 5:16-17, 19. 6:8. Ἐφεσ. 2:3. Κολ. 2:11)²⁹ καὶ ἐφεξῆς οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας (Bernard, "Ἐνθ' ἄν., σ. 107-8). Οὐδεμία ἐνδειξις γνωστικῆς ἀποχρώσεως περὶ ἀπαλλαγῆς ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ὕλης ὑπάρχει ἐνταῦθα. Σαφῶς πρόκειται περὶ τῆς ἀποδυναμώσεως τῆς σαρκὸς, τῆς βεπούσης πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος. Τὸ κοπτικὸν κείμενον ἀντὶ τοῦ «ἀλάλυμμα τοῦ πνεύματός Σου» ἔχει («μὲ ἐπεσκίασες μὲ τὴν σκιὰν τῆς χάριτός Σου»), ὅπερ σημαίνει τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς. Ἄντι δὲ τοῦ «μετεκίνησας ἀπ' ἐμοῦ τὸ ἔνδυμα τῆς σαρκός», πάλιν τὸ κοπτικὸν ἔχει «ἀνεκουφίσθην ἀπὸ τὸ περιβλημα τῆς σαρκός». Ἡ ἔννοια παραμένει ἡ αὐτή: οἱ ὄντες ἐν σαρκὶ φρονοῦσι τὰ τῆς σαρκός, ἐνῶ οἱ ζῶντες ἐν πνεύματι φρονοῦσι τὰ τοῦ πνεύματος καὶ πῶς νὰ ἀρέσουν εἰς τὸν Κύριον (Ρωμ. 7:5-6, 21-23. 8:6, 13). Ἰσως ἡ παραλλαγή τοῦ κοπτικοῦ κειμένου νὰ ἀντανακλᾷ γνωστικὴν τινα χροιάν.

Στίχ. 9. Μετ' ἐπιτάσεως ὁ ποιητὴς τονίζει, ὅτι ἡ ἐν πνεύματι ἀνακαίνισις τοῦ εἶναι ἔργον τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, τοῦ ἐνδυναμώσαντος αὐτὸν καὶ ἀπομακρύναντος πᾶσαν ἀδυναμίαν (πρβλ. Ψαλμ. 117 (118):16).

Στίχ. 10. Κατὰ τρόπον θετικὸν περιγράφονται τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπισκιάσεως τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου. Ὁ πιστός, οὕτω, καθίσταται δυνατὸς ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἅγιος διὰ τῆς τοῦ Κυρίου δικαιοσύνης. Αἱ ἐκφράσεις «δυνατὸς ἐν ἀληθείᾳ» καὶ «ἅγιος διὰ δικαιοσύνης» Θεοῦ ἀποτελοῦν τὸν σκοπὸν τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως (Ἐφεσ. 6:10. Φιλιπ. 4:13. Α' Τιμ. 1:12. Β' Τιμ. 2:1. 4:17. Ἐφεσ. 4:12. Κολ. 1:12,22. Α' Πέτρ. 1:15,16). Ὁ ποιητὴς βιοῖ τὰς χριστιανικὰς αὐτὰς ἀρετὰς ἐν πάσῃ πληρότητι, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὴν ἐν τῷ στίχ. τούτῳ ἐκδηλουμένην αὐτοπεποιθησίν του καὶ τὴν διαβεβαίωσίν του, ὅτι πάντες οἱ ἐχθροὶ του ἰδόντες αὐτὸν ἐφοβήθησαν. Εἶναι συνήθης ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ φόβου τῶν ἐχθρῶν ἐν ὄψει τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν δούλων Του (Πράξ. 2:43. 19:17).

Στίχ. 11. Ἐτι περαιτέρω ἐξάιρεται ἡ νέα τοῦ πιστοῦ κατάστασις, ὅστις καθίσταται θαυμαστὸς διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου, δικαιοῦται καὶ εὐρίσκει ἀνάπαυσιν αἰώνιον παρὰ τῷ Θεῷ τῷ σωτήρῳ του (Α' Κορ. 6:11. Τίτ. 3:7. Ματθ. 11:29). Διττὴ εἶναι ἡ εὐδοκίμησις τοῦ πιστοῦ. Ἐναντι τῶν ἀνθρώπων καθίσταται θαυμαστὸς καὶ φοβερός, ἐναντι δὲ τοῦ Θεοῦ δικαιοῦται καὶ εὐρίσκει ἀνάπαυσιν. Οὕτω, ὁ ποιεὶ δειλὸς καὶ ἀπερριμένος γίνεται ἐκλεκτὸς καὶ υἱὸς Θεοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου.

29. J. A. T. Robinson, *The Body. A Study in Pauline Theology*, εἰς *Studies in Biblical Theology*, No 5. S.C.M.P. London, 1966, σ. 17-26.

ΩΔΗ 26η

1. Ἐξέχεα ἔπαινον εἰς τὸν Κύριον, διότι εἶμαι ἰδικός Του·
2. καὶ θὰ ψάλλω τὸ ἄγιόν Του ἄσμα, διότι ἡ καρδία μου εἶναι μετ' Αὐτοῦ.
3. Διότι ἡ φόρμιγξ Του εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μου
καὶ αἱ ᾠδαὶ τῆς ἀναπαύσεώς Του δὲν θὰ σιγήσουν.
4. Θὰ κραυγάζω πρὸς Αὐτὸν ἐξ ὅλης καρδίας μου·
θὰ ἐπαινέσω καὶ θὰ ὑψώσω Αὐτὸν δι' ὅλων τῶν μελῶν μου.
5. Διότι ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ μέχρι δυσμῶν
ἐξαγγέλλεται ὁ ἔπαινός Του·
6. καὶ ἐκ νότου καὶ μέχρι βορρᾶ Αὐτὸς ὁμολογεῖται·
7. καὶ ἐκ τῆς κορυφῆς τῶν ὄρεων μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῶν
ἄφθοнос εἶναι ἡ τελειότης Του.
8. Τίς δύναται νὰ γράψῃ τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Κυρίου
ἢ τίς (δύναται) νὰ ἀναγνώσῃ αὐτούς;
9. Ἡ τίς δύναται νὰ ἀσκήσῃ τὴν ψυχὴν του διὰ τὴν ζωὴν,
ὥστε ἡ ψυχὴ του νὰ σωθῇ;
10. Ἡ τίς δύναται νὰ στηριχθῇ εἰς τὸν ὕψιστον,
οὕτως ὥστε μὲ τὸ στόμα Αὐτοῦ νὰ λαλῇ ὁστος;
11. Τίς ἱκανὸς νὰ ἐξηγήσῃ τὰ θαυμάσια τοῦ Κυρίου;
12. Διότι πᾶς ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρμηνεύσῃ αὐτά,
θὰ διελύετο καὶ θὰ ἐγίνετο ὡς τὸ ἐρμηνεύμενον.
13. Διότι εἶναι ἀρκετὸν νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ ἐπαναπαύεται (τις)·
διότι ἐν ἀναπαύσει οἱ ψαλμοὶ ἴστανται,
14. ὡς ποταμός, ἔχων ἄφθονον πηγὴν
καὶ ῥέων εἰς βοήθειαν τῶν ζητούντων αὐτόν.
Ἀλληλοῦσα.

Ἐκχυσίς θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ καὶ ἀγνωστικισμοῦ διαρρέει ὀλόκληρον τὴν Ὡδὴν ταύτην. Συγχρόνως δὲ διαγγέλλεται ἡ παγκοσμιότης τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ τελειότης Του, κατὰ τὰ βιβλικὰ πρότυπα, ἐνῶ ἐν ταύτῳ τονίζεται ἡ ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ συλλάβῃ ὄχι μόνον τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξηγή-

ση τὰ διὰ τῶν γενεῶν λαμβάνοντα χώραν θαυμαστά ἔργα τοῦ Κυρίου καὶ τὴν χάριν Του, ἥτις ὡς ἀκατάσχετος ποταμὸς ῥέει καὶ ἔρχεται εἰς βοήθειαν πάντων τῶν ζητούντων Αὐτόν.

Στίχ. 1. Ὁ ποιητὴς ἔχει βιώσει τὴν τελειότητα, διότι ὁ ἴδιος βεβαιοῖ, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν Κύριον, καὶ ἐκ τῆς δημιουργηθείσης αὐτῆς σχέσεως τῆς μυστικῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνώσεως ἀφίνει τὴν καρδίαν του νὰ ἐκχύσῃ τὸν ἔπαινον εἰς τὸν Κύριον. Ἡ πεποίθησις αὕτη τοῦ ποιητοῦ δὲν μαρτυρεῖται μόνον ἐκ τῆς προσωπικῆς του ἐμπειρίας, ἐπεὶδὴ ἐσώθη καὶ ἐνετάγη εἰς τοὺς φίλους τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἀπορρέει καὶ ἐκ τῆς κοσμολογικῆς ἀποδείξεως τῆς θείας μεγαλωσύνης, ἥτις διάχυτος εἶναι εἰς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀναφέρει παρακατιῶν.

Στίχ. 2. Ὁ στίχ. ποιεῖται μνεῖαν ἀγίου ἄσματος, ὅπερ ὁ ποιητὴς θὰ ψάλλῃ εἰς τὸν Κύριον καὶ αἰτιολογεῖ αὐτὴν του τὴν ἐνέργειαν μὲ τὸ «διότι ἡ καρδιά μου εἶναι μετ' Αὐτοῦ».

Στίχ. 3. Περὶ τῆς φόρμιγγος τοῦ Κυρίου πρβλ. Ὁδὴ 6:1. 14:8. Πάλιν ὁ ποιητὴς ὁμιλεῖ περὶ Ὁδῶν τῆς ἀναπαύσεως τοῦ Κυρίου, αἵτινες δὲν θὰ σιγήσουν. Ἐκ τῆς μνεῖας ταύτης δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς βιβλίον Ὁδῶν, αἵτινες θὰ ἦσαν ἐν εὐρείᾳ χρήσει παρὰ τοῖς χριστιανικοῖς κύκλοις καὶ θὰ ἐψάλλοντο εἰς τακτὰ καὶ καθωρισμένα διαστήματα. Ἡ διάκρισις αὕτη «Ὁδαὶ ἀναπαύσεως» πιθανὸν νὰ ὑπαινίσσῃται καὶ ἄλλας συλλογὰς, ἐφ' ὅσον ὁ ποιητὴς ἀλλαχοῦ ὁμιλεῖ περὶ Ψαλμῶν ἀληθείας (Ὁδ. 14:7) καὶ περὶ Ψαλμῶν τοῦ Κυρίου (στίχ. 8 παρούσης Ὁδῆς).

Στίχ. 4. Ἡ ἔφεσις τοῦ ποιητοῦ, τελούντος ὑπὸ τὸ κράτος εὐγενῶν αἰσθημάτων, καθίσταται ἐντονωτέρα, μεταβαλλομένη εἰς κραυγὴν ἔπαινου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας του καὶ εἰς ἔπαινον καὶ δοξολόγησιν τοῦ Ὑψίστου δι' ὄλων τῶν μελῶν τοῦ σώματός του.

Οἱ στίχ. οὗτοι 1-4 σαφῶς μαρτυροῦν τὴν ἠθικὴν τοῦ ποιητοῦ τελείωσιν, διότι χεῖλη μιὰ καὶ καρδία σκαμβῆ δὲν δύνανται νὰ ὑμνήσουν τὸν Κύριον. Ἐκ τοῦ καρποῦ του τὸ δένδρον γινώσκεται καὶ αἱ ῥίζαι τοῦ ποιητοῦ εἶναι βαθέως ἐρριζωμέναι εἰς τὴν ἁγίαν γῆν τῆς θείας μακαριότητος. Περιττὸν νὰ ὑπομνήσῃ τις τὸν βιβλικὸν χαρακτήρα τῆς ἐνταῦθα (στίχ. 1-4) χρησιμοποιομένης ὀρολογίας (Ἐ κ χ έ ε ι ν, ἔ π α ι ν ο ς, Κ ύ ρ ι ο ς, ψ ά λ λ ε ι ν, ἄ γ ι ο ν ὄ ν ο μ α, ἀ ν ά π α υ σ ι ς, σ ι γ ᾶ ν, κ ρ α υ γ ά ζ ε ι ν, ἐ ξ ὄ λ η ς κ α ρ δ ί α ς, ἐ π α ι ν ε ῖ ν, ὕ ψ ο ὦ ν κ.λ.π.).

Ἐνῶ ἕμως ἡ θεμελίωσις τῆς ἐκχύσεως τῆς καρδίας τοῦ ποιητοῦ εἰς ἔπαινον δόξης καὶ τιμῆς τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς ἔχει προσωπικὰ βιώματα καὶ ἐμπειρίας, εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας στίχ. (5-7) στηρίζεται εἰς παγκόσμιον ἔπαινον τοῦ Κυρίου ἐξικνούμενον μέχρι τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων καὶ τῶν ἐσχατιῶν τῆς γῆς. Δι' αὐτῶν ἐξαίρεται ἡ παγκοσμιότης τοῦ Θεοῦ καὶ

τὸ ἐνιαῖον Αὐτοῦ ὡς τε δημιουργοῦ καὶ σωτῆρος (ἀντιγνωστικὴ ἄποψις), πέρα τοῦ Ὁποίου οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός.

Στίχ. 5-7. Οἱ στίχ. οὗτοι κατὰ τρόπον μᾶλλον συνεπτυγμένον ἐπαναλαμβάνουν ὅ,τι ἐν ἐκτάσει ἐκτίθεται εἰς τὴν 12ην Ὁδὴν, εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὁποίας παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης. Ὁ βιβλικὸς χαρακτήρ τῆς ὀρολογίας καὶ τῶν ἐκφράσεων ἐνταῦθα εἶναι προφανής, ἐνῶ εἰς τὴν 12ην Ὁδὴν ὅροι τινὲς ἔδωσαν λαβὴν διὰ γνωστικὴν ἐπίδρασιν τοῦ συγγραφέως. Ἡ ἔννοια τῶν τριῶν στίχων τῆς παρούσης Ὁδῆς εἶναι ἡ κοσμολογικὴ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐν τοῖς ἔργοις Του ἀντανακλωμένη τελειότης Του. Τὰ πάντα ὁ Κύριος ἐν τελειότητι καὶ σοφίᾳ ἐποίησε καὶ αὐτὰ ἐξαγγέλλουν τὸν ἔπαινον Του καὶ ὁμολογοῦν Αὐτόν. Εἰς πλάτος καὶ εἰς βάθος ἐν τῇ δημιουργίᾳ εἶναι φανερά ἡ τελειότης τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 8. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ἀντιπαραβάλλων τὸ μέγεθος τῆς θείας μεγαλειότητος, ἐκδηλουμένης εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, διαπορεῖ καὶ διερωτᾶται κατὰ πόσον ὁ ἄνθρωπος δύναται ἐπαξίως νὰ συνθέσῃ ψαλμούς εἰς τὸν Κύριον. Καὶ ὁ πλέον ἔντεχνος ψαλμοδὸς ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ τοῦτο ἢ ἔστω καὶ νὰ ἀναγνώσῃ αὐτοὺς τοὺς ψαλμούς. Καὶ ἂν δὲ πράττῃ αὐτό, πάλιν τοῦτο εἶναι μηδαμινὸν ἐν σχέσει πρὸς τὴν μεγαλωσύνην καὶ τελειότητα τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 9. Ὁμοίως ἐνταῦθα διερωτᾶται ὁ ποιητὴς ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις δύναται νὰ ἀσκήσῃ ἑαυτὸν καὶ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν ζώην, ὥστε νὰ σωθῇ. Προφανῶς ἐξαίρεται ἐνταῦθα ὁ βόλος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ θέμα τῆς σωτηρίας. Δι' ἰδίων δυνάμεων ὁ ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νὰ σωθῇ καὶ μόνον ἄνωθεν ἐλλαμπόμενος καὶ βοηθούμενος δύναται νὰ σωθῇ. Χάριτι ὁ ἄνθρωπος σώζεται διὰ τῆς πίστεως. «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες...» (Ψαλμ. 126 (127):1). Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι Θεοῦ δῶρον.

Στίχ. 10. Ἐπίσης ὁ ποιητὴς διερωτᾶται, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ φθάσῃ εἰς βαθμὸν τελειότητος τοιοῦτον, ὥστε δι' αὐτοῦ νὰ λαλῇ ὁ Ὑψιστος. Ἐνταῦθα πιθανὸν ὁ ποιητὴς νὰ ἔχῃ ἐν νῶ σαφῇ χωρία τῆς Κ.Δ. ἰδίως ἐκεῖνα, καθ' ἃ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ διὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν (Ματθ. 10:20. Μᾶρκ. 13:11. Λουκ. 12:12). Ἴσως ὁ ποιητὴς νὰ παροτρύνῃ ἐνταῦθα τοὺς πιστοὺς πρὸς μείζονα τελειότητα καὶ εἰς ἀπόθεσιν πάσης φροντίδος ἐπὶ τὸν Κύριον.

Στίχ. 11-12. Οἱ στίχ. ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ περιγράψῃ καὶ ἐρμηνεύσῃ τὰ θαυμάσια τοῦ Κυρίου ἔργα. Πανταχοῦ εἰς τὴν Γραφὴν ἐπαναλαμβάνεται αὐτὸ τὸ θέμα. Εἶναι φύσει ἀδύνατον εἰς τὸν πεπερασμένον ἄνθρωπον νὰ ἐξαγγείλῃ ἅπαντα τὰ θαυμάσια ἔργα τοῦ Κυρίου καὶ νὰ καθορίσῃ τὴν πορείαν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἐν προκειμένῳ δύναται νὰ λεχθῇ τὸ τῆς Σοφ. Σειράχ 43:27-33 «Πολλὰ ἐροῦμεν καὶ οὐ μὴ

ἐφικώμεθα, καὶ συντέλεια λόγων· τὸ πᾶν ἐστὶν αὐτός. δοξάζοντες ποῦ ἰσχύσομεν; αὐτὸς γὰρ μέγας παρὰ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. φοβερὸς Κύριος καὶ σφόδρα μέγας, καὶ θαυμαστὴ ἡ δυναστεία αὐτοῦ. δοξάζοντες Κύριον ὑψώσατε, καθόσον ἂν δύνησθε, ὑπερέξει γὰρ καὶ ἔτι· καὶ ὑψοῦντες αὐτὸν μεγαλύνετε ἐν ἰσχύει· μὴ κοπιᾶτε, οὐ γὰρ μὴ ἐφίκησθε: τίς ἐώρακεν αὐτὸν καὶ ἐκδιηγῆσεται; τίς μεγαλυνεῖ αὐτὸν καθὼς ἐστι; πολλὰ ἀπόκρυφά ἐστι μείζονα τούτων, ὀλίγα γὰρ ἐωράκαμεν τῶν ἔργων αὐτοῦ· πάντα γὰρ ἐποίησεν ὁ Κύριος, καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἔδωκε σοφίαν». Ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὑγιοῦς ἀγνωστισμοῦ, νομίζομεν, καταλαμβάνεται ὁ ποιητὴς τῆς ᾠδῆς. Ὁ Θεὸς καὶ τὰ ἔργα του εἶναι ἀνερμήνευτα καὶ ἀπερινόητα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν.

Στίχ. 13. Ἐφ' ὅσον ἀδυνατεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐρμηνεύσῃ πλήρως τὰ θαυμάσια τοῦ Κυρίου, καλὸν εἶναι νὰ προσπαθῇ νὰ γνωρίσῃ αὐτὰ καὶ νὰ ἐπιναπαύεται ἐπ' αὐτῶν, ὅπερ πράττουν καὶ οἱ ψάλλοντες τὸν Κύριον. Βαθεῖαν γινῶσιν τοῦ Κυρίου παρὰ τῶν πιστῶν ζητεῖ ὁ ποιητὴς καὶ στήριξιν ἐπὶ τῆς θείας ἐλπίδος.

Στίχ. 14. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς περιγράφει τὸ ἔργον τῶν ψαλμωδῶν, οἷτινες προβάλλονται ὡς ὑπόδειγμα διὰ τοὺς πιστούς. Οὗτοι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐρμηνεύσουν τὰ θεῖα μεγαλεῖα, ἀρκοῦνται εἰς τὴν ἀνύμνησιν αὐτῶν. Τὸ ἔργον δὲ τῆς ἐξυμνήσεως τοῦ Κυρίου εἶναι ὡς ποταμός, ῥέων ἐκ πολλῶν πηγῶν καὶ σπεύδων εἰς τὴν χρεῖαν τῶν ζητούντων αὐτόν. Οὕτω καταλήγει ὁ ποιητὴς διὰ τῆς παρακελεύσεως τῶν πιστῶν νὰ χρησιμοποιοῦν οὗτοι τὰς ψαλμικὰς συνθέσεις πρὸς ἀνύμνησιν καὶ ἔπαινον τοῦ Κυρίου. Ἡ ὅλη λοιπὴν ᾠδὴ ἀρχεται καὶ περατοῦται μὲ τὸν τονισμὸν τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνυμνήσεως τοῦ Κυρίου ὑπὸ τῶν γινωσκόντων Αὐτόν καὶ σφθέντων διὰ τῆς θείας χάριτός Του. Ἡ ᾠδὴ φαίνεται νὰ εἶναι λειτουργικὴ καὶ δὴ δοξολογιακὴ, ὡς καθίσταται φανερόν ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν της. Εἶναι συντεταγμένη κατὰ τὰ ψαλμικὰ πρότυπα καὶ ἐξάγει τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου ἐν τε τῇ δημιουργίᾳ τῆς κτίσεως καὶ τῆς καινῆς ἐν Χριστῷ κτίσεως.

ΩΔΗ 27η

1. *Ἐξέτεινα τὰς χεῖράς μου
καὶ ἠγάσασα τὸν Κύριόν μου·*
2. *διότι ἡ ἔκτασις τῶν χειρῶν μου
εἶναι τὸ σημεῖόν Του·*
3. *Καὶ ἡ ἐξάπλωσίς μου (ἐκτασίς μου) εἶναι τὸ
τίμιον δένδρον (ἡ σταυρός).*

Ἡ μικρὰ αὕτη ᾠδὴ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς 42ας ᾠδῆς (στίχ.

1-3), ἐν ᾗ παρουσιάζεται ὡς προσθήκη ἀσυμβίβαστος πρὸς ὅλην τὴν λοιπὴν ᾿Ωδὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν τὸ λαλοῦν πρόσωπον εἶναι ὁ Χριστός, ἐνῶ εἰς τὴν ᾿Ωδὴν ταύτην ὁ ὁμιλῶν εἶναι ὁ πιστός.

Στίχ. 1-2. Ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ προσευχῆς τοῦ πιστοῦ διὰ τοῦ συνήθους τρόπου τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν, ὡς εἶδομεν καὶ ἀλλαχοῦ (᾿Ωδὴ 21:1). Ἡ ἐκτασις ὅμως τῶν χειρῶν ὑπηρετεῖ καὶ ἕτερον σκοπὸν, τὸν τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, ὅπερ θεωρεῖται ὡς σημεῖον τοῦ Κυρίου (στίχ. 2). Βεβαίως τὸ οὕτω σχηματιζόμενον σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἦτο σύνθημα εἰς τὰς διαφόρους φάσεις καὶ ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων. Τοῦτο ὅμως δὲν νομιζόμεν, ὅτι συνηγορεῖ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς σταυροειδοῦς στάσεως τῶν πιστῶν εἰς συγκεκριμένας στιγμὰς, ὡς τοῦ μαρτυρίου ἢ τοῦ βαπτίσματος, καὶ εἰς τὴν παράστασιν τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου ἐν τῇ ζωῇ των. Δυνατὸν νὰ δηλοῖ καὶ αὐτὴν τὴν ἀναπαράστασιν, ὅμως ἢ ἐκτασις τῶν χειρῶν εἶναι σημεῖον ἀνατάσεως τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ προσευχῆς. Ἡ παρουσία τοῦ σταυροῦ εἰς τὴν ζωὴν τῶν πιστῶν ἦτο οὐσιῶδες στοιχεῖον, ὡς πηγῆς ἐμπνεύσεως καὶ ἐνισχύσεως καὶ συνεπῶς ἐδράττοντο πάσης εὐκαιρίας πρὸς συμβολικὴν παράστασιν αὐτοῦ.

Στίχ. 3. Εἰς τὸν στίχ. αὐτὸν ἔχομεν μίαν ἀξιόλογον μαρτυρίαν περὶ τῆς θέσεως τοῦ σταυροῦ εἰς τὴν ζωὴν τῶν πιστῶν καὶ περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτοῦ ὡς τιμίου δένδρου ἢ ξύλου, γεγονός ὅπερ μαρτυρεῖ εἰς τὸν καθαγιασμὸν τοῦ ξύλου, ἐν ᾧ ἐτάθη Χριστός, καὶ εἰς τὴν λατρευτικὴν πράξιν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ χωρίον ἐνταῦθα ἀναφέρεται εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἔχει παγιωθῆ ἡ προσκύνησις καὶ τιμὴ τοῦ Τιμίου σταυροῦ (πρβλ. Β. Σ τ ε φ α ν ἰ δ η, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθήναι, 1970³, σ. 122).

ΩΔΗ 28η

1. Ὡς αἱ πτέρυγες τῶν περιστερῶν ὑπεράνω τῶν νεοσσῶν αὐτῶν
καὶ τὸ στόμα τῶν νεοσσῶν αὐτῶν πρὸς τὸ στόμα αὐτῶν,
2. οὕτως ἐπίσης εἶναι αἱ πτέρυγες τοῦ πνεύματος ὑπεράνω τῆς καρδίας μου·
3. ἡ καρδία μου ἠψφράνθη καὶ ἐσκίρτησεν ἀπὸ ἀγαλλίασιν,
ὡς τὸ βρέφος, τὸ σκιρτῶν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του.
4. Ἐπίστευσα· διὰ τοῦτο ἀνεπαύθη·
διότι πιστός Ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἐπίστευσα.
5. Αὐτὸς δαυιλῶς ἠδλόγησέ με
καὶ ἡ κεφαλὴ μου εἶναι μετ' Αὐτοῦ·
καὶ τὸ ξίφος δὲν θὰ μὲ χωρίσῃ ἐξ Αὐτοῦ,
οὐδὲ ἡ μάχαιρα.

6. διότι εἶμαι ἔτοιμος, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὴν καταστροφὴν·
καὶ ἐναπετέθην εἰς τὰς ἀφθάρτους πτέρυγας Του·
7. καὶ αἰωνία ζωὴ ἐξέβλυσε
καὶ ἐφίλησέ με,
καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ζωῆς
εἶναι τὸ Πνεῦμα ἐντός μου
καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποθάνῃ,
διότι (Αὐτὸ) ζῆ.
8. Οἱ ἰδόντες με ἐξεπλάγησαν ἐπ' ἐμοὶ
διότι ἐδιώχθην καὶ ὑπέλαβόν με ὡς ἀφανισθέντα,
διότι ἐφάνην εἰς αὐτοὺς ὡς εἷς τῶν ἀπολωλότων·
9. ἡ δὲ κατάθλιψίς μου ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν·
καὶ ἤμην ἡ ἀποδοκιμασία των,
διότι οὐκ ἦν ζήλος ἐν ἐμοί.
10. Ἐπειδὴ ἐποίησα τὸ καλὸν πρὸς πάντα ἄνθρωπον
ἐμισήθην,
11. καὶ περιέβαλόν με ὡς λυσσώδεις κύνες,
οἵτινες ἐν ἀγνοίᾳ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν κυρίων των,
12. διότι ἡ σκέψις των εἶναι διεφθαρμένη
καὶ ἡ κατανόησις των διεστραμμένη.
13. Ἄλλ' ἔφερον ὕδατα εἰς τὴν δεξιάν μου χεῖρα
καὶ τὴν πικρίαν των ὑπέμεινα ἐν τῇ γλυκύτητί μου·
14. καὶ οὐκ ἀπολέσθην,
διότι οὐκ ἤμην ἀδελφός των,
οὐδὲ ἡ γέννησίς μου ἦτο ὡς ἡ ἰδική των.
15. Καὶ ἐζήτησαν τὸν θάνατόν μου καὶ οὐκ εὔρον αὐτόν.
διότι ἤμην παλαιότερος ἢ ὅσον ἐφθανεν ἡ μνήμη των·
16. καὶ ματαίως ἔβαλον κλήρους ἐπ' ἐμέ·
17. ματαίως ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν ὀπισθὲν μου (μεταγενέστεροί μου),
ἐζήτησαν νὰ ἐξαιλέωσιν τὴν μνήμην Ἐκείνου,
Ὅστις προῦπήρχεν αὐτῶν·
18. διότι οὐδὲν εἶναι ἀρχαιότερον τῆς Βουλῆς τοῦ Ὑψίστου
καὶ ἡ καρδιά Του εἶναι ὑπερτέρα πάσης σοφίας.

Ἐλληλοῦια,

Ἡ Ῥδὴ αὕτη, ὡς καὶ ἡ 42α Ῥδὴ, ἀρχεται διὰ τῆς ἐκφράσεως τῆς χαρᾶς τοῦ πιστοῦ ἐπὶ τῇ πνευματικῇ του ἀναγεννήσει (στίχ. 1-7) καὶ συνεχίζει μέχρι τέλους (στίχ. 8-18) μὲ λόγους, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀπαγγέλλῃ αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστός. Ἡ Ῥδὴ εἰς τοὺς ἑπτὰ πρῶτους στίχους περιγράφει τὴν διὰ τοῦ πνεύματος περιφρούρησιν καὶ ἀναγέννησιν τοῦ πιστοῦ διὰ θαυμασίας παρομοιώσεως εἰλημμένης ἐκ τῆς ζωῆς τῶν περιστερῶν καὶ τῆς στοργικῆς φροντίδος αὐτῶν ἐναντι τῶν νεοσσῶν των. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Πνεύματος ἐν εἶδει περιστερᾶς εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς Κ.Δ. (Ματθ. 3:16. Μᾶρκ. 1:10. Λουκ. 3:22. Ἰωάν. 1:32) καὶ δὲν ἀποκλείεται ὁ συγγραφεὺς νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν αὐτὴν τὴν εἰκόνα ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν πτερύγων τοῦ Πνεύματος τῶν οὐσῶν ὑπεράνω τῆς καρδίας τοῦ πιστοῦ (πρβλ. Ῥδὴ 24:1).

Στίχ. 1. Ἡ σκηνὴ εἶναι μεστὴ τρυφερότητος καὶ φροντίδος, εἰλημμένη ἐκ τῆς προστατευτικῆς στοργῆς τῶν περιστερῶν διὰ τὰ νεογνά των. Τὸ ἐνταῦθα *χ ι α σ τ ι σ χ ῆ μ α* καθιστᾷ ἐντονωτέραν τὴν εἰκόνα· πτέρυγες περιστερῶν — νεοσσοί, στόμα νεοσσῶν — στόμα περιστερῶν. Διὰ τὴν προστατευτικὴν χρῆσιν τῶν πτερύγων ἐπὶ πνευματικῆς ἐννοίας πρβλ. Ματθ. 23:37 «... ὄν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας...» (πρβλ. Ψαλμ. 16 (17):8. 35 (36):7. 56(57):1. 60(61):4. 62(63):7).

Στίχ. 2. Αἱ πτέρυγες τοῦ Πνεύματος κεῖνται προστατευτικῶς ὑπεράνω τῆς καρδίας τοῦ πιστοῦ, ὅστις ἔχει αἰσθανθῆ τὰς μαρμαρυγὰς τοῦ Πνεύματος ἔσωθεν καὶ βιοῖ τοὺς καρπούς του.

Στίχ. 3. Ἡ ἀγαθοποιὸς τοῦ Πνεύματος ἐπενέργεια ἠύφρανε τὴν καρδίαν τοῦ πιστοῦ καὶ ἔκαμεν αὐτὴν νὰ σκιρτήσῃ ἀπὸ ἀγαλλιασιν, ὡς σκιρτᾷ τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρός του (πρβλ. Λουκ. 1:41). Ἡ ὄρολογία ἐνταῦθα εἶναι ἐξόχως βιβλική, μαρτυροῦσα τὴν ἔσωθεν ἀλλοίωσιν τοῦ πιστοῦ ἐκ τῆς ἐνοικήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ εἰκὼν εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς Π.Δ. προκειμένου περὶ τῆς παρουσίας καὶ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ (Ψαλμ. 113(114):4, 6. 15(16):9).

Στίχ. 4. Ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ τὴν γενεσιουργὸν αἰτίαν αὐτῆς τῆς θείας ἀναγεννήσεως. Καὶ εἰς ἀμοιβὴν αὐτῆς τῆς πίστεως ἔρχεται ὁ Θεός, "Ὅστις εἶναι πιστὸς εἰς τὰς ἐπαγγελίας Του (Α' Κορ. 1:9. 10:13. Β' Κορ. 1:18. Α' Θεσ. 5:24. Β' Θεσ. 3:3. Ἐβρ. 2:17. 3:2. 10:23. Α' Ἰωάν. 1:9. Ἀποκ. 19:11). Ἡ πιστότης τοῦ Θεοῦ ἐκδηλοῦται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἱστορίᾳ καὶ δὴ εἰς τὸν περιούσιον λαὸν Του (Δευτ. 7:9. 32:4. Ψαλμ. 18 (19):7. 88(89):29. 144(145):13. Ἡσ. 49:7).

Στίχ. 5. Ὁ ποιητὴς περιγράφει τὰς δαψιλεῖς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀγάπη τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸν Κύριον εἶναι τοιαύτη, ὥστε οὐδὲν δύναται νὰ χωρίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Ρωμ. 8:35 «τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίν-

δυνος ἢ μάχαιρα»); Ὁ στίχ. οὗτος, ὡς καὶ ὁ ἐπόμενος, πιθανὸν νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν διωγμὸν.

Στίχ. 6. Οὐδὲν δύναται νὰ φοβίσῃ τὸν πιστόν, οὔτε αὐτὴ ἡ καταστροφή, ἐφ' ὅσον οὗτος κεῖται ὑπὸ τὰς σωστικὰς τοῦ Κυρίου πτέρυγας. Αἰωνία εἶναι ἡ λύτρωσίς του καὶ ἀσφάλειά του (πρβλ. Δευτ. 32:11 ἐξ.).

Στίχ. 7. Ὁ ποιητὴς πιστοποιεῖ τὴν ἀνάβλυσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἀντὶ τοῦ («καὶ αἰωνία ζωὴ ἐξέβλυσε» ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «καὶ αἰωνία ζωὴ με ἐνηγαλίσατο» (Burkitt)). Ὁ πιστὸς εἶναι πεπληρωμένος ζωῆς αἰωνίου καὶ δὲν γνωρίζει θάνατον, διότι αἰώνιον εἶναι τὸ ἐν αὐτῷ Πνεῦμα. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ἐνταῦθα τὸ γεγονὸς τῆς διὰ φιλήματος μεταδόσεως τῆς αἰωνίου ζωῆς. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἐνδοκοσμικῆς ἀποκτησέως τῆς αἰωνίου ζωῆς. Περὶ τοῦ ζῶντος πνεύματος πρβλ. Ἰωάν. 6:63. Β' Κορ. 3:6. Ἐν τῷ Ἰωάννῃ (3:15-16, 36. 6:40, 47,54, 68) ὁ πιστεύων εἰς τὸν Χριστὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ὁ δὲ Χριστὸς εἶναι ὁ παροχεὺς τόσο τῆς αἰωνίου ζωῆς (Ἰωάν. 10:28. 17:2), ὅσον καὶ τοῦ ζῶντος πνεύματος (Ἰωάν. 20:22).

Στίχ. 8. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου τὸ λαλοῦν πρόσωπον εἶναι ὁ Χριστὸς, Ὁστις ἀναφέρεται εἰς συμβάντα τῆς ἐπιγείου ζωῆς Του καὶ εἰς τὴν ἔναντι Αὐτοῦ στάσιν τῶν ἀνθρώπων. Τὰ ἐφεξῆς ἀναφερόμενα τοποθετοῦνται εἰς τε τὸν ἐπίγειον βίον καὶ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπηχοῦν ἰδέας τῆς Κ.Δ. καθὼς καὶ τῆς Π.Δ., καὶ ἰδίᾳ ἰδέας τοῦ πάθους τοῦ Μεσσίου. Ἀπὸ τοῦ παρόντος στίχ. ὁ ποιητὴς ὀμιλεῖ περὶ διώξεως μέχρι ἀφανισμοῦ τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα. Συνέβη ὅμως τὸ ἀντίθετον, ἦτοι ὁ Χριστὸς διεσώθη, γεγονὸς, ὅπερ ἐνεποίησε κατὰπληξιν εἰς πάντας τοὺς ἰδόντας Αὐτὸν (πρβλ. Ἡσ. 52:14. «ὄν τρόπον ἐκστήσονται ἐπὶ σὲ πολλοί...»). Περὶ τοῦ δευτέρου ἡμιστιχίου πρβλ. Ψαλμ. 118 (119):161. Ἰωάν. 5:16. 15:20. Πράξ. 7:52). Τὸ τρίτον ἡμιστίχιον ἀποτελεῖ προσθετικὸν παραλληλισμὸν ἐν σχέσει πρὸς τὸ δεύτερον ἡμιστίχιον.

Στίχ. 9. Ἡ κατάθλιψις ἐνταῦθα προφανῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν σταυρόν, ἅτινα ἀμφοτέρω ἀπέβησαν εἰς σωτηρίαν τῶν πιστῶν ἀλλὰ καὶ εἰς ἀπόδειξιν τῆς θείας Αὐτοῦ προελεύσεως. Ἡ κατάθλιψις ἦτο τὸ οὐ οὐκ ἄνευ τῆς σωτηρίας, ἐφ' ὅσον ἔδει «ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» (Ἡσ. 52:5. Ἰωάν. 3:14. 8:28), ἵνα διὰ τῆς ὑψώσεως πάντας ἐλύκυσῃ πρὸς ἑαυτὸν (Ἰωάν. 12:32). Διὰ τὴν ἐπὶ τῷ πάθει ἀποδοκιμασίαν τοῦ Χριστοῦ κλπ. πρβλ. Ἡσ. 50:6-7. 53:2-3.

Στίχ. 10. Διὰ τοῦ ὄξυμῶρου σχήματος ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς διαγράφει τὸ μῦθος τῶν ἀνθρώπων ἔναντι Ἐκεινίου, Ὁστις διῆλθε τὴν ζωὴν Αὐτοῦ εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας...» (Πράξ. 10:37. πρβλ. Ψαλμ. 34(35):12. 108(109):4. Ἡσ. 42:7).

Στίχ. 11. Τὸ μῦθος τῶν ἀνθρώπων δὲν ἔχει ὄρια. Ὡς οἱ λυσσώδεις κύνες ἐπιτίθενται ἔναντιόν τῶν κυρίων των, οὕτως οἱ ἄνθρωποι ἐπετέθησαν

ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ (πρβλ. Φίλιπ. 3:2. Ἀποκ. 22:15). Ἀναμφιβόλως ὁ ποιητὴς ἔχει ἐν νῶι τὸ Ψαλμ. 21 (22):17 «ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες πολλοί, συναγωγὴ πονηρευομένων περιέσχον με, ὠρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας». Τὸ αἴτιον τῆς τοιαύτης λυσσώδους συμπεριφορᾶς εἶναι ἡ ἀγνοία τῶν ἀνθρώπων, ἥτις καθιστᾷ αὐτοὺς δούλους τῶν παθῶν καὶ ὀδηγεῖ αὐτοὺς εἰς διαφθορὰν τοῦ νοῦς καὶ τῶν βουλῶν των, ὡς ἐπεξηγεῖ ὁ ἐπόμενος στίχος.

Στίχ. 12. Σκέψις καὶ κατανόησις τῶν διωκτῶν τοῦ Χριστοῦ εἶναι διεφθαρμένα (Β' Κορ. 11:3) καὶ ἐσκοτισμένα (Ἐφεσ. 4:18). Ἡ διαστροφή αὕτη εἶναι εἴτε ἠθελημένη, εἴτε προέρχεται ἐξ ἀγνοίας. Καὶ εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσηιν ἐνυπάρχει ἠθελημένη καὶ ἐσκεμμένη διαστροφή, ἐφ' ὅσον «ὁ θεὸς αὐτοῖς ἐφάνέρωσε» (Ρωμ. 1:19). Οἱ δὲ ἄνθρωποι «γνόντες τὸν θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ἠὲ χάριστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία» (Ρωμ. 1:21). Αὐτοβούλως οἱ ἄνθρωποι φθάνουν μέχρι τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς διαφθορᾶς, διότι τὰ ἔργα αὐτῶν εἶναι πονηρὰ καὶ φαῦλα. Ἡ εὐθύνη εἶναι βαρεῖα δι' ἐκεῖνον, ὅστις γνωρίζει τὸν Θεὸν καὶ συγχρόνως ἀνασταυροῖ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ (Ἐβρ. 6:6).

Στίχ. 13. Ὁ στίχ. εἶναι ὀλίγον αἰνιγματικός. Ἐνταῦθα ὁ Χριστὸς εἰς τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον παρίσταται ὡς φέρων ὕδατα ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ Του. Ὁ Bernard ("Ἐνθ' ἄν., σ. 112) δέχεται, ὅτι ἐνταῦθα νοοῦνται τὰ ὕδατα τοῦ Βαπτίσματος, δι' οὗ ὁ πιστὸς συνθάπτεται μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν θάνατον κατὰ τὸ Ρωμ. 6:4. Ὁ δὲ σταυρὸς, κατ' αὐτόν, ἀποτελεῖ τὸ προοίμιον διὰ τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη θὰ ἐγένετο δεκτὴ, ἐὰν δὲν διέκοπτε τὸ ἡμιστίχιον τοῦτο τὸν ὅλον εἰρμὸν τῆς σκέψεως τοῦ ποιητοῦ ὡς πρὸς τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. Ἀκόμη καὶ τὸ δεύτερον ἡμιστίχιον τοῦ στίχ. αὐτοῦ ὁμιλεῖ περὶ τῆς μετὰ γλυκύτητος ἀντιμετωπίσεως τῆς πικρίας τῶν παθημάτων ὑπὸ τοῦ πάσχοντος δικαίου. Ἐτέρα ἐκδοχὴ εἶναι, ὅτι ὁ στίχ. πιθανὸν νὰ εἶναι παρεφθαρμένος καὶ νὰ μὴ ἀποδίδηται ὀρθῶς, ὡς δέχεται καὶ ὁ ἴδιος ὁ Bernard. Τοῦτο δὲν ἀποκλείεται. Τούναντίον ἐνισχύεται ἡ ἀποψις αὕτη ὑπὸ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἡμιστίχιου ὑπὸ τοῦ Frankenberg ὡς ἐξῆς: «ἐγὼ δὲ κύριε ἀντειχόμεν τῆς δεξιᾶς σου» ("Ἐνθ' ἄν., σ. 27). Ἡ ἀπόδοσις αὕτη εὐρίσκεται ἐν ἀγαστῇ συμφωνίᾳ πρὸς τὸ ὅλον πνεῦμα τῆς σχετικῆς βιβλικῆς παραδόσεως, καθ' ἣν ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου ἀποτελεῖ τὸ κύριον στήριγμα διὰ τὸν δίκαιον πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐχθρῶν του καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὸν Μεσσίαν. (Ψαλμ. 17(18):36. 19(20):6. 20(21):8. 43(44):4. 59(60):6. 62(63):9. 72(73):23. 97(98):1. 117(118):15-16. Σοφ. Σολ. 5:16. Ἡσ. 41:10, 13). Ἡ ἐρμηνεία αὕτη καθίσταται ἰσχυροτέρα, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὸ Ἡσ. 42:1. εἰς τὸ ἄσμα τοῦ Δούλου τοῦ Κυρίου κατὰ τὸ ἐβραϊκὸν κείμενον. Ἐκεῖ ὁ Κύριος, εἰσάγων τὸν Δοῦλόν Του εἰς τὴν οἰκουμένην, «κρατεῖ αὐτὸν»³⁰ διὰ τῆς

30. Β. Βέλλα, Ὁ παῖς Κυρίου, σ. 30.

δεξιᾶς Του. Αὐτὴ ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου ἐστήριζεν αὐτόν, ὥστε, κατὰ τὸ δεύτερον ἡμιστίχιον τοῦ στίχ. αὐτοῦ τῆς Ῥδῆς μας, νὰ λέγη οὗτος «καὶ τὴν πικρίαν των ὑπέμεινα ἐν τῇ γλυκύτητί μου» (Πρβλ. Ἑσ. 52:7. 50:5). Ἡ εἰκὼν αὐτῆ τῆς μετὰ γλυκύτητος ἀντιμετωπίσεως ὑπὸ τοῦ Μεσσίου τῆς πικρίας τῶν διωκτῶν καὶ τῶν παθημάτων ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὰς Ῥδὰς (31:10. 42:17), ἐπίσης ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀπόκρυφον «Πράξεις τοῦ Φιλίππου»³¹ καὶ ἀποτελεῖ προσφιλὲς θέμα εἰς τὴν πατερικὴν καὶ ὑμνογραφικὴν φιλολογοίαν.

Στίχ. 14. Ὅλων τούτων τῶν διώξεων ἐπέζησεν ὁ Χριστὸς καὶ δὲν ἀπωλέσθη, διότι οὐκ ἦν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ δὲν εἶχεν τὴν αὐτὴν καταγωγὴν πρὸς τοὺς διώκτας Του, ἀλλ' ἤτο τι διάφορον τούτων. Γὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ δικαίου ἐν τῇ Σοφ. Σολομῶντος συμπίπτουν πρὸς τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα. Οὕτως εἰς τὸ κεφ. 2:15 ἀναφέρεται· «ὅτι ἀνόμοιοι τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ, καὶ ἐξηλλαγμένοι αἱ τρίβοι αὐτοῦ». Τὸ δὲ τελευταῖον τμήμα τοῦ στίχ. «οὐδὲ ἡ γέννησίς μου ἦτο ὡς ἡ ἰδικὴ των» διατυπῶνται καὶ ἄλλως, ὡς ἐξῆς· «οὐδὲ ἀνεγνώρισαν τὴν γέννησίν μου» (πρβλ. Ἰωάν. 1:11. 7:28. 8:14). Σαφῶς καθορίζεται ἐνταῦθα τὸ ξένον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἠθικὴ ἀνωτερότης Αὐτοῦ ἐναντι τῶν ἀνθρώπων (πρβλ. Ῥδ. 19:8).

Στίχ. 15. Ἐμμογη ἰδέα τῶν ἀνθρώπων ἦτο ὁ θάνατος τοῦ δικαίου. Πλὴν ὅμως ματαίως. Πρβλ. Σοφ. Σολομ. 2:12 «ἐνεδρεύσωμεν δὲ τὸ δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι...»· ὁμοίως στίχ. 14. «ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν· βαρὺς ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος»· αὐτὸ θι: στίχ. 20 «θανάτω ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτόν...». Ἡ ἀπαίτησις τοῦ θανάτου τοῦ δικαίου ἐπανειλημμένως τονίζεται εἰς τὴν Κ.Δ. (Ματθ. 27:1,20. Μᾶρκ. 14:55. Πράξ. 13:28). Ἡ διὰ θανάτου ὅμως ἐξαφάνισις ἦτο ἀδύνατος δι' Αὐτόν, Ὁστίς ἦτο ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν καὶ ἀπῆλαυε δόξης παρὰ τῷ Πατρὶ «πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι» (Ἰωάν. 17:5. πρβλ. 8:58. 4:12. 1:1-2. 17:24)· πρβλ. καὶ στίχ. 17 τῆς Ῥδῆς.

Στίχ. 16. Ἐνταῦθα ὁ ποιητῆς, συνεχίζων τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, ἀναφέρεται εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ διὰ κλήρων διαμερισμοῦ τῶν ἱματίων Αὐτοῦ. (Ψαλμ. 21(22):19. Ἰωάν. 19:24). Ἐκ τῆς παραθέσεως καὶ ἄλλων χωρίων ἐκ τοῦ Ψαλμ. 21(22) δι' ὅλης τῆς Ῥδῆς, ἀναφερομένης κατὰ τὸ τμήμα τῆς (8-18) εἰς τὸ πάθος τοῦ Μεσσίου σαφῶς φαίνεται, ὅτι ὁ ποιητῆς ἔχει ὑπ' ὄψιν ὅλον τὸν Ψαλμὸν 21(22), ὡς καὶ τὸν μεσσιανικὸν χαρακτῆρα, ὃν προσέδωκεν εἰς αὐτόν ἡ πρώτη Ἐκκλησία.

Τοῦ στίχ. τούτου ὑπάρχει καὶ ἑτέρα ἀπόδοσις, προτεινομένη ὑπὸ τοῦ Harris (Bernard, Ἐνθ' ἀν., σ. 112). Αὕτη ἔχει οὕτως· «ματαίως αὐτοὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον μου». Ἡ ἀπόδοσις αὕτη ὑπενθυμίζει τὸ Ἰωάν. 8:59. Ὁ

31. M. Bonnet, Acta Apostolorum Apocrypha, Hildesheim 1959, τόμ. II, 2, σ. 77.

δὲ Frankenberg ἀποδίδει αὐτὸν διὰ τοῦ «καὶ μάτην ἠπέιλησαν κατ' ἐμοῦ», συμφωνῶν περισσότερον πρὸς τὸν Harris. Ἐφ' ὅσον ὅμως τὰ συμφραζόμενα ἀναφέρονται εἰς σκηναὶς τοῦ πάθους ἢ ἀπόδοσις τοῦ Bernard φαίνεται περισσότερον εὐλογος.

Στίχ. 17. Ὁ στίχ. συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὸν στίχ. 15. Σκοπὸς τῶν διωκτῶν δὲν ἦτο μόνον ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἡ ἐξάλειψις τοῦ μνημοσύνου Αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, ἥτοι ἡ παντελὴς ἐξαφάνισις Του (πρβλ. Ἑσ. 53:8). Ἄλλ' ὁ Χριστὸς προϋπῆρχεν αὐτῶν τῶν διωκτῶν καὶ συνεπῶς ματαίως οὗτοι ἐμελέτων κακὰ κατ' Αὐτοῦ. Διὰ τὸ θέμα τῆς προϋπάρξεως τοῦ Χριστοῦ πρβλ. στίχ. 15 τῆς Ὠδῆς. Χαρακτηριστικὸν χωρίον τῆς περὶ προϋπάρξεως τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ 2ου αἰῶνος εἶναι τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ποιμένος τοῦ Ἑρμᾶ, ὅπερ πρέπει νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ συγγραφεὺς τῶν Ὠδῶν, ἀφοῦ ἐν πολλοῖς συμφωνεῖ πρὸς τὴν ὁρολογίαν τοῦ στίχ., ἐὰν βεβαίως ἢ ἀπόδοσις εὐρίσκειται πλησιέστερον πρὸς τὸ πρωτότυπον καὶ ἐὰν αἱ Ὠδαὶ ἐγράφησαν μετὰ τὸν ποιμένα τοῦ Ἑρμᾶ. Ἀσχέτως ὅμως τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν δύο ἔργων ὑπάρχει σχέσις μεταξύ τῶν χωρίων τούτων ἐπιτρέπουσα τὴν ἀμοιβαίαν γνωριμίαν αὐτῶν. Τὸ χωρίον εἶναι εἰς τὴν παραβολ. 9:12 «...Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ Θεοῦ πάσης τῆς κτίσεως αὐτοῦ προγενέστερός ἐστιν, ὥστε σύμβολον αὐτὸν γενέσθαι τῷ Πατρὶ τῆς κτίσεως αὐτοῦ· διὰ τοῦτο καὶ παλαίος ἐστίν...». Ἐκ τούτων φαίνεται, ὅτι ἡ περὶ προϋπάρξεως τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία εἰς τὸν 2ον αἰῶνα λαμβάνει εὐρείας διαστάσεις.

Στίχ. 18. Ὁ στίχ. ἐπεξηγεῖ τὰ προηγουμένως λεχθέντα εἰς τὸν στίχ. 17, περὶ τῆς αἰωνίου ὑπάρξεως τῆς Βουλῆς τοῦ Θεοῦ. Σαφῶς ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἰωάν. 1:1-2, τὸ ὁμιλοῦν περὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ὑπάρχοντος Λόγου παρὰ τῷ Πατρὶ καὶ ἄρα ὑπαινισσόμενον τὴν προϋπαρξίν τοῦ σαρκωθέντος Λόγου³².

Τὸ δεύτερον ἡμιστίχ. ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τοῦ ὑπεράνω πάσης σοφίας, τοῦ μόνου σοφοῦ, κατὰ τὸν Παῦλον (Ρωμ. 16:27. Α' Τιμ. 1:17), καὶ οἰκονομοῦντος τὰ πράγματα κατὰ τὰς βουλὰς Του, πρὸς ἃς ἐναντιοῦνται ἐνίοτε αἱ βουλαὶ τῶν ἀνθρώπων.

ΩΔΗ 29η

1. Ὁ Κύριος ἐλπὶς μου ἐστίν
οὐ ταραχθήσομαι ἐν Αὐτῷ.
2. Διότι κατὰ τὸν ἔπαινον Του ἐποίησέ με
καὶ κατὰ τὴν ἀγαθωσύνην Του ἔδωκέ μοι.

32. Περὶ τῶν παραλλήλων χωρίων τῆς Ὠδῆς ταύτης καὶ ἄλλων Ὠδῶν καὶ τοῦ Ἰωάννου, πρβλ. τὴν προσφάτως δημοσιευθεῖσαν μελέτην τῶν J. H. Charlesworth καὶ R. A. Culpepper, «The odes of Solomon and the Gospel of John» εἰς C.B.Q. 35 (1973), σ. 298-322.

3. Καὶ κατὰ τὰ ἐλέη Του ἕψωσέ με·
καὶ κατὰ τὴν θαυμασίαν ὄραιότητά Του ἔθηκέ με εἰς ἕψος.
4. Καὶ ἀνήγαγέ με ἐκ τῶν βυθῶν τοῦ ᾄδου
καὶ ἤλκυσέ με ἐκ στόματος θανάτου·
5. καὶ κατέβαλε τοὺς ἐχθρούς μου
καὶ ἐν τῇ χάριτί Του ἐδικαίωσέ με.
6. Διότι ἐπίστευσα εἰς τὸν Χριστὸν τοῦ Κυρίου
καὶ ἐφανερώθη εἰς ἐμέ, ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριος.
7. καὶ Αὐτὸς ἔδειξέ μοι τὸ σημεῖόν Του·
καὶ ὠδήγησέ με διὰ τοῦ φωτός Του
καὶ ἔδωκέ μοι τὴν ράβδον τῆς δυνάμεώς Του,
8. ὥστε νὰ δύναμαι νὰ ὑποτάσσω τὰς φαντασίας τῶν λαῶν·
καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἀνδρῶν ἰσχύος, ὥστε νὰ ταπεινῶ αὐτούς·
9. νὰ διεξάγω πόλεμον διὰ τοῦ λόγου Του
καὶ νὰ κατάγω νίκην διὰ τῆς δυνάμεώς Του.
10. Καὶ ὁ Κύριος διεσκέδασε τὸν ἐχθρόν μου διὰ τοῦ λόγου Του·
καὶ αὐτὸς (ὁ ἐχθρός μου) ἐγένετο ὡς κάλαμος,
ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος.
11. Καὶ ἤνεσα τὸν Ὑψιστον,
διότι Αὐτὸς ὑπερύψωσε τὸν δοῦλόν Του
καὶ τὸν υἱὸν τῆς παιδείας Του.
Ἀλληλοῦϊα.

Καὶ ἡ ᾠδὴ αὕτη εἶναι εὐχαριστήριος, διὰ τὴν ἣν παρέσχεν εἰς τὸν ποιη-
τὴν λύτρωσιν ὁ Κύριος, ὡς καὶ διὰ τὴν δύναμιν, μεθ' ἧς περιέβαλεν αὐτόν, ὥστε
νὰ καταστῆ ἐχθροῦς φοβερός καὶ ἰσχυρός ἐν λόγῳ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ διεξάγῃ
πνευματικὸν ἀγῶνα καὶ νὰ κατάγῃ νίκην περιφανῆ. Ἐν τῇ ᾠδῇ γίνεται λόγος
περὶ παντοειδῶν ἐχθρῶν, οὓς ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ ποιητής. Πρόκειται περὶ
ἀνδρῶν ἰσχύος (στίχ. 8), ἀλλὰ καὶ περὶ ἀντιπάλων καυχωμένων διὰ τὴν γυνῶσίν
των καὶ τοὺς λογισμοὺς των (στίχ. 8). Πάντας ὅμως αὐτοὺς ὁ ποιητής καταβάλ-
λει διὰ τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου. Οἱ κίνδυνοι ὅμως εἶναι ἔτι ἀπειλητικώτεροι διὰ
τὸν ποιητὴν, διότι οὗτος διαβεβαίωϋ, ὅτι ὁ Κύριος ἀνήγαγεν αὐτόν ἐκ τῶν βυ-
θῶν τοῦ ᾄδου καὶ εἴλκυσεν αὐτόν ἐκ στόματος θανάτου. Πάντα ὅμως ταῦτα
ἀντιμετωπίζει ὁ ποιητής διὰ τῆς εἰς Κύριον ἐλπίδος καὶ πίστεως καὶ διὰ τοῦ
λόγου τοῦ Κυρίου, τοῦ Ὁποίου οὗτος εἶναι δοῦλος καὶ υἱὸς τῆς παιδείας Του

(στίχ. 11). Ἡ πίστις τοῦ ποιητοῦ εἶναι Χριστοκεντρική, ἐφ' ὅσον οὗτος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστὸν Κυρίου, "Ὅστις εἶναι καὶ Αὐτὸς Κύριος (στίχ. 6) καὶ ὤπλισε τὸν ποιητὴν μὲ τὰ ὄπλα τοῦ φωτὸς καὶ τῆς δυνάμεώς Του (στίχ. 7).

Ἡ διήκουσα ἔννοια τῆς Ῥωδῆς εἶναι ἡ πάλη καὶ ὁ ἀγὼν τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τῶν ποικιλιανύμων ἐχθρῶν, ἡ νίκη αὐτοῦ διὰ τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου καὶ ἡ τελικὴ τύχη τῶν ποτε ἰσχυρῶν ἐχθρῶν τοῦ ποιητοῦ, οἵτινες μεταβάλλονται εἰς κάλαμον, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς (στίχ. 10). Καὶ ἀπλῆ ἀνάγνωσις τῆς Ῥωδῆς πείθει περὶ τοῦ ψαλμικοῦ αὐτῆς χαρακτηῆρος κατὰ τὰ βιβλικὰ πρότυπα, ὡς θὰ ἴδωμεν καὶ ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν ἐπὶ μέρους στίχων αὐτῆς.

Στίχ. 1. Περὶ τοῦ Κυρίου, ὡς τῆς ἐλπίδος τοῦ ποιητοῦ πρβλ. Ῥδ. 5:9 Τὸ δεῦτερον ἡμιστίχιον ἀποδίδεται καὶ διὰ τοῦ «οὐ καταισχυνηθήσομαι ἐν Αὐτῷ» (Frankenberg)· πρβλ. Ψαλμ. 70 (71):1. «ἐπὶ σοι Κύριε ἤλπισα, μὴ καταισχυνηθῆην εἰς τὸν αἰῶνα».

Στίχ. 2-3. Εἰς τοὺς στίχους τούτους ὁ ποιητὴς βλέπει τὴν ὑλοποίησιν τῶν εἰς Κύριον χρηστῶν ἐλπίδων του. Ὁ Κύριος ἐπλησε αὐτὸν ἀγαθῶν, ἐλέους καὶ ὠραιότητος ἠθικῆς καὶ ὑψωσεν εἰς περίοπτον θέσιν αὐτόν. Ὁ στίχ. 3 ἀποτελεῖ συνωνυμικὸν παραλληλισμόν. Ἡ προσκόλλησις τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν ψαλμικὴν ὁρολογίαν τῆς Π.Δ. καὶ τῆς Κ.Δ. εἶναι καταφανὴς (ἐλέη, ὑψωσε, ἔθηκέ με εἰς ὕψος, ἐπαινος, ἀγαθὸ σῦνη).

Στίχ. 4-5. Οἱ στίχ. οὗτοι ὁμιλοῦν περὶ κινδύνων Ἄδου, οἵτινες εὗρον τὸν ποιητὴν, καὶ περὶ στόματος θανάτου, ἀφ' ὧν εἴλκυσε καὶ ἀνήγαγε αὐτὸν ὁ Κύριος. Ἐπίσης ὁμιλεῖ ἐναυθὰ ὁ ποιητὴς περὶ ἐχθρῶν του, οὓς κατέβαλεν ὁ Κύριος, δικαίως τὸν δοῦλόν Του διὰ τῆς χάριτός Του (Τίτ. 3:7). Πρόκειται περὶ τῆς σχετικῆς διδασκαλίας περὶ λυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐξ Ἄδου κατωτάτου καὶ σκιᾶς θανάτου ἢ περὶ κινδύνων καὶ ἐχθρῶν, οἵτινες ἔθεσαν εἰς ἐσχάτην ἀπειλὴν αὐτὴν ταύτην τὴν ζωὴν τοῦ ποιητοῦ;

Νομίζομεν, ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐκδοχαὶ εὐσταθοῦν. Δὲν δύναται τις ὅμως νὰ παρίδῃ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ποιητὴς εὐρίσκεται ἀντιμέτωπος ἐχθρῶν κρατερῶν, πρὸς οὓς διεξάγει πνευματικὸν πόλεμον (στίχ. 8-9) καὶ τοὺς ὁποίους διεσκόρπισεν ὁ Κύριος καὶ μετέβαλεν εἰς κάλαμον ὑπ' ἀνέμου σαλευόμενον (στίχ. 10).

Στίχ. 6. Ἡ σωτηρία εἶναι καρπὸς τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Ὁ Χριστὸς ἐφανέρωθη (Α' Τιμ. 3:16) εἰς τὸν ποιητὴν, ὅστις ἐβεβαιώθη, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριος. Εἰς τὸ δεῦτερον ἡμιστίχιον τὸ «Κύριος» ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ὄχι εἰς τὸν Θεὸν ὡς θέλει τοῦτο ὁ Bernard ("Ἐνθ' ἀν., σ. 113). Περὶ τοῦ Χριστοῦ Κυρίου πρβλ. Λουκ. 2:26. 9:20. Πράξ. 2:36³³.

33. Περὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ, ὡς Κυρίου, ἐν τῇ Κ. Δ. πρβλ. Ἡμέτερον, Τὸ φιλολογικὸν καὶ θεολογικὸν πρόβλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλον, σ. 168-177.

Στίχ. 7. Τὸ «σημεῖον» ἀναφέρεται εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, περὶ οὗ γίνεται λόγος καὶ ἀλλαγῶς (Ὁδ. 27:2,3). Περὶ δὲ τῆς ῥάβδου δυνάμεως πρβλ. Ψαλμ. 109(110):2 22(23):4. 44(45):7. Ἑβρ. 1:8).

Στίχ. 8-9. Πνευματικὰ εἶναι τὰ ὄπλα τοῦ ποιητοῦ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του, οἵτινες εἶναι καὶ ἰσχυροὶ καὶ φαντασιόπληκτοι (πρβλ. Λουκ. 1: 51-52 ὡς καὶ τὰ παράλληλα χωρία ἐκ τῆς Π.Δ.). Ὁ λόγος καὶ ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου εἶναι τὰ ὄπλα τοῦ φωτός (Ρωμ. 13:12), δι' ὧν αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους πολεμοῦνται.

Στίχ. 10. Ἡ νίκη τῶν ἐχθρῶν εἶναι πλέον γεγονός, καὶ μάλιστα νίκη τελειωτικὴ καὶ πλήρης, εἰς τρόπον, ὥστε οἱ ἐχθροὶ τοῦ ποιητοῦ νὰ ἔχουν μεταβληθῆ εἰς κάλαμον, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος (Ψαλμ. 1:4).

Στίχ. 11. Ἐνεκα τῶν εὐεργεσιῶν τούτων ὁ ποιητὴς προσφέρει αἶνον εἰς τὸν Κύριον, τὸν ὑψώσαντα τὸν δοῦλόν Του καὶ υἰὸν τῆς παιδείας Του (πρβλ. Ψαλμ. 3:4. 9:14. 142(143):12. 85(86): 16. 115(116):7. Σοφ. Σολ. 9:5.).

ὉΔΗ 30ῆ

1. Λάβετε ὕδατα διὰ τοὺς ἑαυτούς σας
ἐκ τῆς ζώσης πηγῆς τοῦ Κυρίου,
διότι αὐτὴ ἤνοιξε δι' ὑμᾶς.
2. Καὶ ἔλθετε πάντες, σεῖς, οἱ διψῶντες,
καὶ λάβετε πόμα
καὶ ἀναπαύθητε παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ Κυρίου.
3. Διότι ὡραία εἶναι καὶ καθαρὰ
καὶ δίδει ἀνάπαυσιν εἰς τὴν ψυχὴν·
τὰ ὕδατα αὐτῆς εἶναι γλυκότερα μέλιτος.
4. καὶ ἡ κηρήθρα τῆς μελίσεως
δὲν δύναται νὰ συγκριθῆ πρὸς αὐτὴν (τὴν πηγὴν).
5. Διότι αὐτὴ ἐκπορεύεται ἐκ τῶν χειλέων τοῦ Κυρίου
καὶ ἐκ τῆς καρδίας τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ ὄνομά της.
6. Καὶ αὐτὴ ἦλθεν ἀπίεως καὶ ἀοράτως·
καὶ μέχρις ὅτου ἐδόθη εἰς τὸ μέσον
αὐτοὶ δὲν ἐγνώριζον αὐτήν·
7. Εὐλογημένοι οἱ πίνοντες ἐξ αὐτῆς
καὶ εὐρόντες ἀνάπαυσιν παρ' αὐτῆ.
Ἀλληλοῦϊα.

Ἡ Ὑδὴ αὕτη, διὰ τοῦ συμβολισμοῦ τῶν ὑδάτων τῶν ἐκπορευομένων ἐκ τῆς ζώσης τοῦ Κυρίου πηγῆς, ὁμιλεῖ περὶ τῶν χαρίτων τῆς ἀποκαλυφθείσης θείας ἀληθείας, ἥτις εἶναι ἀνωτέρα πάσης ἄλλης ἀπολαύσεως καὶ παρέχει εὐλογία καὶ ἀνάπαυσιν πλησίον τοῦ Κυρίου. Περὶ τοῦ συμβολισμοῦ τῶν ὑδάτων κατ' ἐπανάληψιν ποιοῦνται λόγον αἱ Ὑδαὶ (11:6-8. 39:1) καὶ δὲν νομίζομεν, ὅτι ἡ μνεῖα τῶν ὑδάτων ἀναφέρεται εἰς τὸ δι' ὕδατος Βάπτισμα τῶν χριστιανῶν, εἰς τρόπον, ὥστε αἱ Ὑδαὶ νὰ ἀποτελοῦν, κατὰ τὸν γνωστὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Bernard, βαπτιστικούς ὕμνους. Ὁ πνευματικὸς χορτασμὸς καὶ ἡ πνευματικὴ πόσις ἀποτελοῦν συνήθεις εἰκόνας τῆς βιβλικῆς παραδόσεως καὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν πλησμονὴν τῶν πιστῶν διὰ τῶν χαρίτων τοῦ Πνεύματος πρὸς ἐποικοδομὴν καὶ τελείωσιν. Οὕτω καὶ ἡ προκειμένη Ὑδὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν πνευματικὴν διψαν τῶν πιστῶν καὶ εἰς τὸν κορεσμὸν αὐτῆς διὰ τῆς ἀντλήσεως ὕδατος πνευματικοῦ ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 1. Ὁ στίχ. οὗτος ἀναπαριστᾷ τὴν γνωστὴν ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ προφήτου Ἡσαίου εἰκόνα περὶ ἀντλήσεως ὕδατος ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου (Ἡσ. 35:6. 55:1...) καὶ τὴν σχετικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου εἰς τὸ Ἰωάν. 7:37-39. 4:10, 14-15. Πρόκειται περὶ τοῦ πνευματικοῦ ὕδατος, ὅπερ δίδεται εἰς τοὺς πιστούς. Ἐκ τῆς ὅλης τοῦ στίχ. διατυπώσεως οὐδόλως ἀποκλείεται τὸ γεγονός, ὅτι πιθανὸν ὁ συγγραφεὺς νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ἢ νὰ ἀνεφέρετο εἰς εἰδικὴν τελετὴν τῆς ἐκκλησίας, καθ' ἣν διὰ τοῦ ὕδατος νὰ συνεβολίζετο ἡ ἐκχυσίς τῶν δωρεῶν τοῦ Πνεύματος εἰς τοὺς πιστούς. Εἰς τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἀκολουθῶν στίχ.

Στίχ. 2. Ὁ ποιητὴς παρακελεύεται πάντας τοὺς διψῶντας, ὅπως ἔλθουν καὶ λάβουν τὴν θείαν πόσιν καὶ νὰ ἀναπαυθοῦν παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ Κυρίου. Δὲν πρόκειται περὶ φυσικῆς πηγῆς, ὡς τοῦτο καθίσταται ἐμφανὲς καὶ ἐκ τῶν ἀκολουθούντων στίχων καὶ δὴ τοῦ στίχου 5, καθ' ὃν ἡ πηγὴ αὕτη ἐκπορεύεται ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου χειλέων.

Στίχ. 3-4. Ἐνταῦθα τονίζεται ἡ ὠραιότης καὶ ἡ καθαρότης τῆς πηγῆς καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς παρεχομένη ἀνάπαυσις (πρβλ. Ὑδ. 3:6). Τὸ 2ον μέρος τοῦ στίχ. 3 καὶ ὁ στίχ. 4 συγκρίνει τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς πρὸς τὸ μέλι καὶ εὐρίσκει αὐτὸ γλυκύτερον καὶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερον τοῦ μέλιτος.

Στίχ. 5. Ἐνταῦθα προσδιορίζεται ἡ ἐκπόρευσις τῆς πηγῆς, ἥτις ῥέει ἐκ τῶν χειλέων τοῦ Κυρίου καὶ τὸ ὄνομά της λαμβάνεται ἐκ τῆς καρδίας τοῦ Κυρίου. Δὲν καθορίζεται ἐγγύτερον τὸ ὄνομα τῆς πηγῆς, πρόκειται ὅμως περὶ κυριωνύμου πηγῆς, ἐφ' ὅσον αὕτη λαμβάνει τὸ ὄνομά της ἐκ τῆς καρδίας τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 6. Ὁ τρόπος ἐμφανίσεως τῆς πηγῆς τοῦ Κυρίου περιγράφεται ὡς «ἄπειρος» καὶ «ἀόρατος». Οἱ ὄροι εἶναι ἀσαφεῖς κάπως, προσδιορίζεται ὅμως ἡ σημασία των διὰ τοῦ ββ, καθ' ὃ οὐδεὶς ἐγνώριζε περὶ αὐτῆς μέχρι τῆς ἐμφανίσεώς της καὶ τῆς ἀποδοχῆς της ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Πρόκειται προφανῶς περὶ

τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἥτις παραμένει ἄγνωστος εἰς τοὺς μὴ δεχομένους αὐτήν, ἐνῶ γνωρίζεται πᾶσι τοῖς ζητοῦσιν αὐτήν.

Στίχ. 7. Ὁ ποιητὴς μακαρίζει τοὺς πίνοντας ἐξ αὐτῆς καὶ εὐρίσκοντας ἀνάπαυσιν πλησίον αὐτῆς. Ἡ ἀποδοχὴ τῆς θείας χάριτος ἐξασφαλίζει μακαριότητα καὶ γαλήνην εἰς τοὺς ἀποδέκτας αὐτῆς.

Καὶ ἡ Ὠδὴ κλείει διὰ τοῦ «Ἀλληλουῖα».

ΩΔΗ 31η

1. Αἱ ἄβυσσοι διελύθησαν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου
καὶ τὸ σκότος ἐφυγαδεύθη διὰ τῆς παρουσίας Του.
2. Πλάνη ἐξέκλινε καὶ ἠφανίσθη ἀπὸ πλησίον Του·
καὶ μωρία οὐκ εὔρεν ὁδόν, ἵνα περιπατήσῃ ἐν αὐτῇ,
καὶ κατεποντίσθη διὰ τῆς ἀληθείας τοῦ Κυρίου.
3. Αὐτὸς ἤνοιξε τὸ στόμα Του καὶ ἐλάλησε χάριτι καὶ εὐφροσύνην·
καὶ ἔφαλε νέον ὕμνον ἐπαίνου εἰς τὸ ὄνομά Του.
4. Καὶ ἔψωσε τὴν φωνήν Του εἰς τὸν ὕψιστον
καὶ προσέφερεν αὐτῷ τοὺς υἱούς, οὓς εἶχεν εἰς τὰς χεῖράς Του.
5. Καὶ τὸ πρόσωπόν Του ἐδικαιώθη,
διότι οὕτως ὁ Ἅγιος Πατὴρ Του ἔδωκεν αὐτῷ.
6. Ἐξέλθετε, σεις, οἱ θλιβόμενοι, καὶ δέξασθε χαρὰν
καὶ κτήσασθε τὰς ψυχὰς σας διὰ τῆς χάριτός Του·
καὶ λάβετε ζωὴν αἰώνιον.
7. Καὶ αὐτοὶ κατήγγειλάν με ὡς κακοῦργον,
ὅτε ἐφάνερωσα ἐμαντόν·
ἐμέ, ὅστις οὐδέποτε ὑπῆρξα κακοῦργος·
καὶ διεμερίσαντο τὸ λάφυρόν μου,
ἂν καὶ οὐδὲν ὀφείλετο εἰς αὐτούς.
8. Ἄλλ' ὑπέμεινα καὶ ἐπέδειξα τὴν γαλήνην μου καὶ ἤμην σιωπηλὸς
ὡς νὰ μὴ συνεκινήθην ἐξ αὐτῶν.
9. Ἄλλ' ἔστην ἀδιάσειστος,
ὡς ἀρραγῆς πέτρα,
πληττόμενος ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ ἀνθιστάμενος.

10. Καὶ ὑπέφερον τὴν πικρίαν των ταπεινοφρόνως,

11. ἵνα δυναθῶ νὰ λυτρώσω τὸν λαόν μου
καὶ κληρονομήσω αὐτόν,
καὶ ἵνα μὴ ἀβετήσω τὰς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας μου,
πρὸς οὓς ὑπεσχέθην τὴν σωτηρίαν τοῦ σπέρματός των.
Ἐλληλούϊα.

Ἡ Ὁδὴ αὕτη ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν 28ην, ἰδίᾳ εἰς τὸ δεύτερον μέρος των, εἰς δ' ἀμφότεραι ὁμιλοῦν περὶ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου, κατὰ τρόπον ἐνθυμίζοντα τὰ ἄσματα τοῦ Δούλου τοῦ Κυρίου εἰς τὸν Ἡσαΐαν καὶ ἄλλας βιβλικὰς ἀναφορὰς σχετιζομένας πρὸς τὸ πάθος.

Τὸ πρῶτον ὅμως μέρος τῆς Ὁδῆς (στίχ. 1-6) ποιεῖται λόγον περὶ τῆς πάλης τῆς ἀληθείας πρὸς τὸ σκότος καὶ τὴν πλάνην, ἅτινα διελύθησαν καὶ ἐφυγαδεύθησαν τῇ τοῦ Κυρίου ἐπιφανείᾳ. Στοιχεῖα τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ παρουσίας τοῦ Κυρίου, τῆς δράσεως καὶ διδασκαλίας Του, τοῦ πάθους Του, τῆς δικαιοσύνης Του ὡς καὶ τῆς προαιωνίου ὑπάρξεώς Του, ἀφθονοῦν ἐν τῇ Ὁδῇ, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τῆς ἐνταῦθα ἐκτιθεμένης θεολογίας εἶναι, ὅτι ὁ μὲν ὅρος «Ἰψιστος» ἀποδίδεται εἰς τὸν Θεὸν (στίχ. 4), Ὁν ὁ ποιητὴς καλεῖ καὶ Πατέρα (στίχ. 5), ἐνῶ ὁ ὅρος «Κύριος» ἀποκλειστικῶς ἀποδίδεται εἰς τὸν σαρκωθέντα Λόγον (στίχ. 1,2), Ὁν καὶ θεωρεῖ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ (στίχ. 5).

Στίχ. 1. Τὸ θέμα τοῦ στίχ. τούτου εἶναι προσφιλὲς καὶ συνήθες εἰς τὴν Π.Δ. καὶ εἰς τὴν ἀποκαλυπτικὴν γραμματείαν, ἃς ἔχει ἐν νῶ ὁ ποιητής. Αἱ ἄβυσσοι ἐνταῦθα παρίστανται ὡς ἐκπροσωποῦσαι τὰς δυνάμεις τοῦ σκότους καὶ τῆς πλάνης, αἵτινες φυγαδεύονται καὶ τήκονται πρὸ προσώπου τοῦ Κυρίου. Ἐν τῇ Π.Δ. ἡ εἰκὼν εἶναι συνήθης κατὰ τὰς θεοφανείας. (Ψαλμ. 96 (97):5. Μιχ. 1:4. Ἰουδ. 16:15. Ψαλμ. 76(77):16. Παροιμ. 3:20. Σοφ. Σειρ. 16:18), ἐν δὲ τῇ ἀποκαλυπτικῇ γραμματείᾳ τὸ φαινόμενον λαμβάνει χώραν κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου (Δ' Ἐσδρα 13:3-5) καὶ τοῦ Θεοῦ (Α' Ἐνώχ 1:6). Ἡ εἰκὼν ἀνάγεται εἰς αὐτὴν τὴν δημιουργίαν, πρὸ τῆς ὁποίας «σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου» ὑπῆρχεν (Γεν. 1:2), ἕπερ διελύθη διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματός Του. Ἀκολούθως αἱ ἄβυσσοι ἐθεωρήθησαν ὡς ἐστὶν τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ ὡς τοιαῦται ἠρμηνεύθησαν καὶ ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (πρβλ. B e r n a r d, Ἐνθ' ἄν., σ. 32-39). Ἐν καὶ ὁ στίχ. ὁμιλῇ ἀπλῶς περὶ τῆς διαλύσεως τοῦ σκότους καὶ τῆς τήξεως τῶν ἀβύσσων διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, δυνάμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν ἔννοιαν ταύτην τῆς παρουσίας οὐχὶ μόνον εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Ἄδην, ὡς δέχεται καὶ ὁ B e r n a r d (Ἐνθ' ἄν., σ. 32 ἐξ.), ὑπὸ περιωρισμένην ἔννοιαν, διότι τὸ κακὸν δὲν ἐξηφανίσθη παντελῶς, ἀλλ' ἀπλῶς κατέστη ἀδύναμον καὶ ἀνίσχυρον νὰ βλάψῃ τὸν χάριτι θεῖα πεποικιλμένον πιστόν.

Στίχ. 2. Ἐναντι τῆς πλάνης καὶ τῆς μωρίας ὀρθοῦται ἡ ἀλήθεια τοῦ Κυρίου, ἥτις προκαλεῖ τὸν ἀφανισμόν καὶ τὸν καταποντισμὸν αὐτῶν, πλάνης-μωρίας. Μεστὸς βιβλικῶν ὄρων εἶναι ὁ στίχ. (ἐκ κ λ ἰ ν ε ἰ ν, π λ ἄ ν η, ἀ φ α ν ἰ ζ ε σ θ α ἰ, π λ η σ ἰ ο ν, μ ω ρ ἰ α, ο ὕ χ ε ὑ ρ ἰ σ κ ε ἰ ν, ὁ δ ὅ ς, π ε ρ ἰ π α τ ε ἶ ν, κ α τ α π ο ν τ ἰ ζ ε σ θ α ἰ, ἀ λ ῆ θ ε ἰ α). Π λ ἄ ν η καὶ μ ω ρ ἰ α ἐκφράζουν δύο μορφὰς ἀγνωσίας. Ἡ πλάνη ἀναφέρεται εἰς ἐκκλισιν ἀπὸ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ εἰς παρερμηνείας, τὸ δὲ πνεῦμα τῆς πλάνης (Α' Ἰωάν. 4:6) ἀντίκειται πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Ἡ δὲ μωρία ἀποτελεῖ δοκησιοφίαν ἀνεπίτρεπτον καὶ ὀλεθρίαν (Ματθ. 23:17, 19. 25:2, 3, 8. Β' Τιμ. 2:23. Τίτ. 3:9. Α' Κορ. 1:18, 23. 2:14. 3:19). Ἀμφότεροι δὲ ἐφυγαδεύθησαν, τῆς ἀληθείας ἐπιφανείσης. Πιθανὸν οἱ ὄροι, ἐκτὸς τῆς γενικωτέρας ἐφαρμογῆς των, νὰ ἀποβλέπουν εἰς καταπολέμησιν γνωστικῶν τάσεων, πρὸς ἀναίρεσιν τῶν ὁποίων οὗτοι χρησιμοποιοῦνται καὶ ἐν τῇ Κ.Δ., ἰδίᾳ εἰς τὴν Α' Κορινθίους καὶ τὸν Ἰωάννην, ἔνθα αἱ γνωστικαὶ τάσεις καταπολεμοῦνται.

Στίχ. 3. Ὁ στίχ. ἀναφέρεται εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὑπενθυμίζει ὀρολογίαν ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλίας (Ματθ. 5:2) καὶ τῶν παραβολῶν (Ματθ. 9:18. 12:46. 13:3, 10, 13, 33-34. Μᾶρκ. 8:32. Λουκ. 9:11. 24:6, 32, 44. Ἰωάν. 4:26. 6:63. 7:17. 26, 46. 8:28, 38, 40. 12:49). Τὸ περιεχόμενον τοῦ κηρύγματος ἦτο χ ἄ ρ ι ς καὶ ε ὕ φ ρ ο σ ὺ ν η, διότι ἡ χάρις διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο (Ἰωάν. 1:17) καὶ πληροὶ εὐφροσύνης πάντας (Πράξ. 2:28. 14:17).

Τὸ δευτέρον ἡμιστίχιον ὀμιλεῖ περὶ νέου ὕμνου, ὃν οὗτος ἔψαλεν εἰς ἔπαινον τοῦ ὀνόματος τοῦ Ὑψίστου. Περὶ τοῦ ἔσματος τοῦ καινοῦ, πρβλ. Ψαλμ. 32(33):3. 95(96):1. Ἀποκ. 5:9. 14:3. Ἡ ἔννοια τοῦ ἡμιστιχίου εἶναι μᾶλλον, ὅτι ὁ Χριστὸς προσέφερε νέον τρόπον ὑμνήσεως καὶ δοξολογήσεως τοῦ Ὑψίστου. Τὸ περιεχόμενον τῆς νέας ἀποκαλύψεως δίδει ἀφορμὴν εἰς τὰ χεῖλη τῶν πιστῶν νὰ ὑμνήσουν τὸν Θεὸν διὰ νέων ἀσμάτων καὶ ψαλμῶν καὶ ᾠδῶν πνευματικῶν (Κολ. 3:16. Ἐφεσ. 5:19).

Στίχ. 4. Ὁ στίχ. ἀναφέρεται εἰς τοὺς καρποὺς τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου. Ὁ ποιητὴς ὀμιλεῖ περὶ τῆς καινῆς κτίσεως, τῆς νέας συγκομιδῆς, ἣν ὁ Κύριος προσφέρει εἰς τὸν Θεόν. Οἱ πιστοὶ εἶναι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι Ἰησοῦ Χριστοῦ. Περὶ τῆς προσφορᾶς αὐτῆς τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα πρβλ. Ἰωάν. 17:6, 11. καὶ Ἐβρ. 2:13.

Στίχ. 5. Διὰ τῆς συνδιαλλαγῆς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ὀλοκληροῦται τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ καὶ οὕτω δικαιοῦται Αὐτὸς διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Τὸ θέμα τῆς δικαιοσύνης τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ἐξαίρει ἰδιαιτέρως ἡ πρώτη Ἐκκλησία (πρβλ. Α' Τιμ. 3:16. «Θεὸς ἐφανερῶθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ᾤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ»). Ὁ Χριστὸς εἶναι Ἐκεῖνος, ὃν ὁ Θεὸς ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ (Πράξ. 2:33-34. 7:55, 56. Ρωμ. 8:34. Κολ. 3:1. Ἐβρ. 1:3. 8:1. Α' Πέτρ. 3:22).

Περὶ τοῦ «Ἅγιος Πατὴρ» πρβλ. Ἰωάν. 17:11. Εἶναι ἐκ τῶν ἀπαξ λεγομένων ἐν τῇ Κ. Δ.

Στίχ. 6. Ἡ σκηνὴ εἶναι ἐκ τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Κυρίου, καλοῦντος τοὺς τεθλιμμένους, ἵνα ἐξέλθουν ἐκ τῶν ταμείων τοῦ Ἄδου καὶ δεχθοῦν τὴν χαρὰν. Οὕτως ἐρμηνεύει τὸν στίχ. ὁ Bernard (Ἐνθ' ἄν., σ. 115-6). Ἡ ἐρμηνεία αὕτη δὲν ἀποκλείεται, ἐφ' ὅσον ἐν ταῖς Ῥωδαῖς ἐπανειλημμένως γίνεται μνεῖα τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἐκεῖθεν λυτρώσεως τῶν τεθνεώτων. Ἐνταῦθα ὅμως λαλεῖ οὐχὶ ὁ Χριστός, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία καὶ συνεπῶς δὲν θὰ ἦτο ξένον πρὸς τὸ νόημα τοῦ στίχ. νὰ δεχθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ στίχος ἀναφέρεται εἰς προτροπὴν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους νὰ δεχθοῦν τὴν χαρὰν τῆς λυτρώσεως, νὰ διατηρήσουν ἀλωβήτους τὰς ψυχὰς των καὶ νὰ οἰκειωθοῦν τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ὁ ὅλος στίχ. ὁμοιάζει πρὸς τὸ Ματθ. 11:28-29. Διὰ τὸ «κτῆσασθε τὰς ψυχὰς σας» πρβλ. Λουκ. 21:19, «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτῆσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν».

Στίχ. 7. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου μέχρι τέλους τῆς Ῥωδῆς τὸ λαλοῦν πρόσωπον εἶναι ὁ Χριστός, ἡ δὲ σκηνὴ εἶναι ἡ τοῦ πάθους. Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα συμφωνοῦν πρὸς τὰ ἔξσημα τοῦ Δούλου τοῦ Κυρίου τοῦ Ἡσαίου καὶ πρὸς σκηνὰς τοῦ πάθους, ἃς ἐκθέτουν οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταί. Ὁ στίχ. ἀναφέρεται εἰς δύο τινὰ 1) εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Χριστοῦ, ὡς κακούργου καὶ 2) εἰς τὸν διαμερισμὸν τῶν ἱματίων Του. Ἡ Κ.Δ. δὲν ὀνομάζει σαφῶς τὸν Ἰησοῦν κακοῦργον. Ἀναφέρει ὅμως τὰς αἰτιάσεις τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς κακοποιοῦ (Ἰωάν. 18:30). Ὁ ὄρος «α κ ο ὕ ρ ο ς» χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ διὰ τοὺς συσταυρωθέντας τῷ Ἰησοῦ ληστὰς (Λουκ. 23:32, 33, 39) καὶ ὑπὸ τοῦ Παύλου, δι' ἑαυτὸν (Β' Τιμ. 2:9). Εὐρεῖα χρῆσις τοῦ ὄρου «κακοῦργος», ἀποδιδομένου εἰς τὸν Χριστόν, γίνεται εἰς τὴν ὑμνολογίαν τοῦ πάθους κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα. Περὶ δὲ τοῦ διαμερισμοῦ τῶν ἱματίων πρβλ. Ψαλμ. 21 (22):19. Ματθ. 27:35. Μᾶρκ. 15:24. Λουκ. 23:34. Ἰωάν. 19:24.

Ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα χωρεῖ εἰς ἀπολογία καὶ εἰς ἀναίρεσιν τῆς κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς κακούργου, κατηγορίας καὶ τονίζει τὸ ἄδικον τοῦ διαμερισμοῦ, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν στίχ. «οὐδὲν ὠφείλετο εἰς αὐτούς».

Περὶ τοῦ «ἐφανέρωσα ἑμαυτόν» τοῦ στίχ. πρβλ. Ἰωάν. 2:11. 7:4.21:1. Ρωμ. 16:26. Α' Τιμ. 3:16. Α' Πέτρ. 1:20. Α' Ἰωάν. 1:2. 3:5,8). Ἡ ἱστορικὴ ἐμφάνισις τοῦ Χριστοῦ εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον.

Στίχ. 8. Εἰς τὰς αἰτιάσεις καὶ κακουχίας ὁ Κύριος δεικνύει ὑπομονὴν καὶ γαλήνην, ἀνοχὴν καὶ σιωπὴν (πρβλ. Ἡσ. 53:7. Ματθ. 26:63. 27:12, 14. Μᾶρκ. 14:61. 15:5. Λουκ. 23:9. Ἰωάν. 19:9. Α' Πέτρ. 2:23).

Στίχ. 9. Περιγράφει τὸ ἀδιάσειστον τοῦ Κυρίου ἐν τῷ πάθει· πρβλ. Ἡσ. 50:7 «..ἀλλ' ἔθηκα τὸ πρόσωπόν μου ὡς στερεὰν πέτραν...».

Στίχ. 10. Τὰς ἐν τῷ πάθει δοκιμασίας ὁ Κύριος ὑποφέρει ταπεινοφρόνως. Εἰς τὴν Ῥωδὴν 28:13 ὁ Χριστὸς ὑπομένει τὴν πικρίαν διὰ τῆς γλυκύ-

τητός Του. Ἡ ἔκφρασις «ταπεινοφρόνως» συμφωνεῖ περισσότερον πρὸς τὰς περιγραφὰς τῆς Κ.Δ. περὶ τοῦ Ἰησοῦ ὡς πράου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ (Ματθ. 11:29). Ἡ ταπεινοφροσύνη αὕτη τοῦ Ἰησοῦ ὑπαγορεύεται καὶ ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἀνάγκης πρὸς λύτρωσιν τοῦ λαοῦ, ὡς βεβαιοὶ ὁ στίχ. 11. Ἔχομεν, ἄρα, ἐνταῦθα ἀπήχησιν τῆς περὶ κενώσεως καὶ ταπεινώσεως διδασκαλίας τῆς Κ. Δ. καὶ δὴ τοῦ Φιλιπ. 2:8. καὶ Ἑβρ. 5:8-9; Καθ' ἡμᾶς τοῦτο φαίνεται λίαν πιθανόν, ἐφ' ὅσον ἀπώτερος σκοπὸς τοῦ πάθους ἦτο ἡ λύτρωσις καὶ κληρονομία τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐπαγγελιῶν.

Στίχ. 11. Ἐνταῦθα καθορίζονται οἱ στόχοι τοῦ πάθους. Ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐπαγγελιῶν πρὸς λύτρωσιν καὶ κληρονομίαν τοῦ λαοῦ ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ πάθους. Ἡ ὑπόσχεσις ἀναφέρεται εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἀβραάμ διαβεβαίωσιν περὶ σωτηρίας τοῦ σπέρματός του (Γεν. 17:7. 22:17. Μιχ. 7:20. Λουκ. 1:55. Ρωμ. 15:8). Χαρακτηριστικὸν τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ στίχ. εἶναι ὁ τονισμὸς τῆς προαιωνίου ὑπάρξεως τοῦ Χριστοῦ, ἐφ' ὅσον οὗτος φέρεται ὡς ἐπαγγειλάμενος εἰς τοὺς πατέρας τὴν σωτηρίαν τοῦ σπέρματός των (πρβλ. Ἰωάν. 8:58. 17:5). Οὕτως ὁ ποιητὴς κλείει τὴν ᾠδὴν διὰ τοῦ τονισμοῦ τοῦ ἐνιαίου τῆς ἱστορίας τῆς ἀποκαλύψεως καὶ λυτρώσεως ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Περιττὸν νὰ τονισθῇ ἐνταῦθα ὁ ἐξ ὀλοκλήρου βιβλικὸς χαρακτὴρ ὅλης τῆς ᾠδῆς, ὅπως δὲ ἰδιαιτέρως τοῦ προκειμένου στίχου (λυτρωσίν, λαός μου, κληρονομεῖν, ἀθετεῖν, πατέρες, ἐπαγγελίαι, ἐπαγγέλλεσθαι, σωτηρία, σπέρμα). Ὁ ποιητὴς ὡσαύτως τονίζει τὴν ἔννοιαν τοῦ νέου Ἰσραήλ, ἥτοι τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

ΩΔΗ 32α

1. *Οἱ εὐλογημένοι ἔχουν χαρὰν ἐκ τῶν καρδιῶν των
καὶ φῶς ἐκ τοῦ ἐν αὐτοῖς Ἐνοικοῦντος·*
2. *καὶ λόγους ἐκ τῆς Ἀληθείας, τῆς ἀτοφνουῆς·
διότι Αὐτὸς ἐνεδυναμώθη διὰ τῆς ἁγίας τοῦ Ὑψίστου ἰσχύος·
καὶ Αὐτὸς εἶναι ἀσάλευτος εἰς αἰῶνας.
Ἀλληλούϊα.*

Ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ᾠδῇ πρυτανεύουν αἱ τρεῖς λίαν προσφιλεῖς εἰς τὸν συγγραφέα τῶν ᾠδῶν ἰδέαι· ἥτοι ἡ *χαρὰ*, τὸ *φῶς* καὶ ἡ *ἀλήθεια*. Περὶ αὐτῶν ἐπανελημμένως ὁμιλεῖ ὁ ποιητὴς. Περὶ τῆς *χαρᾶς* ὁμιλεῖ ἡ ᾠδὴ 23:1, περὶ τοῦ φωτός ἡ ᾠδὴ 14:3 καὶ περὶ τῆς ἀληθείας αἱ ᾠδαὶ 8:9. 9:8. 11:3,4. 12:1,11,12. 17:5,7. 25:10. 33:8. Ἡ ᾠδὴ αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ὕμνος τῆς χριστιανικῆς τελειότητος καὶ ὡς ἔκφρασις ἑνὸς μυστι-

κισμού υγιούς και θείου, εἰς ὃν καταντᾷ ὁ ἔσωθεν ἀναγεγεννημένος ἄνθρωπος. Αἱ ἔμμεσοι ἀναφοραὶ τῆς Ὁδῆς εἰς καινοδιαθηκίαις διδασκαλίαις εἶναι θαυμασταὶ καὶ φανερόν τὴν χριστιανικὴν τελειότητα τοῦ ποιητοῦ, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐγκολπώσεως τῆς ἄνωθεν ἐρχομένης ἀληθείας, ἥτις εἶναι εἰρηνικὴ καὶ οὐχὶ δαιμωνιώδης (Ἰακ. 3: 15-16).

Στίχ. 1. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ὀμιλεῖ περὶ τῆς μονίμου καὶ ἐσωτερικῆς χαρᾶς τῶν εὐλογημένων καὶ περὶ τοῦ πνευματικοῦ φωτός, ὅπερ πηγάζει ἐκ τοῦ Ἐνοικοῦντος εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν. Περὶ τῆς χαρᾶς, ὡς ἐσωτερικῆς καταστάσεως καὶ ὡς καρποῦ τοῦ Πνεύματος, ὀμιλεῖ ἡ Κ.Δ. (Γαλ. 4:22). Πρόκειται περὶ τῆς χαρᾶς, ἣν οὐδεὶς αἶρει ἀπὸ τοῦ πιστοῦ (Ἰωάν. 16:22. 15:11) καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἔκφρασιν τῆς ἐσωτερικῆς μακαριότητος. Τὸ δεῦτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ εὐλογημένου ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἔσωθεν πηγάζον φῶς, ὃν καρπὸς τοῦ ἐν αὐτῷ Ἐνοικοῦντος. Ὁ ποιητὴς δὲν προσδιορίζει τίς εἶναι οὗτος ὁ Ἐνοικῶν. Ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος ὅμως στίχ. καθίσταται σαφές, ὅτι ὁ Ἐνοικῶν εἶναι ἡ αὐτοφυῆς ἀλήθεια, ἥτοι ὁ Χριστός. Ἡ ἰδέα νομίζομεν εἶναι παύλειος. Ἐπανειλημμένως ὁ Παῦλος ὀμιλεῖ περὶ ἐνοικήσεως τοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, δι' ἧς ἐνοικήσεως ἐξασφαλίζεται ἡ ἔνωσις Θεοῦ-πιστοῦ ἐπὶ τῷ τελικῷ σκοπῷ τῆς κατὰ Θεὸν βιώσεως τοῦ ἀνθρώπου (Ρωμ. 8:11. Β' Κορ. 6:16. Κολ. 3:16. Β' Τιμ. 1:14). Πρόκειται περὶ τῆς ἐσχατολογικῆς ἐκείνης πραγματικότητος, ἥτις καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἐνοικοῦντος καὶ ἐμπεριπατοῦντος ἐν αὐτῷ (Λευϊτ. 26:12. Ἰερειμ. 32:38. Ἰεζεκ. 37:27). Ἐκ ταύτης δὲ τῆς ὑπερφουῶς ἐνώσεως ἀπορρέει φῶς πνευματικόν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα τοῦ πιστοῦ (Ματθ. 5:14,16. 6:23. Λουκ. 11:35. Ἰωάν. 8:12. 12:36. Β' Κορ. 4,6. Ἐφεσ. 5:8. Α' Θεσ. 5:5. Ἰωάν. 2:9), ἐνουμένου εἰς μίαν μυστικὴν ἔνωσιν μετὰ τοῦ ὑπερβατικοῦ Θεοῦ καὶ βιοῦντος τὸ αἰώνιον καὶ ἀφθαρτον ἐν τῇ πεπερασμένῃ καὶ φθαρτῇ πραγματικότητι. Ἐκ τοῦ στίχ. τούτου ὁ ποιητὴς ἀποδεικνύεται ἐξόχως πνευματικὴ προσωπικότης καὶ ζητεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀναγεγεννημένους πιστοὺς νὰ καταστοῦν ναοὶ Θεοῦ ζῶντος καὶ υἱοὶ φωτός.

Στίχ. 2. Ὡς κεχαριτωμένοι καὶ υἱοὶ φωτός οἱ πιστοὶ ἔχουν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν εἶναι «ἄλλατι ἡρτυμένους» καὶ «ἐν χάριτι» (Κολ. 4:6. Ἐφεσ. 4:29). Ἡ ἔννοια τοῦ στίχου περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς αὐτοφυοῦς ἀληθείας, εἶναι ἰωάννεις. Ὁ Χριστός, κατὰ τὸν Ἰωάννην, εἶναι ἡ ἀλήθεια (Ἰωάν. 1:14,17. 14:6. πρβλ. Β' Κορ. 11:10).

Τὸ δεῦτερον μέρος τοῦ στίχου συνδέει τὴν φύσιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀληθείας, μετὰ τῆς ἄνωθεν ἐνισχύσεως Αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου. Ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὴν παύλειον ἀποψιν, καθ' ἣν «θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ» (Β' Κορ. 5:19). Ἡ ἰδέα αὕτη διαρρέει ὀλόκληρον τὴν Κ.Δ., τονίζουσαν τὴν πολλακίς καὶ ἐν τῇ Π.Δ. ἀπαντῶσαν ἀποψιν, καθ' ἣν ἐν τῷ Χριστῷ, ὡς Μεσσία

καὶ Ἰϊῶ τοῦ Θεοῦ, θέλει ἀναπαυθῆ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ (Ἦσ. 42:1. Λουκ. 4:18. Ρωμ. 1:4). Τέλος ὁ Χριστὸς χαρακτηρίζεται ὡς «ἀσάλευτος εἰς τοὺς αἰῶνας». Ὁ *Bernard* ("Ἐνθ' ἀν., σ. 116) θεωρεῖ τὴν ἔκφρασιν ὡς ἀπηχοῦσαν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία εἶχεν ἀρχίσει νὰ διατυποῖ τὴν χριστολογικὴν τῆς διδασκαλίαν καὶ συνεπῶς ἡ φράσις δὲν ἀνήκει εἰς τὴν πρώϊμον ἐποχὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ φράσις, κατὰ τὸν *Bernard*, ἐνθυμίζει τὴν πρᾶξιν τῆς Α'. ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, καταδικαζούσης τοὺς περιγράφοντας τὸν Ἰησοῦν ὡς *τρεπτόν ἢ ἀλλοιωτόν*, ἂν καὶ αἱ Ὠδαὶ ἐγράφησαν πολὺ ἐνωριτερον. Ἡ πρᾶξις ὅμως αὕτη τῆς Ἐκκλησίας ἐστηρίχθη εἰς τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν, ὡς αὕτη διετυπώθη ἐν τῇ Κ.Δ. Ἡ ἐνταῦθα ἐκτιθεμένη ἰδέα περὶ τοῦ ἀσαλεύτου τῆς φύσεως τοῦ Χριστοῦ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Κ.Δ. Ἦδη ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ οἱ πιστοὶ μακαρίζονται ὡς «βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαβόντες» (Ἐβρ. 12:28), ἐν τῇ αὐτῇ δὲ ἐπιστολῇ (1:8) ὁ θρόνος τοῦ Ἰιοῦ εἶναι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος καὶ τὰ ἔτη του οὐκ ἐκλείψουσι (1:12). Αὐτὸς δὲ ὁ Χριστὸς εἶναι «χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. 13:8). Ἐνταῦθα μᾶλλον δέον νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἰδεολογικὴν βᾶσιν τοῦ συγγραφέως. Ὁ τόνισμός τοῦ ἀσαλεύτου τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως πιθανὸν νὰ ὀφείλῃται εἰς δοκιμασίαν τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἧς δοκιμασίας αὕτη ἐξῆλθε νικηφόρος καὶ ἐνδυναμωμένη. Τὸ αἶσθημα αὐτῆς τῆς σταθερότητος τῆς πίστεως, ἦν δέον νὰ ἔχωσιν οἱ πιστοὶ «ὡς ἄγκυραν... ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν» (Ἐβρ. 6:19) ζητεῖ νὰ τονίσῃ ὁ ποιητής, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ φορεὺς αὐτῆς τῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος, ὁ Χριστὸς, εἶναι ἀσάλευτος εἰς τὸν αἰῶνα.

ὨΔΗ 33η

1. Πάλιν Χάρις ἔσπευσε καὶ ἀφῆκε διαφθορὰν
καὶ κατήλθεν εἰς Αὐτόν,
ἵνα καταστήσῃ αὐτὴν ἀβλαβῆ.
2. Καὶ Αὐτὸς ἐξηφάνισεν ὄλεθρον ἐξ ἐνώπιόν Του
καὶ ἠρῆμωσε πᾶσαν τάξιν του·
3. καὶ ἔστη ἐπὶ ὑψηλῆς κορυφῆς
, καὶ ἐξέπεμψε τὴν φωνήν Του
ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρης τῆς γῆς μέχρι τῆς ἄλλης·
4. καὶ ἤλκυσε πρὸς Αὐτόν
πάντας τοὺς ὑπακούοντας Αὐτῶ·
καὶ οὐκ ἐφάνη ἐκεῖ, ὡς ἦτο, κακὸν πρόσωπον·

5. ἄλλ' ἔστη ἐκεῖ μία τελεία παρθένος,
διακηρύσσουσα καὶ καλοῦσα καὶ λέγουσα·
6. ὦ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων,
ἐπιστρέψατε,
καὶ σεῖς, θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων, ἔλθετε·
7. καὶ καταλίπετε τὰς ὁδοὺς τῆς φθορᾶς ἐκείνης
καὶ ἐγγίσατέ με,
καὶ θὰ εἰσέλθω εἰς ὑμᾶς
καὶ θὰ σᾶς ἐξαγάγω ἐκ τοῦ ὀλέθρου·
8. καὶ θὰ σᾶς καταστήσω σοφοὺς εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς ἀληθείας,
ὥστε νὰ μὴ καταστραφῆτε καὶ ἀφανισθῆτε·
9. ἀκούσατέ με καὶ λυτρώθητε.
Διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, λέγω,
ἐν μέσῳ ὑμῶν·
καὶ δι' ἐμοῦ θὰ λυτρωθῆτε καὶ θὰ εὐλογηθῆτε·
10. Εἶμαι ὁ κριτὴς σας·
καὶ οἱ δεχόμενοί με (φοροῦντές με)
οὐ ζημιωθῶσιν·
ἀλλὰ λήφονται τὸν νέον κόσμον, τὸν ἄφθαρτον·
11. Οἱ Ἐκλεκτοὶ μου περιπατοῦσιν ἐν τῇ ὁδῷ μου
καὶ τὰς ὁδοὺς μου θὰ γνωρίσω εἰς τοὺς ζητοῦντάς με·
καὶ θὰ καταστήσω αὐτοὺς πεποθῆναι ἐν τῷ ὀνόματί μου.
Ἐλληλοῦτα.

Ὁ χαρακτήρ τῆς Ὡδῆς ταύτης εἶναι ἐγκωμιστικὸς, προφητικὸς καὶ προτρεπτικὸς εἰς σωτηρίαν. Ἡ ἐγκωμιστικὴ ὕψη αὐτῆς ἐμφαίνεται εἰς τὴν ἔξαρσιν τοῦ ἔργου τοῦ Σωτῆρος καὶ εἰς τὴν ἀνύμνησιν τῆς νέας ἐποχῆς τῆς χάριτος, ἣτις ἐπέλαμψε καὶ διέλυσε τὰ σκότη τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ ὀλέθρου. Ὁ προφητικὸς καὶ προτρεπτικὸς χαρακτήρ αὐτῆς ἐγκρατεῖται εἰς τὸ μήνυμα τῆς τελείας παρθένου, ἣτοι τῆς Ἐκκλησίας, καλούσης τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἐγκαταλίπωσι τὴν φθορὰν καὶ τὸν ὀλεθρον καὶ διὰ τῆς ἐντάξεώς των εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας σωθῶσι καὶ λυτρωθῶσι δι' αὐτῆς καὶ τῆς χάριτος. Ἡ ἐπαγγελία αὕτη τῆς χάριτος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας σκοπεῖ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων προσοικείωσιν τοῦ νέου κόσμου τῆς ἀφθαρσίας. Ἡ ἐνταῦθα τονιζομένη διαρχία εἶναι ἠθικὴ καὶ οὐχὶ ὄντο-

λογική, ὡς ἐπρέσβευον οἱ γνωστικοί. Ἐξ ὅλης τῆς Ῥδῆς καθίσταται σαφές, ὅτι ἡ λύτρωσις καὶ σωτηρία ἔχουν διαστάσεις ἐνδοκοσμικὰς μετὰ μεταφυσικῶν προεκτάσεων. Ἐχομεν ἐνταῦθα ἐν εἶδος πραγματοποιηθείσης ἐσχατολογίας διὰ τῆς ἐλεύσεως τῆς χάριτος εἰς τὸν κόσμον καὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Στίχ. 1. Ὁ στίχ. οὗτος, ὡς καὶ οἱ ἐπόμενοι τρεῖς (2-4), περιγράφουν τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἐναντίον τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ ὀλέθρου καὶ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν εἰς Αὐτὸν πιστευσάντων. Ὁ Bernard ("Ἐνθ' ἄν., σ. 117) ἐντοπίζει τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸν "Ἄδην κατὰ τὴν ἐκεῖσε κάθοδόν Του, στηριζόμενος εἰς σχετικὰς μαρτυρίας, καθ' ἃς δίδεται ἔμφασις εἰς τὴν μὴ διαφθοράν τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸν "Ἄδην. Ἴσως νὰ ἐνισχύηται ἡ ἄποψις αὕτη καὶ εἰς τὴν πρώτην λέξιν τοῦ στίχου «πάλιν», ἂν καὶ ὁ στίχ. θεωρεῖται παρεφθαρμένος. Χωρὶς νὰ ἀποκλειώμεν αὐτὴν τὴν ἐκδοχὴν, θὰ ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸ ἔργον τοῦ Σωτῆρος εἰς ὀλόκληρον τὴν ἐπίγειον Αὐτοῦ ζωὴν. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ στίχ. ὑπενθυμίζει τὸ Ἰωάν. 1:17-19 «ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο». Τὸ δὲ δεύτερον πιθανὸν ν' ἀναφέρεται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Βαπτίσματος, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ῥῆμα «κατῆλθεν». Ἡ χάρις, λοιπόν, καθιστᾷ ἀδύναμον τὴν διαφθοράν καὶ ἀβλαβῆ, διότι «μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ» (Α' Ἰωάν. 4:4). Περὶ τῆς χάριτος ὡς ἐνδοκοσμικοῦ παράγοντος σωτηρίας πρβλ. Ῥδ. 5:3. 34:6.

Στίχ. 2. Ἐνταῦθα περιγράφεται ἡ ἐξαφάνισις τοῦ ὀλέθρου καὶ ἡ ἐρήμωσις πάσης τάξεως του (πρβλ. Ῥδ. 15:9).

Στίχ. 3. Ἡ ἐνταῦθα εἰκὼν ἀναφέρεται εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Σωτῆρος ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς γῆς καὶ οὐχὶ μόνον εἰς τὸν "Ἄδην, γεγονός, ὅπερ ἀποδέχεται καὶ ὁ Bernard ("Ἐνθ' ἄν., σ. 118). Ὁ στίχ. ἐνθυμίζει τὴν ἐπὶ τοῦ "Ορους ὀμιλίαν (πρβλ. καὶ Παρ. 8:2, ἐνθα ἡ Σοφία ἵσταται «ἐπὶ τῶν ὕψηλῶν ἄκρων»), ἵνα κηρύξη).

Στίχ. 4. Ἀποτέλεσμα τοῦ ἔργου ἦτο νὰ ἐλκύσῃ ὁ Σωτὴρ πρὸς Ἐαυτὸν πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς Αὐτόν. Ἡ ἔλκυσις αὕτη δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς τε ἐνδοκοσμικὴ καὶ ἐπουράνιος. Ἡ ὀμήγουρις τῶν ἐκλεκτῶν εἶναι ἀμιγῆς καὶ καθαρὰ καὶ οὐδεὶς ἄδικος ἢ ἀσεβῆς ὑπάρχει ἐν αὐτῇ (Α' Πέτρ. 4:18). Τὸ «ἐλκύειν πρὸς ἑαυτὸν» εἶναι Ἰωάννεις ἔκφρασις (Ἰωάν. 6:44. 12:32).

Στίχ. 5. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν ἡ τελεία παρθένος, διακηρύττουσα, καλοῦσα καὶ λέγουσα. Ποία εἶναι ἡ τελεία αὕτη παρθένος; Τινὲς ταυτίζουν τὴν τελείαν παρθένον πρὸς μίαν τῶν προφητίδων τοῦ Μοντανισμοῦ, τὴν Μαξιμίλλαν ἢ τὴν Πρίσκιλλαν (Bernard, "Ἐνθ' ἄν., σ. 118). Ἡ γνώμη ὁμως αὕτη ἀπορρίπτεται, διότι οὐδὲν ἐν τῇ Ῥδῇ εἰσηγεῖται τὴν Μοντανιστικὴν αἵρεσιν. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς μήτηρ - παρθένος, χαρακτηρίζεται εἰς τὸν Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα ἀναφέροντα τὰ ἐξῆς εἰς Παιδαγωγὸν Α'. κεφ. VI. «εἷς μὲν ὁ τῶν ὄλων πατήρ, εἷς δὲ καὶ ὁ τῶν ὄλων λόγος, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀπανταχοῦ, μιὰ δὲ μόνη γίνεται μήτηρ

παρθένος· ἐκκλησίαν ἐμοί φίλον αὐτήν καλεῖν»³⁴. Τὴν γνώμην ταύτην τῆς ταυτίσεως τῆς παρθένου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν δέχονται οἱ Harris, Bernard κ.ά. (Bernard, "Ενθ' ἄν., σ. 118). Ἡ γνώμη αὕτη φαίνεται σύμφωνος καὶ πρὸς τοὺς προηγουμένους στίχους τῆς Ῥδῆς, ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἐπομένους τοὺς σκιαγραφοῦντας τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τοῦ ἔργου λοιπὸν τοῦ Χριστοῦ ἔσται ἡ Ἐκκλησία, προκειμένου αὕτη νὰ ἐξαγγέλλῃ τὸ μήνυμα Αὐτοῦ καὶ νὰ ἐκχέῃ τὴν ἄνωθεν κατελθοῦσαν χάριν. Τὸ δὲ κήρυγμα καὶ ἡ προτροπὴ ἀποτελοῦν τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

Στίχ. 6. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου ἄρχεται τὸ κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ W. Bauer³⁵ ὑποστηρίζει, ὅτι ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ κηρύγματος ἐνταῦθα ἀποτελεῖ τυπικὸν πρότυπον κηρύγματος τῶν ἐλληνιστικῶν ἱεραποστολικῶν καὶ πρὸς μετάνοιαν παραινετικῶν λόγων, καὶ προσκομίζει παραδείγματα ἐκ τῶν διαφόρων τῆς ἐποχῆς θρησκευτικῶν ρευμάτων.

Ὑφίσταται ὁμως διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἐνταῦθα κηρύγματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ W. Bauer ἀναφερομένων παραλλήλων, ἐκτὸς βέβαια τοῦ γεγονότος, ὅτι τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι μεταγενέστερα τῶν Ῥδῶν. Ἡ ἐξωτερικὴ συμφωνία τῶν κηρυγμάτων αὐτῶν εἶναι συνήθης, τὸ ἰδεολογικὸν ὁμως περιεχόμενον ἐντάσσεται εἰς τὰ πλαίσια τῶν ὑπὸ τῶν διαφόρων ρευμάτων ἐπιδιωκομένων σκοπῶν. Ἡ ὁρολογία τοῦ ἐνταῦθα κηρύγματος εἶναι βιβλική, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι διάφοροι βιβλικοὶ ὅροι υἰοθετήθησαν ὑπὸ διαφόρων θρησκευτικῶν ρευμάτων. Ὁ στίχ. 6 προτρέπει πρὸς ἐπιστροφὴν τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. Περαιτέρω τὸ κήρυγμα εἰσέρχεται εἰς τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα.

Στίχ. 7. Τὸ πρῶτον βῆμα εἶναι ἡ ἐγκατάλειψις τῶν ὁδῶν τῆς φθορᾶς καὶ ἡ προσέγγισις εἰς τὴν νέαν πραγματικότητα. Ἀκολουθῶς τονίζεται τὸ γεγονός τῆς εἰσόδου τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν ἐκ τοῦ ὀλέθρου (πρβλ. Β' Κορ. 6:16-18. Ἰωάν. 14:33. Λευϊτ. 26:12. Ἰεζεκ. 37:27). Ἡ ἐν ἀνθρώποις ἐνοίκησις τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ ἐσχατολογικὸν γεγονός. Ἡ τοιαύτη ἐνοίκησις σφύζει τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς φθορᾶς (Ρωμ. 8:21. Κολ. 2:22. Β' Πέτρ. 1:4. 2:12,19) καὶ τοῦ ὀλέθρου (Α' Κορ. 5:5. Α'. Θεσ. 5:3. Β'. Θεσ. 1:9. Α' Τιμ. 6:9).

Στίχ. 8. Ἡ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους σοφοὺς (Ἐφεσ. 5:15. Ἰακ. 3:13) εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς κατὰ Θεὸν ἀληθείας, ὥστε οὗτοι νὰ μὴ καταστραφῶσι καὶ ἀφανισθῶσι (Ἰωάν. 8:12. Ρωμ. 6:18,22. Γαλ. 5:1). Περὶ τῶν ὁδῶν τῆς ἀληθείας πρβλ. Ἰωάν. 14:6. Β' Πέτρ. 2:2. Ἀποκ. 15:3.

Στίχ. 9. Ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. ἀποστροφὴ ὑπενθυμίζει βιβλικὰ πρότυπα. Ἡ δυνατότης τῆς λυτρώσεως παρέχεται διὰ τῆς ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων

34. Β.Ε.Π.Ε.Σ, τόμ. 7, σ. 99, στίχ. 28-31.

35. Εἰς E. Hennecke, N. T. liche Apokryphen, τόμ. II, σ. 613.

χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς ᾿Εκκλησίας τῆς μόνης δυναμένης νὰ παράσχη αὐτήν.

Στίχ. 10. Περὶ τοῦ Θεοῦ ἡ τῆς ᾿Εκκλησίας, φορέως τῆς θείας χάριτος, ὡς κριτοῦ ἐπανειλημμένως ὀμιλεῖ ἡ ᾿Αγία Γραφή. Οἱ δὲ δεχόμενοι τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ οὐ ζημιοῦνται, ἀλλὰ λαμβάνουν τὸν νέον καὶ ἀφθαρτον κόσμον (᾿Ιωάν. 5:24. Α΄ Κορ. 1:50, 53,54. Β΄ Τιμ. 1:10).

Στίχ. 11. Ὁ στίχ. ἀπηχεῖ βιβλικὰς ἰδέας. Περὶ τῶν ἐκλεκτῶν πρβλ. Ματθ. 20:16. 22:14.24: 22,24,31. Μᾶρκ. 13:20,22. Λουκ. 18.7. 23:35. Ρωμ. 8:33. Κολ. 3:12. Β΄ Τιμ. 2:10. Τίτ. 1:1. Α΄ Πέτρ. 1:1. 2:4,6,9. ᾿Αποκ. 17:14. Περὶ τοῦ «περιπατεῖν κατὰ τὰς ὁδοὺς τῆς ἀληθείας» πρβλ. Παρ. 8:20. 12:27. Β΄ ᾿Ιωάν. 4. Γ΄ ᾿Ιωάν. 3. Περὶ τοῦ «γινώσκειν τὰς ὁδοὺς...» πρβλ. Ρωμ. 3:17. Ἐβρ. 3:10. Ψαλμ. 66 (67):2. Παρ. 22:19. Οἱ ζητοῦντες τὰς ὁδοὺς τῆς ἀληθείας τοῦ Κυρίου γνωρίζουν αὐτὰς καὶ ζοῦν πεποιοίτες ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου (Πράξ. 17:27. Ἡσ. 55:6. ᾿Αμώς: 8:12. Μαλ. 3:1. Δ΄ Βασ. 18:22. Ψαλμ. 24(25):2. 117(118):8.) Οὕτως οἱ στίχ. 6-11 ἀποτελοῦν τὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς ᾿Εκκλησίας σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες πληροῦνται εὐλογιῶν καὶ κληρονομοῦν ἀφθαρσίαν, καθίστανται ἐκλεκτοὶ καὶ πεποιοίτες ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου.

ΩΔΗ 34η

1. Οὐκ ἔστιν ὁδὸς τραχεῖα,
ἐκεῖ, ὅπου κατοικεῖ ἀπλή καρδιά.
2. Οὔτε ὑπάρχει τραυματισμός,
ἐκεῖ, ὅπου αἱ σκέψεις εἶναι ὀρθαί·
3. οὐδὲ ὑπάρχει θύελλα
εἰς τὰ ἄδυστα τῆς πεφωτισμένης βουλής.
4. Ἐκεῖ, ἔνθα περιβάλλεται τις, πανταχόθεν,
ὑπὸ ὠραιότητος,
οὐδὲν τὸ ἀσύμφωνον ἐνοικεῖ.
5. Τὸ ἀρχέτυπον παντὸς ἐν τοῖς κάτω
ὑπάρχει ἐν τοῖς ἄνω·
διότι τὸ πᾶν εἶναι ἐν τοῖς ἄνω·
πᾶν τὸ ἐν τοῖς κάτω
εἶναι ἢ φαντασία τῶν ἐστερημένων γνώσεως.

6. Χάρις ἀπεκαλύφθη πρὸς σωτηρίαν ὑμῶν.

Πιστεύσατε καὶ ζήσατε καὶ σώθητε.

Ἄλληλοῦδια.

Ἡ σκέψις τοῦ συγγραφέως ἐνταῦθα εἶναι πλήρης πνευματικότητος καὶ μακαριότητος καὶ καθαρῶς ἰδεαλιστικῆς, ἀπεικονίζουσα ἓνα ἰδεαλισμόν, ὅστις εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ καὶ ἐπιδέχεται ποικίλας ἐρμηνείας. Δι' ἁδρῶν γραμμῶν ὁ ποιητὴς ἀντιπαραβάλλει δύο καταστάσεις, αἵτινες ἀντίκεινται εἰς ἀλλήλας, τὴν κατάστασιν τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ἀνθρώπου μακαριότητος καὶ τὴν κατάστασιν τῆς τύρβης τοῦ κόσμου, τοῦ τελούντος ὑπὸ τὴν ἀγνοίαν τῆς θείας βουλῆς καὶ ὑπὸ τὴν τραχύτητα τῆς θυέλλης, τῆς προκαλουμένης ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀγνωσίας.

Στίχ. 1. Ὁ στίχ. οὗτος ἀντιπαραβάλλει τὸ «ὁδὸς τραχεῖα» πρὸς τὸ «ἀπλῆ καρδία», ἅτινα εἶναι ὅλως ἀσυμβίβαστα. Αἱ ἐκφράσεις ἀποτελοῦν μέρος τοῦ προφητικοῦ κηρύγματος, διαζωγραφίζουσαι τὴν πρὸ τοῦ Μεσσοῦ καὶ τὴν μετὰ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡθικὴ ἐπιταγὴ ἀπαιτεῖ τὴν λείανσιν τῶν τραχειῶν ὁδῶν. (πρβλ. Ἡσ. 40:4 «...καὶ ἔσται πάντα τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν καὶ ἡ τραχεῖα εἰς ὁδοὺς λείας»). Ἐν δὲ τῇ Κ.Δ. ὁ μεσσιανικὸς χαρακτήρ τοῦ κηρύγματος τούτου ἀντανακλᾶται εἰς τὸ Λουκ. 3:4-6. Ἡ ἀπλότης τῆς καρδίας ἀποτελεῖ γνῶρισμα τῶν διὰ Χριστοῦ σεψωμένων καὶ χαρακτηριστικὸν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας (Ρωμ. 12:8. Β' Κορ. 1:12. 8:2.9:11,13. 11:3. Ἐφεσ. 6:5. Κολ. 3:22). Ὁ ποιητὴς προφανῶς ἐνταῦθα ὑπαινίσσεται κατάστασιν ἁμαρτίας, ἣτις ἐπαναφέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πρὸ τῆς σωτηρίας ἐποχῆς. Τὸ δὲ περιεχόμενον τῆς ἀπλῆς καρδίας εἶναι ἡ ἐπιτέλεσις τοῦ εὐαρέστου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ οἰκείωσις τῆς ἐν Χριστῷ λυτρώσεως.

Στίχ. 2. Ἐν τῷ στίχ. τούτῳ ὁ ποιητὴς ἐπαναλαμβάνει δι' ἄλλης εἰκόνος τὴν αὐτὴν ἐννοίαν. Ἐνταῦθα ἀντιπαρατίθενται «τραυματισμὸς» καὶ «σκέψεις ὀρθαί». Πρόκειται περὶ ἐσωτερικῆς πληγῆς καὶ τραυματισμοῦ, ἅτινα ἀπορρέουν ἐκ μὴ ὀρθῶν λογισμῶν. Ἡ ἰδέα εἶναι καθαρῶς βιβλική. Οἱ κακοὶ λογισμοὶ καὶ αἱ μὴ ὀρθαὶ σκέψεις σκοτίζουν τὴν διάνοιαν, πωρῶνουν τὸν νοῦν καὶ ἐπιφέρουν ἀνηκέστους πληγὰς καὶ τραυματισμοὺς εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Οὕτως ἡ ἀπλῆ καρδία ἐμφορεῖται ὑπὸ ὀρθῶν λογισμῶν, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ Θεοῦ καθαιρεῖ λογισμοὺς καὶ «πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ» καὶ αἰχμαλωτίζει «πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. 10:4-5). Ἡ κατὰ κόσμον σοφία εἶναι μωρία τῷ Θεῷ (Α' Κορ. 1:18-21).

Στίχ. 3. Κατὰ τρόπον προοδευτικὸν ὁ ποιητὴς καὶ ἐνταῦθα ἐξάγει τὴν κρατοῦσαν εἰς τὰ ἄδυτα τῆς πεφωτισμένης βουλῆς γαλήνην, ἐν ἣ ὁ παρρητικῆς θύελλα. Ἡ πεφωτισμένη βουλή εἶναι καρπὸς τῆς ἄνωθεν γεννήσεως καὶ τῆς θείας σοφίας. Αὐτὴ δὲ ἡ ἄνωθεν σοφία εἶναι ἀγνή, εἰρηνικὴ, ἐπιεικὴς, εὐπειθὴς κ.λ.π. (Ἰακ. 3:17) ἀντιπαραβαλλομένη πρὸς τὴν ἐπίγειον, τὴν ψυχικὴν

τὴν δαιμωνιώδη (Ψαλμ. 3:15), ἥτις εἶναι θυελλώδης καὶ γενεσιουργὸς ἐριθείας καὶ ἀκαταστασίας (Ψαλμ. 3:16).

Στίχ. 4. Ὁ ἔχων ἀπλὴν καρδίαν, ὀρθὰς σκέψεις καὶ πεφωτισμένην βουλήν περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ ὠραιότητος θείας καὶ οὐδὲν τὸ ἀσύμφωνον ἢ τὸ ἀκατάστατον ἐνοικεῖ εἰς αὐτόν. Κατὰ τὸν ποιητὴν ἡ ἠθικὴ ὀλοκληρία τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ καρπὸν τῆς θείας χάριτος, ἥτις ἐκρικοῖ τὰ ζιζάνια τῆς ἀτελείας καὶ πάσης ἄλλης ἀσχημίας. Οὕτω διὰ τῶν προηγηθέντων τεσσάρων στίχων ὁ συγγραφεὺς δίδει τὴν εἰκόνα τῆς τελειότητος καὶ μακαριότητος, ἣν δέον νὰ μορφώσῃ δι' ἑαυτὸν πᾶς ὁ ἀναγεγεννημένος ἄνθρωπος.

Στίχ. 5. Εἰς τὸν στίχ. αὐτὸν ὁ ποιητὴς κηρύσσει ἐν εἶδος ἀκράτου ἰδεαλισμοῦ, θεωρῶν πᾶν τὸ ὑπάρχον ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἀπλοῦν ὁμοίωμα παντὸς τοῦ εὐρίσκομένου εἰς τὰ ἄνω, εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸ πράγματι ὑπάρχον, τὸ ἀρχέτυπον, εὐρίσκεται εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνῶ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ἀποτελοῦν φαντασίαν τῶν ἐστερημένων γνώσεως καὶ σκιάν. Ἡ ἀποψὶς αὕτη ἀντανάκλας τὰς διαφόρους ἰδεαλιστικὰς θεωρίας, αἵτινες ἐκκινούμεναι ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἀρχαιότητος ἰδεαλιστῶν φθάνουν μέχρι τῶν συγχρόνων ὑπερμάχων τοῦ ἰδεαλισμοῦ. Ἡ σκέψις ὁμως τοῦ συγγραφέως ἐνταῦθα δὲν νομίζομεν, ὅτι ἐκφράζει ἀπλοῦν ἰδεαλισμὸν κοσμολογικῆς συνθέσεως, ἀλλὰ διατυποῖ μίαν ἀποψιν ὡς πρὸς τὴν βαθυτέραν οὐσίαν τῶν ὄντων ἐν συναρτήσει καὶ πρὸς τὸ γεγονός τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας καὶ πρὸς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ πορείαν τοῦ ἀνθρώπου, γνωρίζοντος τὰ πράγματα ὡς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ οὐχὶ γυμνὰ καὶ τετραχλισμένα (Ἐβρ. 4:13). Τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἀποτελοῦν σκιάν τῶν μελλόντων (Κολ. 2:17), τὰ δ' ἐν τοῖς οὐρανοῖς εἶναι τὰ μόνα πράγματι ὑπάρχοντα, πρὸς ἃ δέον νὰ κατατείνῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ διὰ τῆς κλειδῆς τῆς ἀληθοῦς γνώσεως νὰ κατανοῇ καὶ ἐρμηνεύῃ αὐτά. Ἡ ὑπέρμετρος ἀξιολόγησις τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων εἶναι ἴδιον τῶν πεφουσιωμένων καὶ ἀποτελεῖ φαντασίαν τῶν ἐστερημένων τῆς γνώσεως, τῆς γνώσεως οὐχὶ τῆς κατ' ἀνθρώπον, ἀλλὰ τῆς κατὰ Θεὸν τοιαύτης, ἥτις ἐδόθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα γνωρίσωσι τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀλήθειαν Αὐτοῦ. Ὁ ποιητὴς μας εἶναι ἀπόλυτος ἐνταῦθα εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τῆς κατὰ ἄνθρωπον γνώσεως, ἥτις ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων καὶ πλανᾶται εἰς δοκησιοσοφίαν καὶ μύθους. Γνώσις τῶν ὄντων εἶναι δυνατὴ μόνον διὰ τῆς θείας ἐλλάμψεως καὶ αὐτῆς τῆς ἐλλάμψεως φορεὺς εἶναι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐξηγεῖ ὁ ἐπόμενος στίχ.

Στίχ. 6. Ὁ στίχ. οὗτος ὁμιλεῖ περὶ ἀποκαλύψεως χάριτος, ἥτις ἐδόθη πρὸς σωτηρίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους (πρβλ. Ψαλμ. 21:1. 33:1), καθιστῶν σαφῆ τὸν ἀντιγνωστικὸν χαρακτῆρα τῶν στίχ. 5-6. Ὁ ποιητὴς ἀπορρίπτει πᾶσαν γνωστικὴν ἐνατένισιν τῶν ὄντων καὶ εἶναι ὑπέρμαχος τῆς διὰ τῆς ἀποκεκαλυμμένης χάριτος κτωμένης γνώσεως αὐτῶν, ἥτις ἀποτελεῖ Θεοῦ δῶρον. Ἡ δὲ κατανόησις αὕτη τῶν ὄντων διὰ τῆς χάριτος δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς γνωσιολογικὴν λειτουργίαν, ἱκανοποιοῦσαν τὰς πρὸς γνῶσιν ἀνησυχίας τοῦ ἀνθρώπου,

ἀλλὰ μέσον, ἀσφαλές καὶ βέβαιον, πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς πίστεως, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος ζῆ καὶ σώζεται. Κατὰ τὸν στίχ. τοῦτον τονίζοντα τὸ «πιστεῦσατε καὶ ζήσατε καὶ σώθητε» ἡ ἀληθὴς ζωὴ εἶναι προῖον καὶ καρπὸς τῆς ἀληθοῦς πίστεως καὶ ἡ σωτηρία εἶναι προέκτασις τῆς ἐν Θεῷ ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ «ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται». (Ρωμ. 1:17).

Οὕτως ἡ ὄλη ᾿Ωδὴ κατακλείεται διὰ τῆς προτροπῆς πρὸς πιστιν, ζωὴν καὶ σωτηρίαν, ἅτινα εἶναι καρπὸς τῶν τελείων καὶ πεφωτισμένων τῆ διανοίᾳ καὶ τῶν ζητούντων τὰ ἄνω, «οὗ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος» (Κολ. 3:1).

ΩΔΗ 35η

1. Τὴν δρόσον τοῦ Κυρίου
ἀθορόβως αὐτὸς ἐπέσταξεν ἐπ' ἐμέ.
2. Καὶ τὸ νέφος τῆς εἰρήνης,
Αὐτὸς ἤγειρεν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου,
τὸ ὁποῖον κατηύθυνέ με συνεχῶς·
3. καὶ ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν.
Τὰ πάντα ἐσείσθησαν καὶ ἐφοβήθησαν·
4. καὶ προῆλθεν ἐξ αὐτῶν καπνὸς καὶ κρίσις·
ἐγὼ δὲ ἀνεπαύθην εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου.
5. Αὐτὸς ἐγένετό μοι τι πλεόν ἢ καταφύγιον
καὶ τι πλεόν ἢ θεμέλιον.
6. Καὶ ὠδηγήθην ὡς παιδίον, φερόμενον ὑπὸ τῆς μητρὸς Του·
καὶ ἡ δρόσος τοῦ Κυρίου προσέφερε μοι γάλα·
7. καὶ ἐμεγάλωσα ὑπὸ τῆς ὠραιότητός Του
καὶ ἀνεπαύθην ἐν τῇ τελειότητί Του,
8. καὶ ἐξέτεινα τὰς χειράς μου,
ἐν ὑπόσει τῆς ψυχῆς μου,
καὶ ἠῤῥθυνα τὰς ὁδοὺς μου μετὰ τοῦ Ἵψίστου
καὶ ἐλυτρώθην δι' Αὐτοῦ.

᾿Αλληλουῖα.

Ἡ Ὁδὴ αὕτη περιγράφει τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τραγικὴν θέσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' ἧς ὅμως οὗτος ἀπαλλάσσεται διὰ τῆς οἰκειώσεως τῆς λυτρώσεως καὶ τῆς συνεπειᾶ ταύτης ἀποκτήσεως τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, ἧτις κατευθύνει αὐτὸν εἰς τὴν θείαν τελειότητα καὶ μακαριότητα. Ἡ γαλήνη τοῦ ἀνθρώπου δὲ εἶναι τι τὸ ὑπερβατικὸν μόνον, ἀλλ' εἶναι καὶ ἐνδοκόσμιος κατάστασις ἐξασφαλιζομένη ὑπὸ τῆς σωτηρίας, ἧτις διασφαλίζει, περιχαρακώνει καὶ προστατεύει τὸν ἄνθρωπον, βιοῦντα εἰς ἓνα διαρκῶς μεταβαλλόμενον καὶ ταρασσόμενον κόσμον. Ἡ γνωστικὴ ὁδὸς τῆς σωτηρίας ὠδήγει τὸν ἄνθρωπον ἔξω τῆς ἐνύλου πραγματικότητος, ἐνῶ ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψις τονίζει τὴν ἐν τῷ κόσμῳ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, καταλήγουσαν εἰς τὴν αἰώνιαν μακαριότητα. Αὐτὴν δὲ τὴν ἐν κόσμῳ ὑπαρξίν τοῦ ἀνθρώπου, βιοῦντος τὸ γεγονός τῆς σωτηρίας, δι' ὠραίων ἀποστροφῶν τονίζει ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς μας.

Στίχ. 1. Ὁ ποιητὴς ἄρχεται τῆς Ὁδῆς διὰ τῆς παλαιοδιαθηκικῆς εἰκόνας τῆς ἐπιστάξεως εἰς τὸν πιστὸν τῆς δρόσου τοῦ Κυρίου, δι' ἧς δρόσου πολλάκις ἐκφράζεται ἡ παροχὴ τῆς θείας δωρεᾶς καὶ τοῦ θείου πνεύματος (Ἡσ. 26:19). Ἡ ἐνστάλαξις τῆς θείας δρόσου γίνεται κατὰ τρόπον ἡρεμον καὶ ἀθόρυβον, χαρακτηριστικὸν τῆς θείας ἐπισκέψεως. Δὲν προσδιορίζεται ἐνταῦθα σαφέστερον τὸ περιεχόμενον τῆς δρόσου, ἐκ τοῦ ἐπομένου ὅμως στίχ. δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν, ὅτι αὕτη εἶναι φορεὺς εἰρήνης.

Στίχ. 2. Καὶ ἡ ἐνταῦθα ἀναφερομένη εἰκὼν τοῦ νέφους τῆς εἰρήνης εἶναι παλαιοδιαθηκικῆς προελεύσεως. Πρόκειται περὶ προστατευτικοῦ νέφους εἰρήνης, τὸ ὅποιον ὁ Θεὸς ἔθετο ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ πιστοῦ, ἵνα κατευθύνῃ αὐτὸν διαρκῶς πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Ἡ εἰρήνη, ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα, ἀποτελεῖ ἰδιάζον γνώρισμα τοῦ σεφωσμένου ἀνθρώπου (Ἰωάν. 14:27. Πράξ. 10:36. Ρωμ. 1:7. 2:10. 3:17. 8:6. 10:15. 14:17,19. Α' Κορ. 1:3. Β' Κορ. 1:2. Ἐφεσ. 1:2. Φιλιπ. 1:2. Κολ. 1:2. Α' Τιμ. 1:1. Β' Τιμ. 1:2). Ἐξ οὗ καὶ ὁ Θεὸς καλεῖται Θεὸς τῆς εἰρήνης (Ρωμ. 15:33. 16:20. Α' Κορ. 14:33. Β' Κορ. 13:11. Φιλιπ. 4:9. Α' Θεσ. 5:23. Β' Θεσ. 3:16. Ἐβρ. 13:20) καὶ ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς εἰρήνης ἀποτελεῖ μέρος τῆς θείας Ἀποκαλύψεως (Ἐφεσ. 2:17) καὶ καρπὸν τοῦ ἐν ἡμῖν οἰκοῦντος Ἁγίου Πνεύματος (Γαλ. 5:22. Ἰακ. 3:17). Ὡς δὲ βεβαιοῖ καὶ ὁ στίχ. 3, ὁ πιστὸς διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ διατελεῖ εἰς κατάστασιν σωτηρίας καὶ ἔχει γευθῆ τῶν καρπῶν τῆς λυτρώσεως.

Στίχ. 3. Ἐναντι αὐτῆς τῆς ἐν εἰρήνῃ καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου ὀρθοῦται ἡ ταραχὴ τοῦ κόσμου, ὁ σεισμὸς καὶ ὁ φόβος, ἅτινα ἀποτελοῦν γνώρισμα τοῦ μακρὰν τῆς θείας προστασίας τελοῦντος κόσμου. Ἡ ἔξαρσις τῆς εἰρήνης καθίσταται ἐντονωτέρα διὰ τῆς ἀντιθέτου εἰκόνας, καθ' ἣν «τὰ πάντα ἐσεισθήσαν καὶ ἐφοβήθησαν» τοῦ στίχου καὶ τρόμος κατέλαβεν αὐτά.

Στίχ. 4. Μεταξὺ τοῦ στίχ. αὐτοῦ καὶ τοῦ προηγουμένου σχηματίζεται ἐν χιαστὶ σχῆμα.

Ὁ στίχ. ὀμιλεῖ περὶ καπνοῦ καὶ κρίσεως, ὡς συνεπειῶν τοῦ σεισμοῦ καὶ

φόβου τῶν πάντων τοῦ στίχ. 3. Ὁ καπνὸς εἶναι συνέπεια τοῦ σεισμοῦ, ἡ δὲ κρίσις ἀποτελεῖ τὴν αὐτοσυνειδησίαν, τὴν προερχομένην ἐκ τοῦ φόβου τοῦ Κυρίου. Ἐναντι ὅμως ὄλων αὐτῶν τῶν ἀναστατώσεων ὁ πιστὸς εὐρίσκει τὴν ἀνάπαυσιν πλησίον τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου. Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀνάπαυσις τοῦ πιστοῦ ἀντιπαρατίθενται εἰς τοὺς φόβους καὶ τὴν κρίσιν τῶν ἀδίκων.

Στίχ. 5. Ἐν μέσῳ αὐτῆς τῆς ἀναστατώσεως ὁ πιστὸς εὐρίσκει τὸν Κύριον κατὰ φύγιον καὶ θεμέλιον. Ἡ εἰκὼν εἶναι λίαν παραστατική. Τὸ καταφύγιον ἀντιπαραβάλλεται πρὸς τὸν φόβον τῶν ἐθνῶν, ἐνῶ τὸ θεμέλιον πρὸς τὸν σεισμὸν τῶν πάντων. Ἀμφότερα, κατὰ φύγιον καὶ θεμέλιον περιγράφουν τὴν ἀδιατάρακτον τοῦ πιστοῦ κατάστασιν ὑπὸ τὴν προστατευτικὴν τοῦ Κυρίου ἀσπίδα. Ὁ πιστὸς εἶναι θεμελιωμένος, ἐρριζωμένος καὶ ἐδραῖος (Ἐφεσ. 3:17. Α' Κορ. 7:37. 15:58. Κολ. 1:23) καὶ ἔχει τὸν Κύριον καταφυγὴν καὶ σκέπην.

Στίχ. 6. Ἡ ἀπόλυτος τοῦ πιστοῦ ἀφοσίωσις καὶ πεποίθησις ἐπὶ τὸν Κύριον παρίσταται ἐνταῦθα διὰ τῆς εἰκόνης τοῦ παιδίου, φερομένου ὑπὸ τῆς μητρὸς του (πρβλ. Ματθ. 18:3). Τὸ 2ον ἡμιστχ. περιγράφει τὴν παροχὴν γάλακτος ὑπὸ τῆς δρόσου τοῦ Κυρίου. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ γάλακτος, ὡς τροφῆς τῶν ἀτελῶν (Α' Κορ. 3:2. Ἐβρ. 5:12, 13), ἀλλὰ περὶ τοῦ γάλακτος τοῦ προσφέροντος σωτηρίαν (Α' Πέτρ. 2:2. Ὡδ. 4:10. 8:17. 19:1).

Στίχ. 7. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν εἰδικὴν τοῦ Κυρίου φροντίδα διατελῶν ὁ πιστὸς αὐξάνει ἐν ὠραιότητι τοῦ Κυρίου καὶ κατασκηνοῖ εἰς τὴν τελειότητά Του, καθιστάμενος οὕτω τέλειος ἐν πᾶσι.

Στίχ. 8. Ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς τῆς μακαριότητος ὁ πιστὸς ἀναπετᾷ τὴν ψυχὴν καὶ τὰς χεῖρας πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ, στρέφει τὴν προσοχὴν του πρὸς Αὐτὸν καὶ δι' Αὐτοῦ γεύεται τῶν σωτηριωδῶν τῆς λυτρώσεως καρπῶν. Ὁ στίχ. μαρτυρεῖ τὴν στερεὰν προσκόλλησιν τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸν Κύριον, δι' ἧς μόνως οὗτος λυτροῦται καὶ τελειοῦται.

(Συνεχίζεται)